

HAŠKI BLUZ: PESME MOMČILA PERIŠIĆA

INTERVJU: PEĐA VRANEŠEVIĆ

BiH 3.50 BAM; Hrvatska 19 HRK; Makedonija 150 MKD; Crna Gora 2.00 EUR; Slovenija 2.80 EUR; Austria, Greece 3.00 EUR; Germany 3.50 EUR; Switzerland 6.00 CHF; cena 200 RSD

01143

9 770353 802002

VREME

broj 1159
21. mart 2013.

INTERVJU: ŽARKO KORAĆ

**Podaništvo
i uterivanje
straha**

Oboji svoj stil!

Nove prolećne kolekcije

Otkrij nove trendove i uživaj u šopingu!
Neka tvoje proleće počne u
Delta Cityju!

DeltaCity

www.deltacity.rs

izdavač

NP "VREME" d.o.o.
Trg Republike 5, Beograd

direktor

Stevan Ristić

pomoćnik direktora

Vojislav Milošević

finansijski direktor

Daniela Vesić

glavni urednik

Dragoljub Žarković

odgovorni urednik

Filip Švarn

pomoćnik glavnog urednika

Aleksandar Čirić

sekretarijat

Mirjana Kalezić

redakcija

Dejan Anastasijević,
Aleksandar Anđić (foto), Muharem
Bazdulj, Dimitrije Boarov, Slobodan
Bubnjević, Sonja Čirić, Zora Drčelić,
Jovan Dulović, Slobodan Georgijev,
Jovana Gligorijević, Nebojša
Grujić (kultura), Andrej Ivanji (svet),
Jelena Jorgačević, Zoja Jovanov,
Tatjana Jovanović, Slobodan Kostić,
Jasmina Lazić (međuvreme), Zoran
Majdin, Radmilo Marković, Saša
Marković, Ivana Milanović Hrašovec,
Milovan Milenković, Milan Milošević,
Tamara Nikčević, Teofil Pančić, Saša
Rakezić, Mirko Rudić, Tamara Skrozza,
Zoran Stanojević, Tatjana Tagirov,
Dragan Todorović, Tanja Topić,
Momir Turudić, Biljana Vasić, Miloš
Vasić, Marija Vidić, Ljubomir Živkov

dokumentacija

Dragoslav Grujić (arhiva)
Jelena Mrđa (foto)

tehnička redakcija

Ivan Hrašovec (ur.),
Vesna Srbinić, Tanja Stanković,
Vladimir Stankovski, Slobodan Tasić;

korektori: Ana Čuk, Marija Halupka,

Stanica Milošević;

lektori: Katarina Pantić,

Živana Rašković, Ivana Smolović;

daktilograf: Zorica Nikolić

internet izdanje

www.vreme.com

Marija Vidić (urednica)

Marjana Hrašovec

prodaja i pretplata

Nikola Čulafić, Milan Radović

računovodstvo

Slavica Spasojević

marketing

Aleksandar Aleksić (direktor)

e-mail: redakcija@vreme.com

telefon redakcije: 011/3234-774

telefaks: 011/3238-662

štampa

Rotografika, Subotica

SAVET
ZA ŠTAMPU
Brzo, besplatno, pravilno.

ISSN 0353-8028

COBISS.SR-ID 16907266

04 Međuvreme

08 Zoom: Vučića za premijera

10 Intervju: Žarko Korać

16 Afere – braća Dikić:

Konkurs za prvog žandarma Srbije

18 Generalove pesme: Haški bluz

20 Intervju: Pavle Petrović

24 Šta jedemo u hrani: Prevarantska posla

28 Tradicija otmenog ispijanja vina u Topoli:
Oj, Jediga Jegiba

30 LGBT prava: Kratko i jasno

33 Nuspojave: Slučaj brkate tetke

34 Ljudi i vreme

37 Lisica i ždral: Rana za tice

KULTURA

38 Intervju: Peđa Vranešević

47 Knjige: Bele stranice istorije – Povodom
filozofskih spisa Zorana Đinđića

48 Strip: Arhipelag Wostok

50 Prava istorija polusveta:
Narodnjački stokholmski sindrom

51 Koncert: Beatles On, Buika,
XIV Guitar Art Festival

53 TV manijak: Mobilna demokratija

SVET

54 Kiparska kriza: Bitka kod bankomata

58 Papa Franja: U Vatikanu nešto novo

62 Nagorno-Karabakh:
Zamrznuti konflikt na Kavkazu

MOZAIK

66 Budućnost plovidbe: Prekooceanski džin

70 Srpsko-mađarski odnosi:
Ovak o i onako, igy is, ugy is!

73 Moj muški život: Novac

74 Kosovo i Vikipedija: Budućnost istorije

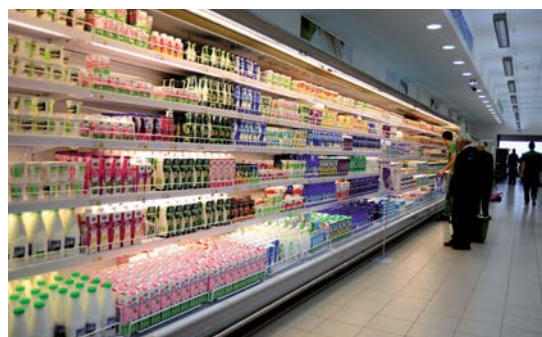
77 Pošta

78 Vreme uživanja: Ruke

“Za sada je naša
poruka sledeća:
stvari ne idu
dobro, i nemojte
na sve ovo da
nabacujete
još i nove
rashode, nego

gledajte koje bi bile uslovno
korektivne mere ako se krajem
aprila pokaže da budžetski deficit
znatno premašuje planirani”

PIŠE: RADMILO MARKOVIĆ

Da li je iko ikada čuo da je neko
voće ili povrće povučeno iz
prodaje zbog prevelike količine
ostataka pesticida. Nije i neće, jer
time se, kanda, niko ne bavi

PIŠE: ZORAN MAJGIN

Na Kipru se širio fras nakon
što su u subotu 16. marta, posle
devet meseci pregovora, u Briselu
izdiktirali uslove pod kojima će
Kipru biti odobrena pomoć od
deset milijardi evra. Plan je glatko
odbijen u Kiparskom parlamentu

PIŠU: MILAN MILOŠEVIĆ I ANDREJ IVANJ

Na naslovnoj strani: Žarko Korać
Foto: A. Anđić

Dok Severna Koreja zvecku oružjem, Južna Koreja se sprema. Učenici osnovne škole na severoistočnom ostrvu Benkjong koji se graniči sa Severnom Korejom žure u sklonište tokom sada već redovnih vežbi za evakuaciju.

FOTO: FONET/ EPA

PROGNOZA VREMENA ZA PERIOD 21. 3. 2013 — 27. 3. 2013.

20/03/13 <http://www.meteos.rs>

min°C max°C	ČETVRTAK	PETAK	SUBOTA	NEDELJA	PONEDELJAK	UTORAK	SREDA
Beograd	6 10	2 6	-1 8	-1 10	4 6	0 3	-1 3
Vojvodina	5 8	0 7	-3 8	-2 9	2 5	0 2	-2 4
centralna i južna Srbija	7 12	2 6	-1 8	-2 12	2 8	1 4	0 3

U većini dana nepovoljna biometeorološka situacija za meteoropate i hronične bolesnike, osim u subotu. Najčešće će se javljati glavobolja, reumatski bolovi i nervoza.

Braće Ribnikar 65, Novi Sad

BROJ NEDELJE

30.000

Oko 30.000 dece i odraslih u ovom trenutku u Srbiji ne mogu sami o sebi da se brinu, da raspolazu imovinom, rade, prodaju i kupuju, sklapaju ugovore ili glasaju, jer im je država postavila staratelje, prenose "Novosti".

FUDBALSKI MEČ SRBIJA–HRVATSKA

Zabava ili rat

I da se nije dogodilo ništa u predigri ove utakmice, fudbalski dvomeč između reprezentacija Srbije i Hrvatske bio bi opterećen brojnim stvarima koje najmanje imaju direktne veze sa sportom i sportskim nadmetanjem.

Zato je veoma važna jedna izjava Siniše Mihajlovića, prvog trenera Srbije, koji je rekao da njegov tim u Zagreb ide da se zabavi, jer je "fudbal zabava, a ono što se dogodilo između dve države ne sme da utiče na samu utakmicu".

Pored toga, poslednjih nekoliko meseci stizale su razumne i umirujuće izjave sa svih strana, što je moglo da nam ukaže da bi čitava stvar zaista mogla da bude samo fudbalska utakmica dva sportska tima.

Ipak, atmosferu je podgrejao HNK Dinamo kada je Zdravko Mamić izjavio lokalnom radiju da sadašnji ministar sporta Vlade Republike Hrvatske nikako ne bi smeo da ima tu poziciju jer je Srbin, zato što mu mržnja prema svemu hrvatskom izbija iz očiju i ima uopšte lice "četničkog koljača".

Zbog ove skandalozne izjave je odmah priveden, i prema njemu je pokrenut krivični postupak zbog govora mržnje. Hrvatski su se predsednik i premijer odmah oglasili i jasno osudili ovakvo ponašanje ističući da su vremena u kojima se tako moglo govoriti nekažnjeno daleko za nama, da je Hrvatska demokratska država koja, činjenica je, ulazi u EU ovog leta.

Mamić je, inače, poznat po dve stvari: da zna da nađe talentovanog igrača i da ga proda za velike pare i da daje glupe izjave. Ova mu je jedna od najglupljih, ali oni koji ga prate nisu iznenađeni. Koliki je glumac govori i to da se ovih dana javno izvinjavao braći Srbima.

Ovo će biti prva utakmica u istoriji između fudbalskih reprezentacija Hrvatske i Srbije. Javnost se seća da je u

foto: FoNet

oktobru 1999. godine odigrana utakmica između tadašnje reprezentacije SR Jugoslavije i Hrvatske na stadionu Maksimir u Zagrebu, koja je bila doživljena kao neka vrsta nastavka rata koji je formalno okončan u Dejtonu 1995. godine.

Tadašnji akteri i protivnici Siniša Mihajlović i Igor Štimac, sedeće sada na klupama kao predvodnici novih generacija igrača, koji su se većinom, bar u srpskom timu, rodili u vreme kada je rat na prostoru nekadašnje Jugoslavije počinjao, tako da nemaju ni onu nijansu zajedničke istorije. Utakmica iz 1999. godine bila je važna za tadašnju SRJ, jer je posle meseci i godina mučenja, koje se okončalo bombardovanjem i ratom na Kosovu, stigla jedna, makar i takva pobeda.

Na drugoj strani, tadašnji sastav Hrvatske je posle te utakmice izgubio mogućnost da se kvalifikuje na Prvenstvo Evrope 2000. godine, što je doživljeno kao veliki neuspeh, jer je godinu dana ranije na SP-u u Francuskoj Hrvatska umalo igrala finale.

Utakmica je završena rezultatom 2:2, strelci su bili Bokšić i Stanić za Hrvatsku, a Mijatović i Stanković za SRJ. Hrvatska je povelu već u 20. minutu, a u 28. bilo je 2:1 za Srbiju. Glavni igrač utakmice bio je Siniša Mihajlović, koji je namestio oba gola i pogodio stativu. Ostala je upamćena i bizarna situacija kada je Zoran Mirković potegao Roberta Jarnija za mošnice. Hrvatska jaja u srpskoj šaci, ostaće možda najveći domet Mirko-vića koji je bio odličan fudbaler i igrao čak za Juventus.

SLOBODAN GEORGIJEV

PROGRES

"Svakog dana u svakom pogledu sve više..."

Ta mantra junaka Kusturičinog filma *Sjećaš li se Doli Bel* još je bolje ilustrirana scenom u kojoj Slavko Štimac umirućem Slobodanu Aligrudiću iz "Politikinog zabavnika" čita kako ćemo u neposrednoj budućnosti isušiti Indijski okean u korist obradive zemlje i otopiti arktički led iz već nekog drugog naprednog razloga.

Uznapredovali smo do stvarnog otapanja Arktika i uništavanja viškova hrane, ali to s komunizmom nema veze. Ideja progresa nešto je starija, ne više od dvatri veka što se tiče naučnog napretka, a u strogo smislu od evro- i još grđe, anglo-centričnoj verziji, jedva tek nešto više od veka, otkako su viktorejanci otkrili evoluciju i pozitivizam.

Engleski istoričar Robin Kolingvud iz prve polovine prošlog veka u knjizi *Ideja istorije* jednostavno kaže da se ideja o „zakonu progresa“ zasnovana na pretpostavci da čovek po sebi nosi neku vrstu apsolutne vrednosti ili je, po drugoj, „najbolji“ evolucionni prirodni proizvod – može rušiti u obe tačke. "Može se poricati da čovek u sebi ima bilo šta od apsolutne vrednosti. Njegova racionalnost, može se reći, služi samo da ga učini najštetnijom i najrazornijom od životinja, te je pre nemarna omaška ili svirepa šala prirode nego njeno najplemenitije delo; njegova moralnost je samo racionalizacija ili ideologija koju je smislio da bi od sebe sakrio sirovu činjenicu svog zverstva. S ovoga gledišta, prirodni proces koji je vodio do njegovog postojanja više se ne može posmatrati kao progres."

Ni deca najstrasnijih pobornika opšteg progresa – više nisu sigurna. „Mnoge od velikih ruševina koje krase pustinje i prašume zemlje jesu spomenici zamkama napretka, nadgrobni spomenici civilizacija koje su postale žrtve vlastitog napretka“, kaže Kanađanin Ronald Rajt u sjajnoj knjižici *Kratka istorija napretka*.

Koja nas ničemu neće naučiti kao ni istorija, učiteljica života.

ALEKSANDAR ĆIRIĆ

TELEFON ZA DUBLJI DŽEP

Ako želite da budete baš kul, spremite se da svake godine potrošite oko hiljadu evra na najnoviji model mobilnog telefona. Okej, uz malo veštine trećinu te sume obezbedićete prodajom prošlogodišnjeg uberkul modela koji ste platili podjednako skupo. Ali suština je da ćete barem jednom godišnje biti suočeni sa mogućnošću da vaš aparat više ne mami uzdahe kada ga stavite na sto u kafiću.

Ovo bi u najkraćim crtama bio prikaz najnovijeg Samsungovog modela S4, koji je prošle nedelje predstavljen u Njujorku. Grad nije slučajno izabran. Kao što i pesma kaže, ko uspe tamo, uspeće svuda, a naročito ako pritom spoplete najvećeg konkurenta, Eplov ajfon. No, krenimo redom.

Novi Samsungov aparat malo je veći (viši i duži, i bukvalno vam trebaju dublji džepovi za njega) i tanji od prethodnika, modela S3. Ima brži procesor, u jednoj verziji čak sa osam jezgara, kvalitetniji ekran (1080p), dugotrajniju bateriju i kamere od 13 (glavna) i 2 (prednja) megapiksela. Ali, najveće promene su u softveru. Inače, operativni sistem mu je Android 4.2.2.

Najviše se hvali unapređeno "posmatranje" vašeg ponašanja. Ovaj aparat omogućuje vam da stranice skrolujete pogledom, pauzira video ako ste iz nekog razloga skrenuli pogled sa ekrana, a taj ekran ne morate ni dodirnuti da biste obavili neku operaciju. Dovoljno je da pređete rukom na maloj razdaljini iznad njega. Sve ovo može da bude korisno u situacijama kada vam je krajnje nezgodno da koristite ruke, recimo dok vozite ili ste u nekom poslu koji zahteva da vam ruke budu stalno zauzete ili prljave.

Drugi interesantan servis je S prevodilac. Rečenicu koju izgovorite softver prevodi u željeni jezik i takvu je emituje preko zvučnika. To znači da možete dati instrukcije i taksi u Kini i kelneru u Mjanmaru, pričajući na svom jeziku. Slično se ponaša i kada pišete mejlove ili sms-ove, možete ih poslati na jeziku koji inače ne govorite.

Kada smo kod vožnje, poseban program pod imenom VoiceDrive trebalo bi da omogući vozačima da sve željene telefonske radnje, od pozivanja pa preko pisanja poruka ili proveravanja vremenske prognoze obave izdajući komande glasom. Za proveravanje ove funkcije ipak ćemo morati da sačekamo kraj aprila, kada bi telefon trebalo da se pojavi širom sveta, pa i u Srbiji.

Pojava S4 sigurno će podstaći Epl da brže izađe sa svojim novim adutom, ajfon peticom S, odnosno pojačanim aktuelnim modelom. Ali, pravi odgovor očekuje se tek sa "šesticom", koja se neće pojaviti pre 2014.

Za nas je interesantno u kom pravcu se tržište kreće. Smatra se da smo spremni da kupujemo skupe telefone, fantastičnih mogućnosti, koji će nam služiti i kao knjiga i kao bioskop, a obavljaće i brojne druge funkcije.

Srbija ne može da se umeša među proizvođače aparata, to je i za Japan danas teško, ali bi mogla da se izlakta kada su u pitanju aplikacije i servisi koji se obavljaju ovim džepnim kompjuterima. Ako bi išta trebalo stimulisati kroz školski sistem i kreditiranje startup kompanija, onda je to to. Sajam aplikacija, i to regionalni, bio bi još bolja ideja.

SAJAM AUTOMOBILA

SJAJ I LUKSUZ

Dugo očekivani 51. Međunarodni salon automobila počinje 22. mar-

ta. Posetioци tradicionalno najveće manifestacije ove vrste u širem okruženju imaju priliku da uživaju u prestižnim modelima automobila, dok će svakako najveću pažnju posetilaca privući mercedes SLS AMG Black Series, najskuplji automobil na ovogodišnjem sajmu. Najsrećniji posetilac Salona automobila osvojiće glavnu premiju – Fiat Pandu. Posetioce Salona očekuje i čuveni Family day, najavljen za 28. mart. Generalni sponzor sajma je DDOR osiguranje iz Novog Sada.

NAJAVA

Prolećni festival zdravlja

U beogradskom Domu omladine 26. i 27. marta biće održan prolećni "Cryosave" festival zdravlja.

U okviru festivala biće održano nekoliko tribina: "Važnost odlaska na skrininge na rak dojke, grlića materice i debelog creva", "Istine i zablude o transplantaciji organa", "Kako knjige mogu da utiču na pozitivne promene kod građana", "Mediji i zdravlje", "Borba sa rakom najnika", ali i tribine za osnovce, srednjoškolce i najstarije građane. Na svakih pola sata na bini će se smenjivati programi vežbanja namenjeni građanima svih uzrasta, učestvovala veliki broj dečijih sportskih klubova, biće prikazane masaže, druženja mališana, dok će u posebnjoj sali biti održavana predavanja

najeminentnijih stručnjaka iz oblasti medicine, sporta, relaksacije, kao i predstavnika medija. Biće organizovani i besplatni pregledi za građane, opšteg zdravstvenog stanja, merenje nivoa šećera u krvi i pritiska, vida... Na štandu Ministarstva zdravlja, zainteresovani građani će biti u prilici da podrže program transplantacije potpisivanjem donorskih kartica.

Pokrovitelji festivala su najuglednije institucije u zemlji, Ministarstvo zdravlja, Sekretarijat za zdravstvo grada Beograda, Agencija za lekove i medicinska sredstva Srbije, Lekska komora Srbije, Crveni krst Srbije, Dom zdravlja "Stari grad", Olimpijski komitet i Sportski savez Srbije.

Ulaz na festival je besplatan.

DIJALOG BEOGRAD-PRIŠTINA

Da li će baronesa Ešton dobiti Nobelovu nagradu za mir

Diplomatska aktivnost na relaciji Beograd-Brisel-Priština poslednjih desetak dana podseća na onu poslovičnu gužvu pred golom pri nerešenom rezultatu pred kraj utakmice. S tim što se stiče utisak da se igra na jedan, i to srpski gol i da se pritisak povećava, kako to već rade ozbiljni timovi kada jure rezultat.

A Evropska unija ovog puta zaista hoće da vidi nekakav opipljiv rezultat. Ne zato što se neko u EU naročito uzbuđuje da li će Srbija ove, neke druge ili 3000. godine, kako je predložio jedan britanski poslanik, započeti pristupne pregovore sa EU, već zato što je Briselu i vladama evropskih zemalja koje su priznale nezavisnost Kosova dojadilo prepucavanje i nadmudri vanje između Beograda i Prištine. Hoće mir i nekakav red na i oko Kosova, dok rešavaju kiparsko, grčko, špansko, portugalsko, italijansko, ili već neko drugo za EU zaista važno pitanje. A pošto se procenjuje da je Srbiji više stalo do pristupnih pregovora sa EU, nego Kosovu do bilo čega što bi u ovom trenutku moglo da mu se

ponudi, raste pritisak na Beograd da prihvati da Zajednica srpskih opština više liči na nvo, negoli na suštinsku teritorijalnu autonomiju sa izvršnim ovlašćenjima, kakvu za Srbe na Kosovu zahteva premijer Ivica Dačić.

Vidi se u poslednje vreme i daleko veći lični angažman šefice diplomatije EU-a Katarine Ešton. Nemoguće da makar nije pomislila da joj se smeši Nobelova nagrada za mir ako pomiri Srbe i Albance, to jest dovede ih do toga da stave potpis na nekakav "istorijski" sporazum. Kada je mogao Marti Ahtisari... To bi mogao da bude dodatni motiv za baronesu Ešton da prevaziđe samu sebe, uz dužno poštovanje za osećanje odgovornosti svakog briselskog činovnika.

Tek, prošle nedelje je državni vrh Srbije bio u Briselu, nakon čega je predsednik Nikolić bio veoma optimističan glede konačnog dogovora, Dačić spuštao loptu i malo podizao lestvicu minimalnih srpskih uslova, a vicepremijer, ministar odbrane itd. Aleksandar Vučić mudro ćutao. Pa je

Eštonova bila u Beogradu i Prištini, da bi prošlog ponedeljka komesar za proširenje Štefan File u Beogradu ohrabrio državni vrh da pronađe hrabrosti za kompromis, kako bi on mogao 16. aprila da nas preporučiti dalje. A delegacija vladajuće frakcije CDU/CSU ponovila je, takođe u Beogradu, već poznate uslove Nemačke, uz nekakvu ideju da bi Dačić i njegov kosovski kolega Hašim Tači mogli javno, pred kamerama da se obavežu na normalizaciju odnosa. Čisto da se zabeleži za istoriju.

Za to vreme je predsednik Nikolić na rubu ustoličenja pape Franje objasnio potpredsedniku SAD Džozefu Bajdenu kako stoje stvari sa srpskim Kosovom, dok mu je u odvojenom razgovoru Tači rekao da ne dolazi u obzir "druga Republika Srpska na Kosovu". Sve to uoči srede, 20. aprila, za kada je najavljena sedma runda pregovora Dačića i Tačija.

Kada u četvrtak ovaj broj "Vremena" bude na kioscima, mogao bi da se nasluti nekakav ishod, ili će se igrati produžeci u nedogled.

ANDREJ IVANJI

Vreme je za bolje od dobrog!

060 1234 www.vipmobile.rs

ZTE Kis Lite

**2.990 din
1 din**

uz Standard 250
za 990 din mesečno

Windows Phone 8S
by HTC

**4.990 din
1 din**

uz Smart 2500
za 2.990 din mesečno

Samsung Galaxy
Tab2 10.1"

**19.990 din
14.990 din**

uz Neograničeni
Internet 20
za 2.490 din mesečno

50% više sadržaja uz uređaje na popustu do 5.000 dinara

Promocija važi uz ugovornu obavezu od 24 meseca. Popust na uređaje važi za određene modele. 50% više sadržaja važi 12 meseci i ne važi za Sigurica tarife. Promocija traje do 07.04.2013. ili dok traju zalihe.

Druga priča **vip**

Vučića za premijera: Može, ali pod uslovom da ostane i prvi potpredsednik i sve ostalo što već jeste

Tomislav Nikolić je stigao do Vatikana mada se, pre neku godinu, svakako pre nego što se probudio sav okupan u evropskom znoju, istakao kao recenzent dva Šešeljeva uratka naslovljena: "Vatikan glavno Satanino gnezdo" (knjiga 74) i "Rimska kurija večito žedna srpske krvi" (knjiga 75)

PUŠTANJE BALONA:

RADIKALNA REKONSTRUKCIJA

Iz redova SNS-a lansirana je, kao neka vrsta probnog balona, ideja da bi bilo sasvim prirodno da Aleksandar Vučić bude premijer. Iz stranke aktuelnog premijera Ivice Dačića odgovorili su da to ne bi bilo u redu. Da bi jedna stranka objedinila tri najvažnije funkcije u zemlji – premijersku, funkciju predsednika države i predsednika parlamenta – morala bi, tvrde socijalisti, da na izborima ostvari apsolutnu većinu, a to naprednjacima nije pošlo za rukom.

Ivica Dačić, glavom i bradom, do zaključenja ovog broja "Vremena" o tom načinu rekonstruisanja vlade, o čemu se inače mnogo priča, ništa nije rekao, kao ni Aleksandar Vučić, mada slutim da bi on možda i pristao pod uslovom da ostane i prvi potpredsednik i ministar odbrane i koordinator službi za bezbednost.

Ni takav rasplet događaja nije nemoguć, mada je malo verovatan. Nije teško zamisliti situaciju u kojoj Dačić podnosi ostavku, iz ličnih razloga, suočen, recimo, sa nekom istragom o prošlosti, što ne bi automatski donelo i povlačenje sps-a iz vladine koalicije.

Recimo čak da bi stranka, u određenim okolnostima, žrtvovala lidera pre nego učešće u vlasti i to bi otvorilo put Vučiću ka formalizovanju moći koju već poseduje. Ne bi to bilo neko čudo neviđeno u situaciji kada je trgovačka sposobnost u partijama nadvladala sve druge poznate oblike političke artikulacije i kada se kao ideološki prepoznatljive stranke pojavljuju samo one s radikalne desnice sklone da svoja saopštenja potpisuju uzvikom "Smrt neprijatelju!"

DA JE BAJDEN ZNAO: RIMSKI RAZGOVORI

Ovde je pamćenje kraće i od zimskog dana i svakakva čuda su mogućna. Eto, na primer, Tomislav Nikolić je stigao do Vatikana da Franji Prvom "čestita na papskom mandatu", mada se, pre neku godinu, svakako pre nego što se probudio

sav okupan u evropskom znoju, istakao kao recenzent dva Šešeljeva uratka sa pompeznim naslovima: "Vatikan glavno Satanino gnezdo" (knjiga 74) i "Rimska kurija večito žedna srpske krvi" (knjiga 75). Niže potpisani recenzent, ispod već pomenutog Nikolića, bio je novopečeni kandidat za premijera – Aleksandar Vučić.

U principu nemam ništa protiv toga da ljudi u svakom trenutku i u svakom pogledu napreduju, što Nikolić i Vučić dokazuju i zbog čega dobijaju aplauze na međunarodnoj sceni, ali mi živimo, kako bih rekao, na domaćoj sceni koja je puna opsena i opasnih iluzija da "kadrovi sve rešavaju" i gde se olako prelazi preko banalne činjenice da dobri političari nisu baš ljudi bez nekakvog svojstva, da politika nije kostimirana zabava, bal pod maskama.

Strancima te metamorfoze mora da izgledaju smešno. Za njih je to dramolet u kome se posle završnog čina spušta zavesa i oni odlaze na večeru u obližnji restoran, pa kući na počinak. Mi, domaći, ostajemo u sali i nama se zavesa ne spušta, za nas ta predstava nema kraj.

Nešto od toga može se prepoznati i u zahtevu, ideji Andreasa Šokenhova, predstavnika vladajuće nemačke koalicije, koji je, boraveći u Beogradu, nagovestio da bi dobra "vidljiva volja" oko normalizacije odnosa Beograda i Prištine mogla biti pokazana tako što bi se predsednici ili premijer, usmeno, pred kamerama, obavezali da obe vlade žele da za vreme pregovora o pridruživanju na pravno obavezujući način regulišu normalizaciju.

Ta televizijska novela zgodno bi se uklopila između "Farme" i "Velikog brata". Tu bi se čak i žanrovski uklopila jer bi kao u pomenutim šou-programima predstavljala glumatanje života.

Odnokud se veruje da reč u politici mnogo znači, ali, makar to ponekad izgledalo zlurado, javnost mora biti podsećana da su ovi od danas oni od juče i da se moramo pitati šta će biti sutra, kad nam se, recimo, Nikolić vrati iz satani-

Foto: Dragan Todorović

nog gnezda žednog srpske krvi, gde se sreo i sa Džozefom Bajdenom, američkim potpredsednikom, koga je, po sopstvenim rečima, Nikolić upoznao sa stvarnom situacijom oko Kosova jer ovaj nije bio dobro obavešten.

ALEKSA O ALEKU: MOJ VUČIĆU...

Kod Nikolića ima čak i vedre naivnosti, kao u pomenutom slučaju, u komunikaciji s javnošću, dok je Vučić zauzeo pozu brižnog, starijeg brata nacije...Govori i ponaša se kao da ima problema sa varenjem i to, na televiziji barem, ostavlja pojavno jači utisak od onoga što kaže.

Njegova popularnost je nesporna, ali dobrim delom počiva na indukovanim sadržajima koji se u javnost plasiraju preko udvorištva, s jedne strane, a sa druge širenjem straha i disciplinovanjem saradnika o čemu na stranicama koje slede u intervjuu za "Vreme" govori Žarko Korać.

Jedan takav primer, o čemu sam već pisao, imali smo i protekle nedelje. U izjavi za javnost u funkciji šefa kabineta, savetnika i jednog od najbližih saradnika prvog potpredsednika Vlade Aleksandra Vučića, Aleksa Jokić (na slici, donji deo leđa) tvrdi da udruženi Beko, Mišković, "mnogi politički lideri koji gube svoju poziciju" i medijske sluge pokušavaju da ubiju "mog Vučića."

U intervjuu za "Kurir" Jokić je još rekao: "Prvi put govorim u javnosti samo zato da bi normalni i pristojni ljudi mogli da znaju šta se stvarno iza svega krije. Oni Vučića ne mogu da pobeđu, već će na kraju pokušati da mu oduzmu život."

Nije baš jasno na koji način je Aleksa došao do ovih dramatičnih obaveštajnih podataka i ko ga je ovlastio da ih

saopšti u javnosti. Reagovao je Milan Beko, jer je Miroslav Mišković objektivno sprečen.

Beko je ocenio da posle ubistva Đinđića niko nema pravo da ignoriše realnu opasnost za svakog istaknutog pojedinca, ali da su na suprotnoj strani "tabloidno društvo, estradni politički voluntarizam i tabloidni mediji" koji, prema njegovim rečima, predstavljaju "promotere zakona rulje i najveća su opasnost ukupnoj sigurnosti".

Umesto da prijavi saznanja "tamo gde treba", Jokić se obratio javnosti, verovatno verujući da se pokazivanjem očinske brige postižu dve stvari: prvo, sledeći logiku Jokićeve izjave, povećava se bezbednost Aleksandra Vučića, i, drugo, nije loše, posle duge apstinencijalne krize (izazvane odsustvom iz javnog života) podsetiti na sopstveni lik i delo i to u tako delikatnoj situaciji.

Obe stvari su, ukoliko je to tačno, loše po Aleksandra Vučića. Ako ima bande koja bi da ubije Vučića, nju treba pohapsiti, a ne telaliti o tome po medijima, mada nešto verujem da bi ih Aleksa rado pohapsio, onako preventivno i po spisku koji je u dokolici, između šefovanja kabinetom i savetnikovanja, svojeručno sastavio.

Drugo što je loše za Vučića jeste otkrivanje pažljivo skrivane činjenice da je Aleku baš Aleksa šef kabineta, savetnik i jedan od najbližih političkih saradnika. Pitanje je, dakle, kako će "normalni i pristojni ljudi" reagovati na ovo otvaranje šefovsko, savetničke duše i jeftino politikantstvo i udvorištvo koje Jokić i ne pokušava da prikrije.

Vučić je upitan oko ovog Jokićevog intervjuu rekao da Jokićeve reči doživljava kao brigu prijatelja, ali nije ulazio u detalje pažljivo negujući već formiranu strepnju oko njegove bezbednosti, odnosno važnosti.

PODANIŠTVO I UTI

Vučić se, hteo – ne hteo, javnosti prikazuje kao ekstremno autoritaran vladar od koga – kao jedinog poštenog i čestitog, je li – uvek sve zavisi. Ostali su, naravno, pod znakom pitanja. Na kraju, evo, navešću vam i primer: dugo godina sam poslanik u Skupštini i moram da kažem da nikada u životu nisam video prizor na kakav sam slučajno naleteo pre nekoliko meseci... Kada su čuli da dolazi Aleksandar Vučić, poslanici su izašli iz skupštinske sale i u hodniku napravili špalir kako bi ga dočekali

Više od dvadeset hiljada građana ove godine je odalo počast Zoranu Đinđiću, premijeru Srbije ubijenom u atentatu 12. marta 2003. U toj “Šetnji za Zorana”, prvi put su zajedno učestvovali političke vođe i pristalice Liberalno demokratske partije i Demokratske stranke. Prethodno je Vlada na čelu sa premijerom Ivicom Dačićem i prvim potpredsjednikom Aleksandrom Vučićem položila vijenac na mjesto gdje je, prije ravno deset godina, strijeljan Zoran Đinđić.

Čiji je zapravo danas Zoran Đinđić? Ko se sve bori za njegovo političko nasleđe? Ima li uopšte neko pravo da se nazove Đinđićevim političkim nasljednikom? Zbog čega, deset godina nakon atentata, ta bitka djeluje tako neubjedljivo?

“Na desetogodišnjicu atentata na Zorana Đinđića, građani Srbije su, čini mi se, značajno promenili svoj odnos prema tom događaju”, kaže Žarko Korać. “Kada smo 2004. u jednoj televizijskoj emisiji gostovali Čedomir Jovanović, Latinka Perović i ja, novinarka nam je rekla da je jedva uspjela da pronađe nekoga ko bi o njemu govorio; a pogledajte šta se danas događa!”

“VREME”: Šta se događa?

ŽARKO KORAĆ: Zoran Đinđić se beatizira, pretvara se u sveca i cela Srbija se iza njega ili zaklanja ili čuti. Po svemu sudeći, Đinđić je ušao u kolektivnu svest, pa se na njega danas pozivaju čak i populist koji nemaju nikakvu ideju Srbije kao modernog društva.

Ti populist će se odmah pobuniti i pitati vas – odakle vam pravo da se predstavljate kao jedini i ekskluzivni tumač, zastupnik i nastavljajući politiku Zorana Đinđića?

Kao neko ko nikada nije pokazao tu vrstu posesivnosti, ne verujem da sam prava adresa za takva pitanja. Uostalom, davno sam rekao da Zoran Đinđić nije ničije ekskluzivno vlasništvo i da će mi biti drago ako jednoga dana ljudi o njemu budu govorili kao o svom političkom uzoru. Nevolja je u tome što, ponavljam, to često

čine oni koji ne dele Đinđićeve poglede na državu i društvo. A ti pogledi su veoma različiti od populističke i nacionalističke politike koja je danas dominantna.

U čemu se razlikuju?

Matrica našeg kolektivismog ogleđa se u pokušaju da se nacija podredi demokratiji, a država društvu; Đinđić je to drugačije video. Čitajući njegove radove, našao sam, recimo, tekst “Srbija, šta je to”, iz 1989. godine, u kome on objašnjava da kod nas, umesto ideje slobode, nekako uvek pobeđuje ideja kolektivismog. Đinđić želi demokratsko, razvijeno društvo i kaže da se do njega ne može doći neprekidnim pozivanjem na zaostalost, kolektivismog i na istoriju. Govorim u najširem smislu. Nažalost, imam utisak da ljudi koji se danas predstavljaju kao Đinđićevi politički nasljednici nisu svesni da je njegova ideološka

ERIVANJE STRAHA

fotografije: A. Andić

konceptija toliko različita od njihove. Pa, ne možete institucije države zameniti sopstvenim jakim egom! Pored toga, Đinđićevi "politički naslednici" ignorišu nešto što se zove politički i moralni integritet, pa ispada da svako i u svakom momentu može da promeni svoju političku poziciju ili da javno brani ideje koje su u suprotnosti sa onim u šta suštinski veruje... Znamo, mi nikada nismo čuli kako ti ljudi definišu državu. Kako vide naše društvo? Umesto toga, nudi nam se puki politički pragmatizam: "ja ću pregovarati", "ja ću rešiti pitanje Kosova", "ja ću hapšiti"... Ali vi i dalje ne znate šta oni uopšte dalje žele sa tom državom.

Ne znate zato što to ne znaju ni oni ili...

Zato što to ni oni ne znaju, naravno. Izvinite, do pre samo godinu dana, ti ljudi su branili u jednom slučaju viziju Slobodana Miloševića, a u drugom Vojislava Šešelja. Ići u Brisel na pregovore o rešenju kosovskog pitanja ili tvrditi da vam je cilj integracija Srbije u EU nije konceptija države; to je politička odluka. Doduše, pragmatička koju podržavam. Neko ciničan bi mogao da kaže kako ova Vlada želi Srbiju u EU, ali upravo ovakvu kakva je danas. Argument onih koji te ljude podržavaju – a iznenađujuće ih je mnogo – jeste da nije važno zašto nešto rade; važno je da rade. Što me, izvinjavam se, neodoljivo podseća na čuvenu izjavu Deng Sjaopinga koji je rekao kako nije važno da li je mačka crna ili bela; važno je da lovi miševе. Pritom, zanimljivo je da, govoreći u kontekstu jedine postojeće ideološke opne, Sjaoping poručuje da nije sve ideologija; postoji i realan život. Nažalost, kod nas više ne postoji bilo kakva ideologija...

Socijalisti i naprednjaci nemaju nikakvu ideologiju, to hoćete da kažete?

Naravno. Politika se svodi na to da se jednoga dana povuče jedan potez, drugoga dana drugi i vi zapravo nemate ništa što bi povezivalo te dve političke odluke. Najviše što bi neko mogao reći je da bi se iz ovoga što trenutno gledamo i slušamo jednoga dana mogla roditi konzistentna ideologija modernog društva i moderne srpske države. Daj bože! Ali, političke biografije onih koji su na vlasti ne ulivaju mi nekakvo naročito poverenje. Predugo su podržavali politiku koja je bila

katastrofalna. I to je moralni argument. Zar se obojici političkih lidera dve partije koji danas čine Vladu Srbije – i Slobodanu Miloševiću i Vojislavu Šešelju – nije sudilo ili se ne sudi u Hagu? Hoću da kažem da je njihova politika na neki način izvan onoga što bi se moglo nazvati normalnim političkim životom. Kaže se – ljudi evoluiraju. To je tačno. Fransoa Mitteran je, recimo, pre Drugog svetskog rata bio desničar, pa je onda postao lider Socijalističke partije Francuske. Imate i obrnutih primera, naravno. Ta mogućnost posebno važi za relativno mlade ljude kakvi su Ivica Dačić i Aleksandar Vučić.

Da, i u čemu je onda problem?

U tome što kod njih za sada nemate niti jedan krupan otklon od pogubne politike koju su devedesetih vodili njihovi nekadašnji lideri.

Zaista ne vidite nikakav otklon?

Ako ga i ima, on je bez objašnjenja. Povodom sedam godina od smrti Slobodana Miloševića, Ivica Dačić je, recimo, poručio kako će istorija jednoga dana reći svoje. Kao da tu istoriju ne pišu ljudi. Naravno, Dačićeva izjava neuporedivo je bolja od onoga što je taj čovek govorio pre samo sedam ili osam godina. Ali, ma koliko se inače trudili, nužnost nikako ne možemo proglasiti za vrlinu... Paradoksalno, ljudi koji su nekada osuđivali Zorana Đinđića što je, referirajući se na Maksa Vebera, tvrdio da politika ne sadrži moralne komponente, danas bez problema prihvataju tezu kako nije važno šta ste radili, nego ono šta ćete u datom trenutku uraditi. Ali, zar istorija nije prepuna nemoralnih i ciničnih ljudi? Hoću da kažem da je nekako postalo prihvatljivo da vodite zemlju, dobijete ogromnu podršku građana i da, koristeći malo lukavstvo uma, uživate u svojoj moći koja proističe upravo iz činjenice da svojim biračima nikada niste ponudili odgovor ni na jedno ozbiljno pitanje.

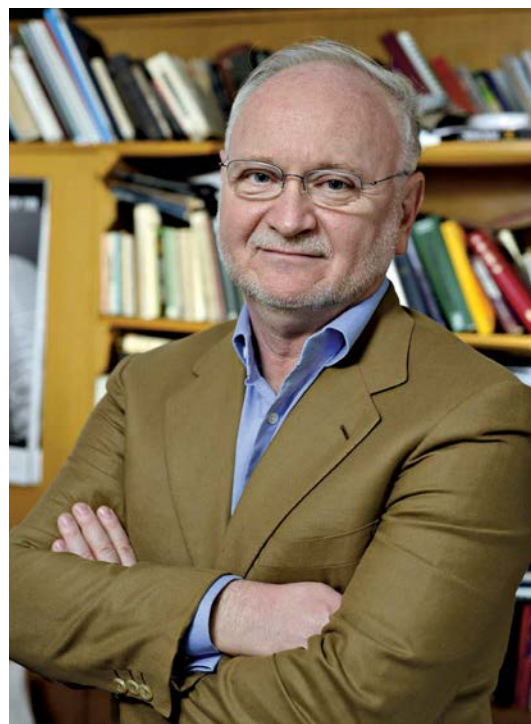
Šta bi se dogodilo ako bi na ta pitanja ponudili odgovore, šta mislite?

Mislim da, u tom slučaju, njihova popularnost ne bi dugo trajala. Za razliku od Zorana Đinđića, koji se nikada nije udvarao, koji je bio direktan i nije vodio računa o tome koliko je popularan, njegovi navodni politički naslednici se trude da po svaku cenu izbegnu bilo koju temu koja bi dovela u pitanje njihov rejting.

Onomad, građani su negde u kostima osećali da Zoran Đinđić od njih traži da se menjaju. Naprosto, Đinđić nije verovao u takozvane organske promene, u jedinstvo naroda, u ideju da je država izvan svega, da nas velike sile sputavaju... Dakle, da li će neko od ovih koji su danas na vlasti u budućnosti evoluirati, to ne mogu da isključim. Mogućnost postoji, ali, dozvolite, ja u to baš i ne verujem.

Zašto ne verujete u evoluciju Aleksandra Vučića?

Zato što, suštinski, Aleksandar Vučić nastavlja sa politikom Vojislava Šešelja. Ako se sećate, Šešelj je, recimo, insistirao na pravljenju anketnih komisija od kojih

je kasnije pravio cirkus. E, to danas radi i Aleksandar Vučić. Pored toga, Šešelj je suštinu svoje politike zasnivao na onome – *Laufer mi javlja*; nešto slično čini Aleksandar Vučić: trudi se da javnosti pošalje poruku da sve zna. Od njega ćete veoma retko čuti odgovore kao što su "nisam siguran", "morao bih da proverim", "ne znam", "ne bavim se time", "nije moj posao", što u ovakvim političkim, ekonomskim i socijalnim prilikama ljudima postaje prihvatljivo. Indirektnom porukom da sve zna – od toga da li je neki radnik u nekoj firmi ukrao toalet-papir do toga šta je sve radio Miroslav Mišković – Vučić građanima bukvalno uteruje strah. Zanimljivo, nekoliko mojih prijatelja – prvi put nakon devedesetih – danas izbegava

da duže razgovara mobilnim telefonima. "Nemoj, sve se sluša", kažu.

Hoću da kažem da je stvorena ta psihoza, atmosfera straha koja za cilj ima da poruči kako onaj ko je na vrhu sve prati; svi ste mu sumnjivi!

Ali za to nije odgovoran samo Aleksandar Vučić.

To je tačno. Vučić samo koristi situaciju i stvara atmosferu u kojoj sebe predstavlja kao jedinog nosioca istine, onoga koji sve zna i koji, kao neki veliki otac, sada može da kazni sve nas jer o nama naprosto sve zna. Takav model je atipičan za moderno društvo. Zamislite, recimo, da Barak Obama američkoj naciji kaže kako je napravio tim od stručnjaka CIA i FBI koji će ispitati šta rade tajkuni. Svi bi rekli da je Obama na pragu državnog udara; pitali bi ga šta će mu Tužilaštvo, tužilac i sudovi ako sve može sam. U tom smislu, očekivao bih da nam Vučić kaže šta je sa našim institucijama...

Da vam Vučić kaže? Hoćete da kaže-

sada na sve načine pokušavaju da se umile, da se dodvore Aleksandru Vučiću. I to je prilično mučno posmatrati. Istovremeno, imate i one koji to ne rade zbog toga što su predmet interesovanja Tužilaštva...

Nego?

Naprosto su – takvi. Reč je o grupi koja uvek ide uz vlast, nadajući se nekom ambasadorskom mestu, nekoj apanaži... Na kraju, imate i one kod kojih ne postoji nikakav ličan motiv; jednostavno, to je njihovo ubeđenje. Zbog čega je došlo do tog obrta? Zato što su, mislim, previše očekivali od Demokratske stranke i Borisa Tadića i ta razočaranost je, moram da kažem, dobrim delom opravdana. Tome je doprinela politika i "Kosovo i EU", i gore i dole, i toplo i hladno, i levo i desno... Na kraju, ti ljudi su svoje nezadovoljstvo ispoljili ne emocijama, nego negativnim afektima; mislili su da svako onaj ko vodi drugačiju politiku Srbiji daje šansu. Naravno, vodeći se time, na kraju neminovno dođete u situaciju da branite i Tomi-

finansijskog kapitala. Problem je samo u tome je li sve rađeno po zakonu. Ne može jedan političar da vodi istrage, formira svoje timove, javno obrazlaže šta je za njega "lični poraz", a šta nije. Izvinite, koji to ministar odbrane radi? Drugo, ne možete voditi pregovore o Kosovu, a hvaliti Slobodana Miloševića. Doduše, u svom skandaloznom autorskom tekstu u NIN-u, u kome čak tvrdi da je naslednik Zorana Đinđića, Ivice Dačić ipak ima jednu, rekao bih gotovo šekspirovsku rečenicu u kojoj priznaje da možda ima neke pravde u tome što danas upravo on vodi kosovske pregovore. Kao da je u pitanju neka osvešta istorije. Međutim, u strahu da bi mogao da izgubi podršku dela svojih birača, Dačić tu staje; ne ide dalje u objašnjenju. E, sada vi to uporedite sa Đinđićem koji je radio ono što je mislio da mora, gubeći na taj način podršku građana Srbije. Koliko je ljudi podržavalo Đinđića 28. juna 2001. kada je Slobodana Miloševića izručio Hagu, šta mislite? Pa, svi su ga napu-

■ **Moram da upozorim da porukama kako je njegov život ugrožen Vučić građanima sugerira da je Srbija u nekoj vrsti neprekidnog vanrednog stanja. Ta potreba da se najavljuje sopstvena smrt Srbiju uvodi u kolektivnu paranoju**

te da su te institucije postojale i da ih je sada uništio Aleksandar Vučić?

Ne, ne, neću... Da bi se napravile institucije, neophodan je politički podsticaj, a to, koliko mi se čini, Vučić za sada ne radi. Međutim, postoji nešto što me veoma brine a, što ste s pravom pokrenuli u jednom od svojih prethodnih pitanja: reč je o karakteru našeg društva. U *Travničkoj hronici*, Ivo Andrić je to maestralno opisao: neverovatno je podaništvo koje građani pokazuju prema svakom novom lideru! Možda ćete se začuditi, ali od uvođenja višestranačkog sistema, jedini politički lider koji nije tražio takav odnos bio je Zoran Đinđić. Đinđića se niko nije bojao, niko mu se nije klanjao. Ljudi su u njemu prepoznali modernog političara koji je znao da je podaništvo fatalno za demokratiju u svakom normalnom društvu. Verujte, meni je taj vezirski odnos šokantan. Imate ljude koji veoma dobro znaju da su – često s razlogom – predmet interesovanja Tužilaštva i policije, a koji

slava Nikolića koji je, recimo, ovih dana išao u Belorusiju kako bi Sergeju Lukašensku dodelio državni orden.

Ko je branio to što predsednik Nikolić odlikuje Lukašenka? Pored toga, koliko znam, ljudi o kojima govorite ne daju blanko podršku ni premijeru Dačiću, ni prvom potpredsjedniku Vučiću, a još manje predsjedniku Nikoliću; podržavaju konkretne poteze koji idu u smeru rešavanja pitanja Kosova i približavanja Srbije EU. Naravno, sada možete ponovo da citirate Deng Sjaopinga...

Više puta sam rekao da podržavam svako razumno rešenje pitanja Kosova, ma ko da ga je postigao. Nije sporno da je Ivice Dačić pokazao više političke hrabrosti od Borisa Tadića čim je seo da razgovara sa Hašimom Tačijem. Pored toga, rekao sam i da korupcija izjeda Srbiju i činjenica da se jedan tajkun našao u zatvoru jeste poruka da je država jača od

li! Bez obzira na to, Đinđić je jasno rekao: "Milošević je morao da se nađe u Hagu..."

Iako ni Zoran Đinđić nije do kraja objasnio zbog čega.

Nije objasnio do kraja, to je tačno... Svestan da za to nema veliku podršku građana, Đinđić je, verujem, izbegao da tu odluku do kraja obrazloži. Pored toga, izručenjem Miloševića Hagu, Zoran Đinđić je sebe ozbiljno ugrozio. Ne samo politički. Najzad, znao je da mora da žuri, da je prinuđen da Srbiju menja upravo tom brzinom u kojoj nije bilo vremena za baš svako obrazloženje... Ako Zorana Đinđića danas uporedite ne sa Dačićem ili Vučićem, nego i sa predsednicima koji su kasnije došli na čelo stranke na kome se on nekada nalazio, lako ćete primetiti različite pristupe u načinu na koji se realizuje politika. Sve izjave Borisa Tadića su oprezne, uvijene; kao da se trudio da nikoga ne uvredi. A upravo je takva politika dovela do toga da neki naši intelektualci – zgađeni i besni – poveruju

da je bilo kakav promena korak u dobrom smeru.

Vi to niste mislili?

Nisam. Mislio sam i mislim da to nije način. Jer, ako zna zbog čega je "protiv", čovek valjda mora da zna i za šta je zapravo. Ne želeći da pravim bilo kakve analogije, kao psiholog, moram da kažem da neurotici obično znaju šta neće, ali ne znaju šta hoće. U razvoju deteta, ta faza se zove *namćorluk*. Naravno, ako govorimo o toj grupi...

"Belim listićima"...

... Među njima, naravno, ima mnogo ozbiljnih ljudi, sa ozbiljnim biografijama i karijerama. Uvek se začudim kada inteligentni, ozbiljni ljudi ne shvate da bi, ako ste već protiv nečega, bilo dobro ponuditi alternativu, obrazložiti šta zapravo hoćete. Eto, tu se mi razilazimo. Pored toga, proglasiti nekoga za naslednika, zaboraviti šta je radio, to je, po mom mišljenju, moralni udarac ovom društvu. Jer, zanemarujući tuđu, vi zapravo pokazujete da ni vaša politička biografija ne zna-

državnom nivou... Najzad, u formalno-političkom smislu, ono što je ljude definitivno razjarilo bila je Deklaracija o pomirenju sa Socijalističkom partijom Srbije. Njeno obrazloženje, priča o "dva bola" bila je nešto preko čega neki ljudi jednostavno nisu mogli da pređu. Dakle, sve je to... Ovo što danas gledamo, to je 6. oktobar! Posle trinaest godina, na vlast su se vratili upravo oni koje smo smenili 5. oktobra 2000. Iako su, pored svega, neki građani ipak glasali za DS, neki drugi, iako razočarani, svoj glas nisu mogli da daju Srpskoj naprednoj stranci; zato su apstinirali. Da nisu, možda je mogla da se napravi neka koalicija u kojoj bi Demokratska stranka imala manje uticaja. Govorim hipotetički: možda bi došlo do nekih personalnih promena u vrhu stranke jer bi DS možda shvatila da je put kojim je išla vodio u propast.

I vi zaista mislite da bi vrh DS-a, da su još jednom uspjeli da naprave vladu, bilo ko mogao da ubijedi da su im neophodne i neke personalne

Ako obratite pažnju, videćete da Vučićevi gestovi i mimika imaju za cilj da gledaocu sugeriraju kako je reč o nekome koji je zamišljen, smiren, neagresivan; govori polako, tiho, jedva ga čujete, što bi takođe trebalo da ukaže na čoveka staloženog, ozbiljnog, koji vaga svačku svoju reč. Vučić je popularnost stekao pričom o borbi protiv korupcije i to nije tajna. Samo, bojim se da i tu postoji problem. Naime, ljudi su u velikoj zabludi ako misle da je Srbija ekonomski propala isključivo zbog korupcije; tu ima mnogo više razloga. Dok se cela Evropa razvijala, mi smo vodili ratove, bili pod sankcijama... A to je, ne moram da podsećam, zasluga upravo politike koju su vodile nekadašnje stranke Ivice Dačića i Aleksandra Vučića. Međutim, zna se da populistička politika izgrađena na borbi protiv korupcije i takozvanoj politici čistih ruku kod građana uvek ima veliku podršku i popularnost. Primer je Južna Amerika. U tom smislu, politička situacija u Srbiji najviše podseća na onu koju

■ Imate ljude koji veoma dobro znaju da su – često s razlogom – predmet interesovanja Tužilaštva i policije, a koji sada na sve načine pokušavaju da se umile, da se dodvore Aleksandru Vučiću. I to je prilično mučno posmatrati

ći mnogo. Iako ste – paradoksalno – ceo svoj ugled i moralni kapital koji imate stekli upravo zahvaljujući konzistentnosti svoje političke biografije. U krajnjoj liniji, na taj način negirate sebe... Nažalost, niko od nas ne može da predvidi tok istorije. Razumem da je načinom na koji je politiku vodila prethodna vlada...

Zašto samo vlada?

Građani su bili razočarani i delovanjem opozicije, slažem se. Doduše, srazmerno ulozi i uticaju koji je ona imala u prethodnom periodu... U svakom slučaju, građani su od vlasti očekivali mnogo oštrije rezove. Osim pokazane hrabrosti da se uhapsu Radovan Karadžić i Ratko Mladić, suštinski, vlada Borisa Tadića nije mnogo uradila. Nikada, recimo, nije utvrđena uloga Radeta Bulatovića u skrivanju ljudi optuženih za ratne zločine; nije rasvetljena politička pozadina ubistva Zorana Đinđića; na čelu sa onakvim DS-om, Srbija je sve sporije sprovodila reforme; korupcija je institucionalizovana na

promjene i unutrašnja reforma?

Možda se moglo pokušati. A možda ste i u pravu... Na kraju, ma šta inače govorili, nisam siguran da su naši intelektualci danas najsrećniji zbog toga što Srbija ima vlast kakvu ima. Po mom mišljenju, posmatrajući šta se događa sa Demokratskom strankom, građani su postali toliko apatični i ganuti, pa nije čudno što je, u *Šetnji za Zorana*, ona kolona 12. marta izgledala tako kako je izgledala. Ljudi su se setili da je nekada na čelu te stranke bio Zoran Đinđić, koji im je, za razliku od onih koji su došli kasnije, ponudio nadu da će se jednoga dana ipak nešto promeniti. Nažalost, videli smo kako se i šta se promenilo: Aleksandar Vučić je danas najpopularniji političar u Srbiji!

A to nikada ranije nije bio.

Nije. O tome je sam Aleksandar Vučić više puta govorio. Međutim, Vučić mnogo radi kako bi promenio sliku koju javnost o njemu ima.

Na koji način?

imate od Uga Čaveza do Brazila, Ekvadora ili Perua. Uvek se pojavljuje lider koji kaže – propali ste zbog korupcije i ja ću vas spasiti; napraviću čistu vladu, pohapsiti lopove koji su vas osiromašili; moje ruke su čiste...

Često je citirana izjava Čedomira Jovanovića – Ruke su mi prljave, ali mi je savest čista. Ako su, u tom smislu, ruke Aleksandra Vučića zaista čiste, kakva mu je savest, šta mislite?

Bilo bi dobro da Vučić što pre odgovori na to pitanje... Pritom, ne isključujem mogućnost da će on jednoga dana do toga i doći. Jer, za razliku od Dačića, koji je samo pragmatičan, Vučić ipak pokazuje više ubeđenosti u to da mu je takva promena neophodna. To je jasno... Doduše, čim je pokaže, kao da se potrudi da je što pre anulira. Kako? Tim bahatim, prepoznatljivim načinom na koji njegova stranka komunicira sa javnošću, načinom na koji vrši vlast, načinom na koji sebe uvek predstavlja kao nekoga ko će da ispituje

rad ministra, načinom na koji Vladi i koalicijski visi iznad glave kao Damoklov mač... U tom smislu, Vučić se, hteo – ne hteo, javnosti prikazuje kao ekstremno autoritaran vladar od koga – kao jedinog poštenog i čestitog, je li – uvek sve zavisi. Ostali su, naravno, pod znakom pitanja. Na kraju, evo, navešću vam i primer: dugo godina sam poslanik u Skupštini i moram da kažem da nikada u životu nisam video prizor na kakav sam slučajno naleteo pre nekoliko meseci...

Šta ste vidjeli?

Kada su čuli da dolazi Aleksandar Vučić, poslanici su izašli iz skupštinske sale i u hodniku napravili špalir kako bi ga dočekali. Naravno, ne tvrdim da im je tako

nešto naredio Aleksandar Vučić, daleko od toga; ali, zar to ne govori o načinu na koji Vučić vlada, o toj autokratskoj strukturi? I dok je bio na mestu šefa poslaničkog kluba Srpske radikalne stranke, Vučić je veoma često znao da više na svoje mnogo starije kolege poslanike. Taj brutalan odnos vezira prema raji u jednoj zatvorenoj kasabi, e to vam je Ivo Andrić o kome sam već govorio! Da se razumemo: ne tvrdim da su ostale partije – pa čak ni one demokratske i liberalne – ustrojene na neki manje autoritaran način; sve su slične... Ali, ovde se vraćamo na početak, na priču o Đinđićevim političkim nasljednicima. Možete li zamisliti kako

Zoran Đinđić radi na izgradnji sopstvenog kulta ličnosti? Naravno da ne možete. Sa druge strane, kako je, setite se, od malog komunističkog aparatčika, Slobodan Milošević postao lider? U orbitu ga je lansirala rečenica izgovorena na Kosovu Polju: "Niko ne sme da bude ovaj narod!" Šta je sa Borisom Tadićem? Ovde ću ipak morati da citiram Aristotela: "Da bi čovek bio popularan, ne bi trebalo ništa da kaže, ništa da uradi; trebalo bi da bude – ništa." Šta radi Aleksandar Vučić? On svoj kult ličnosti gradi tako što građanima šalje poruku da će se boriti protiv korupcije makar u toj borbi izgubio glavu. Ovaj poslednji deo me naročito plaši.

Zašto?

Iako se, naravno, kao čovek najiskrenije nadam i verujem da će Aleksandar Vučić izbeći sudbinu o kojoj tako često govori, moram da upozorim da porukama kako je njegov život ugrožen Vučić građanima sugerira da je Srbija u nekoj vrsti neprekidnog vanrednog stanja. Ta potreba da se najavljuje sopstvena smrt Srbiju uvodi u kolektivnu paranoju. Pored toga, Vučić na taj način poručuje da postoje negativne, zle sile protiv kojih, baš kao neki mitski junak, pokušava da se izbori. I, kao što je Prometej – koji je od bogova ukrao vatru i doneo je ljudima – osuđen da mu na Kavkazu večno ključaju džigericu, tako je i Vučić, pokušavajući da promeni Srbiju, unapred osuđen na smrt. Izvinite, to deluje zastrašujuće! Naravno, svako od nas ima pravo da sebe vidi kao Karađorđa, Đorđza Klunija ili Prometeja; ali, bilo bi dobro ako bi društvo poštedeli te vrste opservacija i identifikacija.

Identifikacija sa kim? Zanimljivo je, recimo, koliko interesovanje Aleksandar Vučić pokazuje za njemačku politiku, filozofiju, istoriju, kulturu, jezik...

Iako sam po tom pitanju najnesigurniji – sa Vučićem nikada o tome nisam razgovarao – čini mi se da se on, makar i nesvesno, negde identifikovao sa Zoranom Đinđićem. Zvuči paradoksalno, ali imam utisak da Vučić Đinđića doživljava kao svog političkog uzora... Po mom mišljenju, jedna od najboljih Korakovih karijera bila je ona na kojoj imate malog i sitnog Borisava Jovića obučenog u ogromni maršalski šinjel Josipa Broza Tita. Brijem se da je i Đinđićev "šinjel" isto tako

ogroman za sve njegove političke naslednike, ma sa koje strane političkog spektra oni dolazili. Naročito za Aleksandra Vučića koji je, pre samo dve godine, lično prelepio Bulevar Zorana Đinđića plakatima Ratka Mladića. I to jeste dosta neobična evolucija.

Kako je objašnjavate?

Eh, kako?! Teško me pitate... U katoličkoj crkvi, u srednjem veku je postojala *kanosa*, pa je jedan nemački kralj, bosonog i na kolenima, morao da obiđe manastir kako bi dokazao da se pokajao. Uvek sam mislio da je to surovo; sada baš i nisam sasvim siguran. Danas bi svi da nekako prigrabe Zorana Đinđića, iako su ga, dok je bio živ, proganjali kao zver... Nažalost, ovde još uvek niko nije rekao – izvinite, pogrešio sam. To što verujemo da je bez reči izvinjenja moguće izbrisati sopstveni nemoral, to će nam kao društvu jednom doći glave.

Ove godine, premijer Dačić i njegov prvi potpredsednik Aleksandar Vučić položili su vijenac na mesto gdje je 12. marta ubijen Zoran Đinđić.

Neko je rekao kako im to nije trebalo dozvoliti. Šta vi mislite?

Zoran Đinđić je odavno postavio ogleдалo u kome se svi mi povremeno ogledamo. I u smrti, Đinđić Srbiji pomaže da vidi kakva je i gde je. Da li će neko nekome da oprost, to je stvar moralne odluke svakoga od nas... Ono malo Jevreja koji su preživeli holokaust, recimo, nikada više nisu hteli da odu u Nemačku. Sećam se da sam kao dečak, razgovarajući o automobilima sa kolegom mog oca, profesorom koji je čudom preživio nacistički logor, pitao zašto ne kupi "folksvagen".

"Nikada ne bih kupio nemački auto!", planuo je iznenada. "Nemcima dobro ide i bez mojih para!"

To je, dakle, stvar svakog pojedinca.

Nećete da odgovorite?

Hoću. Nisam bio Đinđićev intimni prijatelj; bio sam mu lojalni saradnik... Ali, evo, reći ću vam: ne mogu da oprostim zbog toga što je upravo politika koju su zastupali oni koji danas vode Srbiju dovela do smrti tako mnogo ljudi. Svojim očima sam gledao sarajevsku decu-invalidu... Zoran Đinđić je bio poslednja žrtva; to je isti metak... Ne mogu, znate... Iza te politike je ostalo previše leševa.

TAMARA NIKČEVIĆ

Konkurs za prvog žandarma Srbije

Kakva je zemlja u kojoj se sumnja da su jednog od najviših policijskih funkcionera po beogradskim ulicama vijale njegove kolege žandarmi? Zašto mogućnost bekstva, uticaj na svedoke i uznemiravanje javnosti nisu razlozi za određivanje pritvora za pripadnike Žandarmerije ukoliko u onom što medijima navode ima i zrna istine? Ko i zašto stvara utisak neobjavljenog vanrednog stanja

Čim se na Fejsbuku pojavila fotografija grupe mladih polaznika Centra za osnovnu policijsku obuku iz Sremske Kamenice sa pištoljima uperenim u objektiv, državni sekretar MUP-a Vladimir Božović, odmah je i bez čekanja, naredio Sektoru unutrašnje kontrole da slučaj ispita "na okolnosti". Međutim, žurbe nema kada je riječ o optužbama po medijima na račun komandanta Žandarmerije Bratislava Dikića i njegovog brata Dragana, inače obaveštajnog oficira ove policijske formacije u Nišu. Tabloidi, poznati i kao naprednjački službeni glasnici, ali i druge novine, objavili su, ukratko, sljedeće: da su braća Dikić zajedno sa grupom svojih potčinjenih povezani sa reketiranjem, zelenašenjem i obezbjeđivanjem sumnjivih lokala u Nišu; da je načelnika Uprave kriminalističke policije Rodoljuba Milovića po beogradskim ulicama jurilo sedam džipova za koje se sumnja da pripadaju Žandarmeriji; da su dva inspektora sukla, Ivan Petković i Ljubiša Puzović, morali da zatraže policijsku zaštitu zato što su ih žandarmi pratili kada su počeli da ispituju kršenja zakona u ovoj jedinici; da je Žandarmerija pred pobunom... Valjda da ne bude kuso zato što je brzo, Božović se oglašio tek desetak dana po izbijanju afere Dikić. Rekao je da će se u naredna dva tjedna znati preliminarni rezultati istrage o dešavanjima u Žandarmeriji i navodnim kriminalnim aktivnostima njenog komandanta – "kad istraga bude završena, svi odgovorni, bez obzira na ime i prezime, treba da budu procesuirani". Ovaj zakašnjeli Božovićev polet i energiju pokušao je da ohladi premijer i ministar unutrašnjih poslova. Ivica Dačić, pod vrlo svježim dojmom vlastite

kontaminacije u aferi Banana (druženje sa članom narko-kartela Darka Šarića, Rodoljubom Radulovićem zvanim Mišom Bananom) poručio je da "treba spustiti loptu" i biti "veoma precizan, jer nije isto da li je pokrenuta istraga protiv komandanta Žandarmerije ili njegovog brata", te da "ko je kriv mora da odgovara, ali treba da odgovaraju i oni koji prave kampanju protiv nekoga ko nije kriv".

Sve u svemu, tko god da je pomislio da su reizborom Milorada Veljovića za Direktora policije okončani policijsko-politički skandali, pogriješio je. O čemu je sada riječ? O nastavku združene operacije "Dačić 2013" sa ciljem daljnjeg dezavuiranja i političkog slabljenja premijera? Još jednom obračunu policijskih frakcija, glavnih operativnih centara u okviru prekomponiranja političke scene Srbije pod nazivom borba protiv kriminala i korupcije? O rusvaju u MUP-u gdje je Dikićeva Žandarmerija samo metodsko-pokazni primjer feudalizacije i vaninstitucionalnog djelovanja? Svemu zajedno? Izvjesno je jedno: afera aferu stiže, policija ima glavnu ulogu u gotovo svakoj, razriješenja nema, a nisu ni u izgledu. "Institucije rade svoj posao", kažu nosioci aktualne vlasti, što je, kad se prevede, tek puki eufemizam za uzajamna saplitanja, podmetanje i potkopavanje.

BRATSTVO

Žandarmerija je osnovana 25. juna 2001. Riječ je bila o pokušaju demokratske vlasti da nakon Petog oktobra 2000. na beskonfliktn način stvori protivtežu policijskim i tajnim formacijama Državne bezbjednosti, jednim od glavnih uzdanica režima Slobodana Miloševića. Zadaci: borba protiv terorizma, obezbjeđivanje

javnog reda i mira u situacijama visokog rizika i pružanje pomoći u vanrednim situacijama. Svoj prvi ispit žandarmi nisu položili. Dok su se još formirali pod komandom Gorana Radosavljevića Gurija, Jedinica za specijalne operacije (JSO) izvela je u novembru 2001. oružanu pobunu. U općoj konfuziji i panici – tvrdilo se kasnije – žandarmi su napisali plačljivo pismo i neformalno ga uputili vladi Zorana Đinđića. Ukratko: ne smije se dozvoliti da Srbin ponovo puca u Srbina, svi smo mi zajedno krvarili za srpski narod, sukob i nesuglasice riješiti mirnim putem, a ne nasiljem... Istina, ni mnogi drugi nisu se ništa bolje držali u toj situaciji. Nakon atentata na Zorana Đinđića 12. marta 2003, Žandarmerija se, sada već oformljena, ponijela neuporedivo bolje: em su aktivno učestvovali u pacifikaciji i raspuštanju JSO-a, s tim da su dobar dio njenih "nekriminogenih" pripadnika uvrstili u svoje redove, em su dali značajan doprinos tokom operacije "Sablja" prilikom hapšenja članova Zemunskog i ostalih klanova, te u očuvanju javnog reda i mira. Ovo posljednje je uz borbu protiv terorizma, prije svega na jugu Srbije uz – da li i dalje samo administrativnu? – granicu sa Kosovom, glavni žandarmski zadatak.

Kao i sve slične jedinice u svijetu, Žandarmerija gaji kult prenatlaženog i folklornog patriotizma, mačizama i militarizma. Pod Gurijevom i komandom njegovog nasljednika Borivoja Tešića, nije mnogo skretala pažnju na sebe: jedan dio javnosti cijenio je žandarme zbog uloge u "Sablji", drugi – zbog djelovanja na jugu zemlje i, ponekad, Sandžaku. Ipak, Guri je povremeno prozivan kao netko tko je povezan sa otmicom i, kasnije,

MINISTAR I ŽANDARM:

I. Dačić i B. Dikić

Foto: M. Milenković

likvidacijom braće Bitići 2000, Tešić propitivan oko uloge u borbama u Vukovaru 1991, govorkalo se da će "Peti element", to jest bivši pripadnici JSO-a, preuzeti Žandarmeriju i nametnuti svoju dominaciju... Iz same jedinice, međutim, gotovo da ništa nije izlazilo. To će se promijeniti u posljednjih nekoliko godina.

KOSOVSKA ZAKLETVA

Bratislav Dikić imenovan je za komandanta Žandarmerije u junu 2009. "Iz dobre je porodice i, što je najbitnije, pošten je čovek", rekao je tada Veljović. Ostalo: desetak godina specijalac u Odeljenju za blisku borbu, snajperista, komandir Odeljenja snajperista i šef B tima u Specijalnoj antiterorističkoj jedinici; šef za Obaveštajne i kontraobaveštajne poslove u Žandarmeriji i šest godina komandant odreda u Nišu. Uz borbeno iskustvo na Kosovu sa kraja devedesetih i juga Srbije 2000/01. ima i doktorat na Fakultetu za menadžment iz Novog Sada...

Šira javnost je za Dikića prvi put čula u aprilu 2011. Tada su članovi obezbeđenja komandanta Žandarmerije "priveli" dvojicu inspektora UKP koji su ga pratili zbog sumnje da je nezakonito prisluškivao svoje potčinjene. Oko čitave ove stvari podigla se medijska prašina, formirana je komisija i – ništa.

Sljedeći put javnost se bavila Dikićem početkom 2012. Ukratko: da je bez saglasnosti nadređenih u policiji i Ministarstvu pokrenuo formiranje Odreda za specijalne namjene u okviru Žandarmerije. Zbog te demonstracije sile i bahatosti,

Dikiću je prišiven nadimak "Mali Legija"; inače pravi Legija, Milorad Ulemek, niti je kome podnosio izvještaje o tome što radi na čelu JSO-a, niti je tko te izvještaje smio da traži. Ovakva praksa je uz ostale zločine njegove grupe iz Jedinice rezultirala i ubojstvom premijera Đinđića... U svakom slučaju, Dikiću je uspjelo da istjera svoje: Žandarmerija je dodatno ojačala na 2473 pripadnika, njegova se moć kao komandanta uvećala, Veljović mu – navodno – nije mogao ništa, a Dačić ga je gurao i podržavao.

Da je nakon svega Bratislav Dikić ipak fasciniran Legijom i JSO-om, pokazalo se 28. juna 2012. Na Slavi Žandarmerije njeni pripadnici su po ugledu na Jedinicu svečano otpjevali *Hriste bože*, a sam komandant je sročio i tekst nove zakletve: u dvadeset dva stiha Kosovo se trinaest puta ponavlja. Ostalo su preci, porijeklo, srpski narod, Srbija, krst časni, vjera u boga... Ne bi se, vala, postidjeli ni Obraz, Srpski narodni pokret 1389, Dveri, Naši i svi ostali ultradesničari. Skandal je, kao i obično kada je Dikić u pitanju, pokrio Dačić izjavama da to nije zvanična zakletva Žandarmerije i da ova formacija nikada ne bi uradila bilo šta bez komande državnog vrha, a što bi moglo da ugrozi mir i stabilnost.

SVAKODNEVNA MANTRA

Obrana Kosova, odnosno da mu pakuju i smještaju pripadnici albanskih terorističkih organizacija, bila je prva Dikićeva reakcija kada se, zajedno bratom Draganom, našao u srcu nove

policijsko-političke afere. Nije upalilo pa je kasnije započeo sa ponavljanjem aktualne mantre da nema zaštićenih i da svatko tko je za nešto kriv mora da odgovara. Konkretno: "Bez obzira na to da li je to moj brat ili bilo koji drugi pripadnik Žandarmerije, oni su dužni da se pridržavaju zakona i ako su počinili bilo koje krivično delo, ja ću ih uhapsiti i privedi pravdi."

Djela za koje se proziva u aferi braća Dikić prilično su ozbiljna. Čudno je – ili, s obzirom na tekuću praksu i nije – da su tabloidi odmah po Veljovićevom reizboru najavili čistku u policiji; da su nadležni dani čekali dok su se mediji utrkiivali u navodima u vezi s Bratislavom i Draganom Dikićem; da nitko nije ni pokušao da objasni što se to dešava sa zemljom u kojoj se sumnja da su jednog od najviših policijskih funkcionera po beogradskim ulicama vijale njegove kolege žandarmi, a policajci, zavisno od interesa i obračuna svojih nadređenih, hapse jedni druge... Još zanimljivije je i da mogućnost bjekstva, uticaj na svjedoke i uznemiravanje javnosti nisu razlozi za određivanje pritvora u Žandarmeriji mada bi to morali biti ukoliko u onome što se pojavilo u medijima ima i zrna istine. A ako nema, onda se pravosuđe mora pozabaviti policijskim frakcijama i njihovim političkim zaštitnicima – bar zbog zloupotrebe službenog položaja, obmanjivanja i stvaranja dojma neobjavljenog vanrednog stanja.

Na kraju, Božovićeva najava istrage i obnarodovanja njenih rezultata djeluju isto onoliko ubjedljivo koliko i uvjeravanja da će čuvene "institucije sistema" ispitati Dačićevu ulogu u aferi Banana. Pravi cilj ovog i sličnih slučajeva ionako nije utvrđivanje istine i sprovođenje zakona, već da se kroz kriminalizaciju i stigmatizaciju stekne i utvrdi gola vlast. Sam Bratislav Dikić možda će opstati na čelu Žandarmerije, a možda i neće. To zavisi od političkih odnosa moći i interesa, a ne od njegovih rezultata i metoda u radu. Jer, da nije tako, odavno on ne bi bio prvi žandarm Srbije.

FILIP ŠVARM

Haški bluz

“Svaku pesmu po njenom rađanju saopštavao sam pojedincu na koga se odnosi, a potom uz njegovu dozvolu i široj grupi, ponekad i isticao na javnom mestu za nas zatvorenike – na oglasnoj tabli”, kaže Momčilo Perišić

Nakon izlaska iz zatvora u Ševeningenu, pošto ga je Apelaciono veće Haškog tribunala oslobodilo po svim tačkama optužnice i tako preinačilo prvostepenu odluku po kojoj je bio osuđen na 27 godina zatvora, Momčilo Perišić je pred domaćim medijima kao jedan od svojih novijih planova najavio i objavljivanje zbirke šaljivih pesama koje je pisao u Hagu. Iako je već prošao put “čoveka od devet života”, od načelnika Generalštaba u ratu devedesetih, preko jednog od lidera dos-a i potpredsednika prve demokratske vlade, afere sa špijunažom, do haškog optuženika, general Perišić kao pesnik takođe je izazvao pažnju. “Vreme” donosi njegovu pesmu *Udar o Vojislavu Šešelju*, kao i odgovore na to da li se i ranije bavio poezijom, zašto opeva haški život, šta se najviše čita u Hagu... Iz svega toga *de facto* se saznaje kako zatvorske dane i sami sebe vide vodeći ljudi koji su učestvovali u ratovima i uticali na naše živote devedesetih. O onom *de iure* Haški tribunal već se izjasnio.

R. V.

“**N**evin a optužen, a posebno u haškom kazamatu, da bi opstao mora biti veoma motivisan, imati jake odbrambene mehanizme i verovati u pozitivan ishod, ali i biti spreman na uporno, strpljivo i bolno dokazivanje istine. Dijapazon odbrambenih aktivnosti veoma je ograničen, uostalom kao i sloboda, ali ipak sloboda misli kod upornog, kreativnog, racionalnog zatočenika daleko je šira i nemoguće ju je zarobiti.

U Hag sam otišao dobrovoljno, bez ikakvih uticaja sa strane, jer sam hteo i želeo da mojim saborcima sa fronta iskažem poštovanje i doslednost u odbrani časti, dostojanstva vojnika i generala, vojske, naroda i države. To sam mogao samo ako sam bar za oktavu jači u vođenju tima odbrane od predvodnika tima tužilaštva.

Da bih bio konstantno u visokoj psihofizičkoj kondiciji, koja je neophodna za opstanak i neuporedivo potrebna za pobeđu, koristio sam sve mogućnosti za održavanje fizičke kondicije kroz aktivno svakodnevno bavljenje sportom, a za mentalnu koristio sam razne metode sa dominantnom ulogom pisanja satirično-šaljivih pesama o svakodnevnim događajima u haškoj tamnici.

Junaci pesama su moji sapatnici koji su me inspirisali vrlinama i manama – ljudskim osobinama interesantnim za nas zatočenike, a nadam se i za buduće čitaoce.

PESNIČKI POKUŠAJI: Momčilo Perišić

Foto: Reuters

Poezija, od kada?

Pisao sam pesme kada sam bio u osnovnoj školi, neke su objavljene u “Dečjim novinama” u Gornjem Milanovcu, a nekoliko je i nagrađeno. Konstantno sam se interesovao za poeziju, ali iz raznoraznih razloga nisam pisao pesme od osnovne škole do odlaska u Hag.

Šaljive pesme iz zatvora za ratne zločine?

Tačno je, skoro sve pesme koje su ušle u prvu pripremljenu zbirku su šaljive. Ciljevi zbog kojih su pisane diktirali su vrstu pesama, a najprikladnije za to su šaljive. Ako aktivni sudionik ima prvorazredni cilj da sebi i svojim sapatnicima olakša život, najefikasniji način je šala na svoj i na tuđ, zajednički račun. Pošto je zatvor nova sredina za optužene, pa i osuđene, u kojoj nema propisanih hijerarhijskih odnosa, a u svakoj sredini, pa i zatvoru ljudi uspostavljaju neke subordinativne odnose, često težeći da budu na vrhu hijerarhijske lestvice, pesma je najefikasniji regulator. Njome se bez presije uspostavlja prirodna ravnoteža, a ako je tvorac pesme bez kompleksa i frustracije u poziciji je da doprinese pozitivnoj motivaciji svih koji će onda lakše savladati krizu kroz koju prolaze.

Uzori

Iako sam u Hagu napisao preko sto pesama, još nisam izgradio svoj stil. Između ostalog, jer nisam imao mogućnosti da izaberem uzor, a sve to jer poezija nije bila moja glavna preokupacija, nego sredstvo da sebe i druge održim u što je moguće vedrijem raspoloženju kako bismo savladali užasne teškoće kroz koje smo prolazili.

Inače, kao osnovcu, uzor mi je bio dečji pesnik Jova Jovanović Zmaj, a danas pošto imam petoro unučadi najomiljenija mi je vrsna dečja pesnikinja Mirjana Bulatović. Visoko cenim Prevera, Lorku, Rajka Petrova Noga i druge.

UDAR

Pred naš Božić, jedne crne noći,
prvim spratom haškog kazamata,
brata Voju voze na lafetu,
ko heroja iz minolog rata.

Skamenjena robijaška lica,
ne skrivaju iznenadnu tugu,
vide da ta bolest opet vreba
novu žrtvu, među njima drugu.

Svi deluju robusno i zdravo,
postojano ko granitna stena,
ali znaju da po ćelijama
bolest hara ko gladna hijena.

Ipak sužnji veruju da Šeki,
što se bori kao ljuti lav,
može bolest da pobedi svoju
i vrati se u ćeliju zdrav.

(Hag, Ševeningen, 11. 1. 2012)

Pesma *Udar* napisana je povodom iznenadne teške bolesti Vojislava Šešelja, neposredno pred Božić 2012. godine.

Svaka pesma je nastala nekim povodom i posvećena pojedincu, grupi ili svim međunarodnim optuženicima pred Sudom u Hagu. Po njenom rađanju saopštavao sam je pojedincu na koga se odnosi, a potom uz njegovu dozvolu i široj grupi, ponekad i isticao na javnom mestu za nas zatvorenike – na oglasnoj tabli.

Brižno sam pratio reakcije, uvažavao primedbe i nikada nisam nikoga povredio, tako da me to ohrabrilo da objavim zbirku pesama o životu u haškom zatvoru, sa višestrukim ciljem: da zabeležim težak život kroz važne događaje na šaljiv način; da svoje misli i misli svojih junaka okrenem u što pozitivnijem smeru; da prkosimo sili koja je naš narod, državu i nas lično dovela u skoro najtežu situaciju u istoriji; da budućim čitaocima bar malo dočaram hašku svakodnevicu u predsudskom, sudskom i postsudskom postupku optuženih najčešće samo zato što su Srbi.

Zbirka pesama je napisana, prošla je sve filtere i čeka signal za objavljivanje.

U međuvremenu, moj tim odbrane na čelu sa najuspešnijim advokatom u Hagu i šire, Novakom Lukićem, pobedio je haško tužilaštvo. Žalbeno veće sa

O psihologiji...

Savremena nauka poznaje preko 70 vrsta inteligencije, po nekima i preko 100, a najvažnija za preživljavanje je: snalaženje u novonastaloj situaciji. Skoro svi optuženici za ratne zločine, sudeći po položajima i funkcijama koje su obavljali u vreme za koje su optuženi, morali bi biti natprosečno inteligentni, jer ne bi dospeli na takvu dužnost. A ako su iznad prosečnog intelekta, onda je i adaptacija u novonastaloj situaciji brža i potpunija nego kod običnih zatvorenika.

Pošto sam ceo radni vek proveo u radu sa ljudima, postizao zajedno sa njima natprosečne rezultate, uz to i naučio puno tokom studiranja psihologije, normalno je da dobro poznajem ljude, i da od njih u zajedničkom cilju iniciram ono najbolje. To mi je bilo lako kada sam bio "zakonski vođa" u uređenom sistemu, ali kada to treba biti u neuređenom sistemu kakav je zatvor, gde dolazi do izražaja "prirodni vođa", bez poznavanja psihologije ne može se lako izboriti sa arogantnim, agresivnim i bezobzirnim u sprečavanju da prigrabe nešto što im ne pripada.

Uz pomoć većine sapatnika i znanja iz psihologije uspeali smo i u zatvoru izgraditi kolektiv u kojem je svako zauzimao mesto koje mu po ukupnom kvantumu vrednosti pripada, tako da konflikata skoro i nije bilo, a i ako jeste, sami smo ih civilizovano rešavali uz veliku pomoć, pored ostalog, i mojih pesama.

predsedavajućim sudijom – inače predsednikom Međunarodnog suda u Hagu – Teodorom Meronom, oslobodilo me krivice po svim tačkama optužbe i posle nepunih pet godina pustilo na slobodu.

U znak uvažavanja čitalaca nedeljnika "Vreme", uprkos povremenim neko-rektnim napisima o meni, odlučio sam da moja prva pesma bude oslobođena baš u njemu, kako bih još jednom stavio do znanja da se ne plašim ni medijske satanizacije zasnovane na nepostojećim ili iskonstruisanim činjenicama." ¶

MOMČILO PERIŠIĆ

Šta se čita u haškom zatvoru

Ovo pitanje je upućeno na pravu adresu, jer ako bi iko mogao dati pouzdan odgovor, onda sam to ja. Ne kažem to zbog narcisoidnosti, nego iz prostog razloga što sam zahvaljujući supruzi formirao biblioteku u pritvorskoj jedinici u Hagu sa oko 250 knjiga najpoznatijih domaćih i svetskih savremenih autora i tačno znam ko je, šta i koliko čitao.

Svakako, pored stručne literature i prvostepenih i drugostepenih presuda najviše je čitao probrane knjige iz moje biblioteke dr Vojislav Šešelj: od Pere Simića kritičke knjige o Titu, knjige od poznatog kritičara novog svetskog poretka Noama Čomskog, zatim knjige Isidore Bjelice...

I drugi su puno čitali, zavisno od faze procesa u kojem su se nalazili, a najviše je bilo interesovanja za knjige iz biblioteke "Milenijum", potom *Pedeset nijansi – Siva*, ili *Od koga smo postali ruskog doktora medicine i akademika Muldaševa*. Od naših pisaca, od Sanje Domazet *Veličanstveni bezbožnici*, *Veliki rat Aleksandra Gatalice*, *Projekat Rusija* grupe autora iz Ruske Federacije, itd.

Što se mene tiče, pročitao sam sve knjige koje mi je supruga donela, dakle svih 250, a neke i više puta. Pored već navedenih, istakao bih i tri knjige o Džingiskanu od Iguldene, tri knjige o Aleksandru Makedonskom spisateljice Reno, dva-desetak knjiga Isidore Bjelice, desetak knjiga Đure Zagorca, desetak knjiga od doktora Strizovića, i doktorke Tadić...

Svakodnevno sam koristio novi *Veliki rečnik* Milana Šipke i Ivana Klajna, kao i *Pravopis srpskog jezika* od istih autora, a novi svetski atlas i atlasi kontinenata bili su mi od dragocene pomoći.

Iluzije iz Ministarstva

“Za sada je naša poruka sledeća: stvari ne idu dobro, i nemojte na sve ovo da nabacujete još i nove rashode, nego gledajte koje bi bile uslovno korektivne mere ako se krajem aprila pokaže da budžetski deficit znatno premašuje planirani”

Istog dana kada je Fiskalni savet izašao sa prognozom da će budžetski deficit biti mnogo veći od planiranog, 11. marta, oštro je reagovao ministar finansija Mladen Dinkić. “To je neozbiljna i neprecizna projekcija. Oni nisu uzeli u obzir podatke za celu državu, već su gledali samo Republiku”, rekao je tada Dinkić

i dodao: “Mi prvi put nismo imali deficit, nego suficit u budžetu.”

Pavle Petrović, predsednik Fiskalnog saveta, u intervjuu za “Vreme” kaže da je u javnosti počeo da se stvara utisak da je stanje u budžetu izuzetno dobro, čime je počela da se odvraća pažnja sa ozdravljenja javnih finansija ka nekim drugim

temama, i da je to jedan od glavnih razloga zbog kojih je Fiskalni savet izneo svoje procene. “Zbog velikog pada prihoda u januaru i februaru, naša procena je da će budžetski deficit biti znatno veći od planiranih 3,6 odsto BDP-a. Jasniju sliku imaćemo kad prođe prvi kvartal, odnosno kada privreda počne da plaća PDV

finansija

Fotografije: Aleksandar Anđić

u novembru 2012. bila je da će deficit biti 4,3 odsto, sada je 4,5 odsto BDP-a – hteli smo da upozorimo javnost na vreme da su tendencije daleko od izuzetno dobrih ili spektakularnih – naprotiv, loše su. Ministar Dinkić je početkom februara rekao da je januar bio jako dobar, izuzetno dobar, a u stvari je bio samo prosečan; da je početkom februara prvi put, da parafraziram, u istoriji Srbije ili nešto slično, dug smanjen, a reč je zapravo o privremenom smanjenju duga – na primer, u februaru 2012, kada je Mirko Cvetković bio premijer i ministar finansija, dug je takođe bio smanjen tokom jednog meseca.”

“VREME”: Dug je smanjen tako što je uzet drugi dug da bi se isplatio onaj prvi.

PAVLE PETROVIĆ: To je jednostavno u februaru stiglo na naplatu, imali ste rezervu još od onih novembarskih pozajmica, to su depoziti države koja se u jesen dva puta zadužila i deo prispelog duga je plaćen. Iza toga je odmah, naravno, došlo ovo zaduživanje od 1,5 milijardi dolara, čime je dug opet otišao jako visoko, a onda je, posle našeg izveštaja, ili kada je on najavljen, ministar Dinkić izjavio, a sada je vlada i donela odluku, da će pre vremena otplatiti 400 miliona dolara. Opet se stvara utisak kao da se smanjuje dug, međutim, to je taj primer: dve-tri nedelje pre toga vi se zadužite milijardu i po dolara, pa onda uzmete 400 miliona i vratite deo duga koji je po mnogo većim kamatnim stopama. I to je odlično, to je upravljanje dugom, to je za pozdraviti, to jeste štednja i treba aktivno tako da se radi, ali to nikako nije smanjivanje javnog duga. Prema tome, stvarno smanjenje duga će doći jedino ako se Vlada i Ministarstvo finansija drže smanjivanja deficita koje je planirano u 2013, ali isto toliko važno i u 2014. Tek tada će se dug stabilizovati u odnosu na BDP, u 2014, i početi da opada.

Mi ćemo zapravo početi da smanjujemo dug tek kad uđemo u budžetski suficit?

Ne nužno, zato što i naša proizvodnja (BDP) raste. Svakako, dug ćemo smanjivati

kada uđemo u suficit, ali to nije glavna mera – najvažniji je relativni odnos duga i BDP-a. Iako će apsolutni dug rasti sve do 2016, sve dok ne izbalansiramo budžet, relativni odnos će, zbog rasta BDP-a koji se očekuje, krenuti od 2014. da se smanjuje. I to je ono što je relevantno, ono što se gleda kada se kaže da li je dug održiv ili ne – da se relativni odnos stabilizuje i onda da počne da pada do nekog nivoa za koji se smatra da je prihvatljiv.

Koji je to nivo? U Srbiji postoji zakon koji kaže da je to 45 odsto od BDP-a.

Posle tog zakona pravili smo analizu mi, a onda i MMF, i procenjuje se da je za zemlje poput Srbije taj nivo ispod 45 odsto BDP-a – možda između 35 i 40 odsto – da se dug spušta do tog nivoa, i onda da se tu stabilizuje. Zašto baš na 35-40 odsto? Zato što tada imate bafer, sigurnosnu zonu, kada udari sledeća kriza, ne ovako velika, ali neki šok, recesija. Tada dug naglo izleti, zato što BDP stagnira, može i da pada, a deficit počne da vam raste po samoj definiciji – prihodi opadaju, a vi ne možete da zatvorite pola škola ili pola bolnica da biste obezbedili odgovarajuće smanjenje rashoda.

O kom rastu govorimo? Postoji podatak da je u Srbiji od 2000. do 2010. BDP prosečno rastao oko 4,3 odsto godišnje. A pre neki dan smo čuli premijera koji kaže da je Srbija krajem prošle godine ušla u recesiju.

Ovaj rast verovatno treba gledati do 2008, dok nije izbila kriza. Tu je prosek Srbije između 5 i 6 odsto, ali to nije bilo održivo, jer je bilo bazirano na ogromnom prilivu kapitala, pozajmljivanju koje je loše plasirano, u nerazmenjiva dobra – u šoping-molove, trgovinu, nekretnine, a ne u nešto što bi se proizvodilo, izvozilo ili konkurisalo uvoznim proizvodima. Ovde jeste recesija, prošla godina završena je padom BDP-a od dva odsto, međutim, velika je uloga poljoprivrede u tom padu – kada se ne bi gledala poljoprivreda, to bi bio nulti rast ili blagi pad. Očekuje se izlazak iz te recesije za ovu godinu. Fiskalni savet je tu konzervativniji, predviđamo rast od 1,5 odsto, Narodna banka ide do »

– negde krajem aprila ili početkom maja će se videti kolika je rupa u budžetu, koliko je to prolazno, a koliko je trajno. Dakle, to je jedna ograda. Ali uprkos tome, naša procena je da je ta rupa velika – možda će dobar deo toga da se zatvori, ali će još uvek ostati manjak zbog koga će deficit biti veći”, kaže Petrović. “Naša procena

2,5, i verovatno će rast biti u tom rasponu. Pošto je cela Evropa u recesiji, koja do sada nije bila uobičajena, nije jasno kolike su potencijalne stope rasta kada se iz nje izađe. Ali, mi procenjujemo da je za Srbiju to oko 4 odsto, iz ugla fiskalne konsolidacije to je rast koji bi mogao da stabilizuje dug i počne da ga obara. Izvor našeg rasta, onaj koji je održiv, može da bude neto izvoz – proizvodnja onih dobara koja se izvoze ili prodaju na domaćem tržištu, ali uz konkurenciju uvoza. Drugi deo su investicije, i to su dva značajna elementa agregatne tražnje koja mogu da vuku privredni rast. Preostala dva činioca koja su 2000–2008. vukla rast neodrživa su – to su domaća privatna i državna potrošnja. Ono što mi pokušavamo da uradimo jeste da se konsoliduje državna potrošnja, da ona sporije raste od proizvodnje, a indirektno i da se deo ukupne privatne potrošnje takođe koči. To je onaj deo koji potiče iz javnog sektora – kontrola plata i penzija. Da bi taj rast bio ostvaren, mi se *de facto* oslanjamo na to da Evropa krene, da tamo izvozimo. To je jedan aspekt, a drugi je da odatle počne priliv kapitala, bilo kao direktne investicije, bilo kao pozajmice. Ono što od nas zavisi su bar dve stvari: fiskalna konsolidacija i privredni ambijent. Fiskalna konsolidacija se vidi jasno u dve brojke – stabilizovanju duga i početku pada deficita. Kada investitori vide da se nepovratno pošlo tim putem, kamatne stope po kojima se država zadužuje će se smanjivati, a to je onda reper i za stope po kojima se privreda zadužuje, tako da će i privreda moći lakše da se zadužuje. To je jedan kanal, a drugi je da će strane investicije dolaziti, jer se neće plašiti da će izbiti kriza duga. Drugi stub je privredni ambijent – ovo obično deluje kao opšte mesto, ali to su sve one prepreke koje imaju mali i srednji investitori, veliki nekako uvek direktno ugovaraju sa državom. To je ono što mora da se očisti da bi se strana, ali i domaća štednja prelila u investicije, a one u privredni rast.

Ipak ne idemo u tom pravcu, prema izveštaju Fiskalnog saveta.

Kako smo mi videli, deficit budžeta za 2013. ne ide ka tome da bude 3,6 odsto BDP-a – može da ide čak do 4,5, ali na to se još dodaju i razne inicijative koje nisu bile u budžetu. Jedna je Železara Smederevo – mi smo još u novembru rekli

■ **Znači li to da sada, kada se lako zadužujete i možete da pokrijete deficit i do 4,5 odsto, treba da gurnete u stranu ono što je racionalno, efikasno, na šta ste se obavezali i što treba državu da postavi na zdrave osnove**

da treba odvojiti pare za nju, a odgovoreno nam je da će se to sigurno rešiti u prvom kvartalu 2013. Evo, nije se rešilo, i to je sada dodatni trošak, bez obzira na to što se ide kroz Fond za razvoj, pa onda država garantuje dugove Fonda za razvoj: kakva god da je konstrukcija, to je dodatni trošak. Pojavljuju se i neke druge stvari, docnje oko Ekološkog fonda, onda ova velika inicijativa oko reindustrializacije. Tek ćemo da vidimo kakav je plan, ali nije jasno koji su troškovi predviđeni. Druga stvar u našem izveštaju je da već sada treba planirati za 2014. godinu. Po Zakonu o budžetskom sistemu Ministarstvo finansija treba do sredine aprila da uradi i nama preda inoviranu fiskalnu strategiju, koja u sebi sadrži relativno detaljan nacrt budžeta za 2014, kao i planove za 2015. i 2016. U tom budžetu za 2014, a to je stavljeno u vladinu fiskalnu strategiju, dogovorena je putanja smanjivanja deficita koja odgovara putanji duga – da se zaustavi i počne da pada. U osnovi to podrazumeva da se u 2014. deficit smanji za 1,5 do 2 posto BDP-a, i to javno izjavljuju iz Ministarstva finansija, oni i dalje na to računaju. Međutim, kada smo mi ugrubo gledali kako izgleda smanjiti još tih 1,5–2 odsto deficita u odnosu na BDP, videli smo da nam nedostaje još nekih 400–450 miliona evra ušteda, što je više od jedan odsto BDP-a. Treba da se kaže gde ćemo mi to uštedeti, jer s tim treba da se sada počne, ako ozbiljno mislite da

to uradite. U izveštaju smo rekli koji je to red veličina: tih 400–450 miliona evra je kao kada bismo sada dodatno podigli PDV sa 20 na 22 odsto, ili, kao kada bismo ponovo kontrolisali plate i penzije tako da one realno padnu za 5 odsto. Dakle, to su veliki iznosi, i kada smo dali ta dva primera – nemojte da dođete u situaciju da ponovo birate između novog dizanja PDV-a, što nikako ne bi valjalo, i kontrole plata i penzija, za koju ja ne znam da li bi više bila politički održiva.

Da li ste očekivali ovakvo reagovanje iz Ministarstva finansija? Rekli ste da ste dobro sarađivali sa njima, i sada odjednom dobijete kvalifikaciju da je taj vaš izveštaj neozbiljan.

Ako treba stručno da kažem, daleko od toga da je neozbiljan. U toj stručnoj ravni primedbe su bile zašto nismo gledali ukupnu državu, koja osim republičkog budžeta uključuje lokalnu samoupravu, i sl. Odgovor je jednostavan – podaci su bili raspoloživi jedino za republički budžet, a još važnije, planirano je da on napravi 90 odsto deficita ukupne države. Stoga, ako sa republičkim budžetom stvari loše idu, neće lokalna samouprava ili fondovi moći da vam pomognu.

Kažete da je to stručna ravan. To znači da postoji i još neka?

Mislim da je to na neki način prosto odbrana, i to neopravdana, jer su stvari

Muk o reformama

PAVLE PETROVIĆ: Fiskalni savet smatra da 400–450 miliona evra neophodnih ušteda za 2014. mogu da se pronađu smanjenjem transfera države prema lokalnoj samoupravi, odnosno vraćanjem na zakon iz 2007. Time bi se uštedelo oko 25 milijardi dinara, dakle, oko polovina potrebne sume. Mi smo ovaj predlog u septembru i novembru inovirali i predložili Ministarstvu finansija, oni to nisu prihvatili.

“VREME”: Zanimljivo, s obzirom na program sa kojim su izašli na izbore.

Tačno, ali sa druge strane su na neki način bili prvi put otvoreni za razgovor, nisu odmah na nož dočekali taj predlog. U širokoj slici važno je držati deficit budžeta u 2013. pod kontrolom, ali isto tako je važno ne izgubiti iz vida plan za 2014. i reforme koje treba već sada preduzeti. O tim reformama je Fiskalni savet govorio još u maju, pa smo onda u septembru sa Vladom i Ministarstvom finansija to razmatrali, imali smo dobru saradnju, i oni su najveći deo toga prihvatili i stavili u fiskalnu strategiju u decembru. Ono što nas zabrinjava

jeste da dva i po meseca vlada muk, tek se sad nešto pokreće, ali je krajnje neizvesno šta će se stvarno i preduzeti. Mnoge stvari treba pokrenuti u prvoj polovini, ili u toku godine, da bi dale rezultate u 2014. i dalje. Razgovarali smo o penzijama i videli da je glavna neravnoteža, glavni trošak, ali i nepravda to što postoji znatan broj prevremenih penzionisanja koji košta, jer oni u dužem roku primaju penzije od onih koji su radili sve vreme. Fiskalni savet je predložio, a to je ušlo u fiskalnu strategiju, da se uvedu penali za svaku godinu prevremenog penzionisanja, i bonusi za svaku godinu kasnijeg odlaska u penziju, oko šest odsto po godini. Imamo i čitavu listu drugih reformi koju je Vlada usvojila, na primer restrukturiranje državnih i javnih preduzeća, ali se to stalno pomera. Državna preduzeća u restrukturiranju “gutaju” ogromne direktne i indirektne subvencije, dok se javna preduzeća zadužuju na račun države da bi obezbedila tekuće poslovanje (“Srbijagas”, na primer), što je krajnje neracionalno i neodrživo.

počele da se prikazuju kao izuzetno dobre: prvo “odličan januar”, pa prevremena otplata duga i sve tome slično, i onda smo se pojavili mi i rekli “ne, to ne da nije odlično, ne da nije neutralno, nego tendencije pokazuju da je loše”. Čutanjem bismo potvrdili neopravdani optimizam i zato smo brzo reagovali, posle dva meseca ove godine, što je ipak kratak period. Zato smo i gledali samo republički budžet, jer samo za njega postoje podaci. Ali, prethodno je samo deo veće slike. Isto toliko je značajno da li će početi reforme, da li će se pojaviti kredibilan budžet za 2014. i s njim smanjenje budžetskog deficita od 1,5 do 2 odsto BDP-a, da vidimo gde je to kresanje rashoda i da li se prethodno ostvarilo. Za sada je naša poruka sledeća: stvari ne idu dobro, i nemojte na sve ovo da nabacujete još i nove rashode, nego gledajte koje bi bile uslovno korektivne mere ako se krajem aprila pokaže da budžetski deficit znatno premašuje planirani. Kada gledamo širu sliku, bez sumnje su urađene dve stvari i one moraju da daju rezultat: podignuti su porezi i kontrolisane su plate i penzije, i to mora da smanjuje deficit. Ali, paralelno s tim, trenutno u svetu, u međunarodnim finansijama ima puno slobodnog novca i stoga su se odjednom uslovi kreditiranja za Srbiju i za sve druge slične zemlje znatno poboljšali.

Izjava iz Ministarstva je bila, otprilike, da je Srbija svojim radom

postigla da se smanje kamatne stope.

To je opet deo stvaranja utiska da su stvari odlične. Glavni uzrok smanjenih kamatnih stopa je ogromna međunarodna likvidnost. Naravno, da Srbija nije u septembru i oktobru podigla poreze i zaokčila rast plata i penzija, deficit i javni dug bi neodrživo rasli i obilje raspoloživog novca u svetu ne bi nam bilo od pomoći. Ilustrativno rečeno, pad kamatnih stopa po kojima se Srbija zadužuje je dve trećine posledica međunarodne likvidnosti, dok je jedna trećina do nas. I to može dobro da se vidi u relativnim indeksima rizika – na početku 2012. Srbija je bila nešto bolja od Hrvatske i Mađarske. Sada su svima kamatne stope pale, ali smo sada mi nešto gori od Hrvatske i Mađarske. Sledi da se mi u odnosu na druge nismo značajno popravili, već da je obilje raspoloživog novca u svetu popravilo uslove našeg zaduživanja. Povoljno zaduživanje, naročito ako se sebi pripiše u zaslugu, može da bude opasno jer stvara utisak da smo stali na zelenu granu, i odvraća od daljih napora za ozdravljenje javnih finansija koji su neophodni, a politički bolni. Mislim i da se pregovori sa MMF-om stalno odlažu jer ne želimo da se suočimo sa sledećim nužnim reformama.

Postoji mišljenje da Srbiji MMF manje-više nije ni potreban za ovu godinu, jer je obezbeđena likvidnost za 2013.

Sad ste pogodili u suštinu, kako je ja vidim. Znači, kad se država uspešno zadužila i tako obezbedila potrebne pare, ne treba nam sad MMF, jer dogovor sa Fondom pre svega podrazumeva reforme i odgovarajuće smanjenje javne potrošnje i državnog deficita. I više od toga – reformu tržišta rada i još neke druge stvari van javnih finansija. Kako država uspeva da se relativno lako i povoljno zadužuje, to je onda opasnost da se od reformi ili potpuno odustane ili da se znatno odlože. To može polit-ekonomski da se objasni i da se razume, ali ne može da se opravda: “pa, što bih ja sada uvodio penale za prevremeno penzionisanje i stavljao sebi glavu na panj, zašto bih zatvarao preduzeća koja ne rade, zašto bih uskraćivao subvencije za radno mesto – zašto kada mogu da ih dajem i odmah pokažem rezultat?” Time se šalje poruka da nam ne treba MMF za vratom, kao i nužne reforme koje dogovor s njim podrazumeva, i to je, ponavljam, deo razloga ovog našeg izveštaja, i na tome ćemo insistirati kada budemo javno istupali i kada se budemo sastali sa Ministarstvom finansija: znači li to da sada, kada se lako zadužujete i možete da pokrijete deficit i do 4,5 odsto, a videćemo šta će biti u 2014, treba da gurnete u stranu ono što je racionalno, efikasno, na šta ste se obavezali i što treba državu da postavi na zdrave osnove?

¶

RADMILO MARKOVIĆ

Prevarantska posla

Da li je iko ikada čuo da je neko voće ili povrće povučeno iz prodaje zbog prevelike količine ostataka pesticida. Nije i neće, jer time se, kanda, niko ne bavi

Kvalitet hrane na tržištu upravo je proporcionalan sa nacionalnim dohotkom: što je nacionalni dohodak viši, hrana je kvalitetnija, što je standard niži, niži je i kvalitet hrane u ponudi. Na kvalitet hrane utiču i društvene razlike – što je veći jaz između bogatih i siromašnih i što je manja srednja klasa, prosečni kvalitet hrane je niži. Na kraju, što je društvo korumpiranije, a država impotentnija – nesposobnija i/ili nevoljnija da sprovede propise koje je proglasila svojim, kvalitet hrane je opet niži. Posebna stavka je cena: što je društvo siromašnije, što

je korumpiranije i što je država impotentnija, to je hrana skuplja – ne relativno, već u apsolutnom iznosu.

Kada se u ovaj univerzalni obrazac ubace podaci o Srbiji – zemlja u razvoju, što će reći siromašna, sa niskim nacionalnim dohotkom, sa velikim brojem nezaposlenih, sa nekompetentnom i površnom birokracijom, sa malim brojem enormno bogatih i velikim brojem ekstremno siromašnih, sa korupcijom sa kojom već 20 godina traje borba neprestana... Šta može da se zaključiti? Ne, nije tako crno, kako bi moglo iz navedenog da se izvede, ali nije ni da cvetaju

ruže. Ne razlikuje se mnogo kvalitet hrane “na našim policama”, kako voli da kaže (i dalje) ministar poljoprivrede Goran Knežević, od onoga što se jede u regionu, jedino što je hrana ovde skuplja nego tamo. Apsurd: Srbija je izvoznik hrane, doduše najviše u zemlje regiona – Bosnu i Hercegovinu, Crnu Goru i Makedoniju, a tamo je ta ista hrana jeftinija nego ovde.

NA TARABI PIŠE

Za bezbednost hrane na tržištu zadužena su dva ministarstva – zdravlja i poljoprivrede. Ministarstvu zdravlja su u

foto: Reuters

resoru "salmonele", "ešerihije koli", bakter ovaj i bakter onaj i slične gadosti koje dospevaju u hranu tokom prerade, skladištenja, transporta i prodaje, ukratko – Ministarstvo zdravlja se bavi higijenom, dok je Ministarstvu poljoprivrede u resoru sve ostalo: ostaci sredstava za zaštitu bilja i mikotoksini u hrani biljnog i ostaci veterinarskih preparata u hrani životinjskog porekla, zdravstveni status životinja koje su viđene za tanjir i kontaminacija hrane i jednog i drugog porekla svim drugim nepoćudnostima koje u hranu mogu da dospeju: metalima, nemetalima, ugljovodonicima...

Evropska konjetina

U Velikoj Britaniji je u smrznutim lazanjama koje proizvodi kompanija Fidus iz Francuske umesto govedine, kako u deklaraciji piše, pronađeno konjsko meso. Oko toga je izbio veliki skandal, ne zato što je konjsko meso može biti otrovno, jer nije, već zato što se u Britaniji ne jede, kao što se u Srbiji, recimo, ne jedu skakavci. Sporne lazanje, ali i svi ostali proizvodi Fidusa ekspresno su povučeni iz prodaje, a šteta se procenjuje na stotine miliona evra.

Francuski uvoznik, Fidusov dobavljač za sve je okrivio

svog dobavljača iz Poljske, na šta glavni veterinar Poljske Januš Zvjazek odgovara sa "kako oni u Britaniji znaju da je meso koje su ispitivali došlo iz Poljske". Kasnije se ispostavilo da je poreklo konjetine Rumunija, da je prošla kroz mnoge zemlje, da ju je mnogo ruku preturilo, dok do Fidusa nije stigla, ali da je pronađeno u raznim proizvodima raznih kompanija širom Evrope.

"Nekad je bilo lako", objasnio je Dalton Filips, generalni direktor "Morisona", lanca samoposluga u čijim je objektima Fidusova lazanja prodavana. "Nekad ste imali samo četiri karike u lancu: odgajivača, klanicu, mesara i prodavca od koga kupujete. Danas je postalo toliko komplikovano da prodavci uopšte ne znaju ko su mesari, a kamoli odgajivači".

Ako se ne može verovati deklaracijama na prehrambenim proizvodima o njihovom sadržaju, kome i kako verovati da naredna obmana neće biti pogubna po zdravlje potrošača? A tragovi konjskog mesa su nađeni gotovo svuda i u svemu – od Francuske do Rumunije, od Švedske do Češke.

Više se neće ponoviti, kažu u Evropskoj komisiji: problem, naime, neće da bude tretiran sa aspekta bezbednosti hrane, već kao prevara, za šta postoje nedvosmislene zakonske odredbe. Izvršna direktorka Agencije za bezbednost hrane Katarina Braun kaže da postoje najmanje dva "teška slučaja" neispravnosti namirnica – prisustvo konjskog mesa i specifičnih veterinarskih lekova, te da je reč o krivičnom delu, i iznela zahtev Agencije da "svi maloprodajni lanci sprovedu testove na svim proizvodima od govedine, kao što su goveđe pljeskavice, čufte i lazanje i da rezultate daju na uvid Agenciji".

Ali saznaje se u ovdašnjim "obaveštenim krugovima" da nije reč o srpskim jabukama, već makedonskim i poljskim koje je jedna ovdašnja firma prepakovala i izvezla kao domaći proizvod, te razloga za brigu nema: kao i mleko, srpske jabuke su "zdrave i bezbedne"

U hodu/puzanju Srbije ka Evropskoj uniji, usvojeni su mnogi zakoni koji regulišu ovu materiju po ugledu na evropske – neki u boljem, neki u lošijem prevodu, neki su stupili na snagu odmah po usvajanju, a neki, pak, u završnim odredbama imaju odrednicu "ovaj zakon stupa na snagu onog dana kad Srbija bude postala

punopravni član Evropske unije". Tako, evropske zakone imamo, ali nisu na snazi, odnosno imamo zakone koji formalno jesu na snazi, ali se (ne) primenjuju od slučaja do slučaja, što je na videlo izašlo tokom one farse sa mlekom.

Bilo kako bilo, jedan princip evropskog zakonodavstva primenjuje se bez ikakve

foto: Reuters

NAVODNO ODGOVORNI: Ministarka zdravlja i ministar poljoprivrede. I žrtve, dole

Spram sveca tropar

U Srbiji se godišnje proizvede oko 450.000 tona mesa, što svinjskog, što goveđeg, što ovčijeg, što živinskog, a uveze, opet oko 100.000 tona, najviše svinjetine, zatim junetine, pa živinskog mesa. Sve to meso, uvezeno tik pred isticanja roka trajanja propisanog u Evropskoj uniji, završi manje-više u prerađevinama. Otud oni pileći parizeri jeftiniji od pileta ucelo, otud one "praške", "pica" i "sendvič" šunke jeftinije od mesa od kojeg su kao napravljene. Nije tajna, uostalom na deklaraciji piše da tu ima soje, masnoće čije se poreklo baš i ne navodi, emulgatora ovog ili onog... Nema, dakle, tu laži, nema prevare, to je što je, sve lepo piše, sastav jeste približan deklaraciji, pa ko hoće da kupi – neka kupi, ko neće – neka ne kupi. Drugog ionako nema. Uostalom, vlasnik jedne velike mesne industrije, doduše neformalno, u nekoliko reči je opisao ne baš za visoku ocenu kvalitet svojih proizvoda: "Ne proizvodim ja za sajmove, već za tržište."

rezerve – princip po kome je za kvalitet i bezbednost hrane odgovoran onaj koji je proizvodi i plasira na tržište. Proizvođač je taj koji sam sebe kontroliše i o tome vodi obimnu evidenciju: od porekla sirovine, što spada u "sledivost" – mogućnost da se, ako je potrebno, ustanovi put svega od "njive do trpeze", dužan je da vodi evidenciju o svim koracima u tehnološkom

postupku prerade, sa posebnim osvrtnom na sprovedene kontrole i rezultate te kontrole "od kapije do kapije", od ulaska sirovine do predaje robe distributeru.

Svaki dokument overava "ovlašćeno lice" koje time potvrđuje da je sve zaista onako kako piše. Za kršenje propisa predviđene su sankcije: u slučaju da na tržište dospe neispravna hrana, proizvođač

– pravno lice, kao i odgovorno lice, odgovaraju za privredni prestup, a ovlašćeno lice, ako je reč o proizvodima životinjskog porekla, odgovara krivično. Taj deo zakona – kaznene odredbe, međutim, ne primenjuju se baš: niti je pokrenut i jedan postupak za privredni prestup, niti krivični postupak protiv onog odgovornog lica koje je dokumenta overavalo, bez obzira što je dokazano da osnova za to ima bar u dvadesetak slučajeva aflatoksikoze mleka.

IZGUBLJENO U PREVODU

U prevodu predložka Zakona o bezbednosti hrane, zakonodavac je jedan detalj preskočio: osnivanje Agencije za bezbednost hrane, nezavisnog regulatornog tela koje postoji u svim evropskim zemljama, kako onima koje su članice Evropske unije tako i onima koje skori prijem očekuju, ali i onim koje o prijemu samo sanjaju. Po tom neprevedenom delu zakona, Agencija bi bila ta koja sprovodi "monitoring" – prati šta se na tržištu događa i reaguje kad god je to potrebno, a sporadično, ničim izazvana, sprovodi i "blic" provere kvaliteta proizvoda. Sve to što bi trebalo da radi Agencija, ostalo je u resoru ministarstva poljoprivrede i zdravlja. Zakon propisuje da ministarstva sačinjavaju godišnje planove po kojima kontrole sprovode, a kako sve to funkcioniše, videlo se po ovome sa mlekom.

Zakon ozbiljnu ulogu dodeljuje i udruženjima potrošača, koja mogu, ako hoće, da sprovedu istraživanja kvaliteta hrane, sa obavezom da ako nađu nešto što je u suprotnosti sa standardima o tome odmah, a najkasnije u roku od 24 sata, obaveste nadležni organ.

U Srbiji je registrovano 25 takvih udruženja, od kojih je 11 okupljeno u Nacionalnoj organizaciji potrošača Srbije. I tako, Nacionalna organizacija potrošača Srbije je na prvi mig da sa mlekom nešto ne valja – čim je pokrajinski sekretar za poljoprivredu Goran Ješić na Tviteru objavio laboratorijske nalaze, poslalo uzorke mleka na analizu, i gle čuda – bili su identični sa rezultatima koje je objavilo Ministarstvo poljoprivrede. Kad je Ministarstvo ponovilo postupak, ponovila ga je i ova organizacija potrošača, s tim da ti rezultati nisu objavljeni. U izjavi za Vojvođansku televiziju, predsednik Nacionalne organizacije potrošača Goran Papović, objasnio je

da je "red da o rezultatima prvo obavesti proizvođača". Šta se krije iza onog "red je", može samo da se nagađa.

Zakon o bezbednosti hrane predviđa i uspostavljanje sistema brzog obaveštavanja i uzbuñivanja, hitne mere i upravljanje kriznim situacijama – mreže za izveštavanje o direktnom i indirektnom riziku po zdravlje, čiji je uzrok hrana i hrana za životinje kojom upravlja Ministarstvo poljoprivrede. Sve lepo piše: ko, šta, kako, u kom roku, ali kao da to niko nije pročitao, jer da jeste, sistem bi valjda bio uspostavljen, pa se ne bi dogodilo ovo što se sa mlekom dogodilo. U stvari, sistem postoji, ali u fokusu su mu samo neprehrambeni proizvodi.

KOGA BRIGA

O mleku "na našim policama" skoro pa da znamo sve: zdravo je i bezbedno, samo što ne može da se izveze jer ima viška aflatoksina pa mora ovde da bude popijeno, a čim se steknu uslovi, čim se potroši plesnivi kukuruz kojim samo ovde može stoka da se hrani, onda će biti još zdravije i bezbednije.

Sa hlebom je drugačije: niko nije blagoizvoleo da gvirne malo u sastav brašna od koga se pravi, a moguće je da bi svašta moglo da se nađe. I na pšenici, naime, hoće da se uhvati plesan, ne mora nužno da bude samo ona koja proizvodi aflatoksin, ima tih plesni više vrsta i toksina koji proizvode: orhatoksin, dioksinivalenol, zearalenon, fumonizin... Za sve njih je "Pravilnikom o maksimalno dozvoljenim količinama određenih kontaminenata u hrani i hrani za životinje" propisana maksimalna vrednost. Istina, ne mora njih da bude uopšte, odnosno možda ih u brašnu ima bitno manje nego što je dozvoljeno, ali mi to ne znamo. U stvari, ne bi ni znali da postoje, kao što je malo ko znao za aflatoksin dok nije pukla bruka, ali sad znamo da postoje, ali ne znamo da li ih i koliko u brašnu ima.

foto: Kontrafoto

POZVAN I ODGOVORAN: Goran Popović, dežurni zaštitnik potrošača. Dole je hleb za koji ne znamo od čega se sve pravi

Dok je javnost bila zaokupljena (ne) bezbednošću mleka "na našim policama" i onim smehotresno-tragičnim, za prosečnu inteligenciju uvredljivim izjavama (i dalje) ministra poljoprivrede, ne baš zapazeno provukla se vest da je na makedonskoj granici zaustavljena pošiljka pšenice iz Srbije zbog nedozvoljenog sadržaja teških metala.

"Pšenica iz Srbije prodaje se širom sveta i proverava se u mnogim priznatim laboratorijama, pa čudi informacija iz Makedonije da je tamošnja Agencija za hranu i veterinarstvo na granici, u oko 300 tona pšenice iz naše zemlje, otkrila povećanu koncentraciju teških metala", izjavio je tim povodom direktor Odeljenja za strana žita u Institutu za ratarstvo i povrtarstvo, akademik Sbrislav Denčić. "Kako su se mogli naći teški metali? Jedino preko zemljišta, ali to su vrlo retki slučajevi da metali dođu u tolikim količinama u zrno koje je finalni produkt". Po njemu, reč je o jako sumnjivim informacijama, naročito jer se ne zna poreklo pšenice.

Uz sva uvažavanja, teški metali mogu da se nađu u žitaricama. Kako – drugo je pitanje, ali da može piše u već pomenutom pravilniku o prisustvu "određenih kontaminenata" u hrani: u pšenici je maksimalno dozvoljena količina olova 0,2 miligrama po kilogramu, isto toliko kadmijuma, žive 0,05... Na stranu što se "ne zna poreklo (te) pšenice". Zanimljivo: u papirima piše da je iz Srbije, a ne zna se odakle je, što je valjda dovoljno da se niko od nadležnih time ne pozabavi, ako ništa drugo ono da saznamo od kakvog brašna se spravlja hleb, kad već ne znamo kojim se sve aditivima hleb "krsti", e da bi vreme narastanja testa i pečenja bilo kraće, kora bila hrskavija, sredina vazdušastija, a i kojim bojama se farba da bi u deklaraciji pisalo "crni" hleb.

U toku mlečne afere, dogodio se i jedan voćni incident: u Rusiji je otkriveno da oko 60 tona jabuka iz Srbije sadrži previsok nivo pesticida. Tih 60 tona i nije neka značajna količina u odnosu na ukupan srpski izvoz u Rusiju, ali saznaje se u ovdašnjim "obaveštenim krugovima" da nije reč o srpskim jabukama, već makedonskim i poljskim koje je jedna ovdašnja firma prepakovala i izvezla kao domaći proizvod, te razloga za brigu nema: kao i mleko, srpske jabuke su "zdrave i bezbedne". Vraga: na stranu što je reeksport ozbiljan faul u međunarodnoj trgovini, naročito ako država izvoznica ima povlašćeni tretman u državi uvoznici, pa će penal da bude skupši za budući izvoz, ali to za ovu priču nije toliko važno, koliko je važno da su te jabuke ušle u Srbiju da bi bile prepakovane, da su prošle ili zaobišle fitosanitarnu kontrolu, što znači da ta kontrola i nije neka, a kako su jabuke u Makedoniji bitno jeftinije nego ovde, sva je prilika da one završavaju i kod nas, što u maloprodaji, što u industriji voćnih sokova. Da li je iko ikada čuo da je neko voće ili povrće povučeno iz prodaje zbog prevelike količine ostataka pesticida. Nije i neće, jer time se, kanda, niko ne bavi. ¶

ZORAN MAJDIN

Oj Jediga Jegiba

Jedinica opet pređe u stanje sitne žalosti, Trojka uze apćiha teško kija, Četvorka s obe ruke jede suva 'leba, Dvojka ode u publiku podeli pesme "Vino plaaatiim" teška osećanja i emocije...

Motel "Jezero" na uzbrdnoj krivini nešto pre Topole. Tu se poslednjih godina, već dvocifren broj, održava tradicionalno Takmičenje u otmenom ispijanju vina, koje je, zarad vraćanja korenima i tim pravim vrednostima, obnovio pokojni etnolog, publicista, novinar Mile Nedeljković. Manifestacija, koja se održava na Čisti ponedeljak, prvi dan Velikog vaskršnjeg posta, održana i ovoga puta, nije bilo ko što zna da bude, što će reći da nije bilo neki rekordera, ali nije svaka godina za rekorde braćo i gospođe, važno i najvažnije je da tradicija funkcioniše.

ZAKLINJEM SE

Dakle, sala za svadbe i ostala veselja velika i sposobna, brat bratu ko fudbalsko igralište. Jeste montažna, ali suvi kvalitet, sva u lamperiji, sva zastrta u plavi itison. U vrhu, čelu sale, mali, šaka visine u itison druge boje podijum, na njemu stolovi sa brojevima za takmičare, a svoje obeležene stolove imaju i Časni sud, Specijalni gosti, Viteški sto, te Press astal. Na tom čeonom zidu ima i te umetnosti, neke veliki format nazovi mrtve prirode, pa dve manje u šarama tepih staze, bakrorez Ustanici u Jaruzi, neka bude

akvarel sa tri guskepatke u letu...

Poseta ne bila neka, sala tek do pola ispunjena, gazda Rade Simić poveri reporteru da svemu kriv grip, a i to da se ne pije ko što se pilo. Voditelj Pija počeka neko vreme, pa pozva zainteresovane da se prijave, javiše se zainteresovani, uzeše potpišu Izjavu takmičara: Pristupajući takmičenju u Svetkovini Čistog ponedeljka, potvrđujem da to činim svesno i po vlastitoj odluci kao ljubitelj dobre kapljice. Izjavljujem da nisam bio niti sam alkoholičar, da nisam lečen od alkoholizma... nemam nikakvih zdravstvenih smetnji, kao ni psihičkih ili emocionalnih. Na radost organizatora stiže i tv ekipa iz Arandjelovca, jedan iz taj Časni sud stade pred kameru, pa časno reče da nije sve samo ispijanje vina, već veoma lepa tradicija...

Kad se to obavi, dosadašnji pobednici, sa gazda Rade, izlomiše slavski kolač, voditelj Pija predstavi četiri takmičara, nema ih mnogo, al' jaka konkurencija. Sto broj jedan, prošlogodišnji pobednik Milenko iz Gornje Šatornje, drugi sto dvostruki pobednik iz Arandjelovca Saša, sto broj tri iz Arandjelovca Goran, a četiri iz Jelenca Milan. Sedoš na mesta, Jedinica u crnu košulju, Dvojka u prugastu majicu kratkih rukava, Trojka prugast dugačak

rukav, Četvorka u crveni duks sa kapuljačom. Svi u snazi, i svi kratko podašišani. Javi se orkestar iz čoška, *Aj berem grožđe, biram tamjaniku*, podrumar podeli šta ko pije, prva dva stola belo vino, druga dva ružicu. Bi polaganje zakletve, takmičari se digoše na noge, ponoviše: Zaklinjem se na ovom časnom skupu... da ću se svim silama truditi da se božanska čarolija vinskog napitka i danas preobrati u radost i lepotu ljudskog druženja...

Nastavi se Čoše orkestar, Dvojka, koga udarila rumen od vitez priprema, se prekrsti Za kralja i otadžbinu, podrumar donese meze, orkestar je tempiro repertoar, *Da pogledam sunce rodnog kraja / i osetim miris zavičaja...* Bi još tog muzičkog tempiranja, numera specijalno i samo za gazdu Rada, *Okićena s malo para/ harmonika moja stara...* Sve uđe u to zagrevanje, takmičari se kucnuše, uzeše prezalogaše, Jedinica sva u bontonu, u levoj viljuška, u desnoj nož, Dvojci već sve smešno, Četvorka se sve pošta ko mlada... Dvojka zatraži mikrofona, pa stade da se bezžično ističe, *Selo budi, cure ljubi, ako nek je živ...* I dalje je sve bilo po bontonu, Dvojci se stabilizova rumenilo, on i Četvorka prvi otkaciše po prvu flašu.

Javi se Časni sud, nema samo da se pije,

**OP CUP POSKOČIČU:
Otmeno takmičenje,
vitezovi s trofejima
i muzička pratnja**

Foto: D. T.

ima tu razni disciplina, sve se ocenjuje, a ima i mera isključenja, ako se obori sto, isključenje, svaka vrsta uneređivanja, isključenje. Bi rešavanje zagonetki. Prva, Otac u kolecvi, sin u svatovima. Rešenje, vino u buretu. Svi pogodiše. Ostale zagonetke, gde je rešenje bilo isto, jok pogodiše. Žiri uze izmeri kol'ko ko popio, nešto isprednjačili Dvojka i Četvorka. Stiže jača 'rana, Dvojka nastavi da se tera u mikrofona, *Ajdemo na Bukulju, na brdo naše/ gde svaka ptičica repićem maše...*

LJUBAVNO LUDILO

Bi dizanje zdravice, svi rekoše, Domaćine zdrav bio, sa gostima vino pio, jedino Četvorka bi temeljniji u izlaganju, Da bog poživi junake znane i neznane... Svi već prešli na drugu flašu, Čoše muzika uze pauzu, udari neki tajac, desi se veliki bonton, Jedinica ode u nus prostorije poradi sebe, vrati se, zatraži sir u paprici, Dvojka je pisala ceduljice i slala u publiku, Četvorka uze da se kravi, s obe ruke briše salvetama, traži salveta jošte... Jopet se javi Čoše muzika, sa jednu mnogo tešku, *U kafani na kraj sela/ dok napolju steže zima*, Dvojka ode u publiku da podeli emocije i osećanja, Četvorka sve pokazuje rukom da neće novu flašu...

Bi pevanje pesme, javi se Jedinica, *Kad god svratim i vino platim/ Vino plaaatiim...* Dvojka, koga niko i ništa nije razumeo, zatraži od muzike samo refren *Rastao sam pored Dunava*, Četvorka je

glavom aplaudirala i izražavala slaganje, i Trojka se opredeli za *Vino plaaatiim*, Četvorka sa svoju numeru *Kako smo se mi voleli znaju vinogradi* bi sentimentalno vrlo i jako. Bi novo merenje, svi na dva popijena litra. Bi i *Idem putem, putem, šubara me kvari, kvari...* Jedinica se i dalje vlado ko da je u žalosti, 16 put ode u čenifu, Četvorka je već uzela da se namešta u stolici, pa pređe na svoju disciplinu jedennja suvog 'leba, Dvojka stade izvodi pokaznu vežbu guranja flaše u pantalone, basista odloži instrument, pa do'vati mnogo plastično žut saksofon koji uze svira ko da je harmonika, bi još jedna mlogo teška, *Kažeš mi da me voliš/ i želiš isto od mene...*

I previše žut saksofon najavi jednu specijalnu, *Ljubavno ludilo od tebe me hvata/ Ko da si od srebra, ko da si od zlata...* Trojka uze pije na eks, kažiprstom prati, Četvorka se uze nešto obiljuje i naginje direktno iz flaše, Trojka ko da uze 'vata vazduh, Dvojka mu pruža čašu na kucanje, ovaj sve odmahiva rukom, ko da veli, pusti me. Javi se i publika, sala već 2/3 puna, *Ko da si od srebra, ko da si od*

zlata, Jedinica, mičući samo kažiprstom, se vrati u stanje sitne žalosti, Trojka, sve apćiha, stade teško kija, Četvorka je sve nešto pokazivala palcem, Dvojka uze kolicu sa pićem i stade sve to voza ispred stolova. Muzika pređe na jošte jednu mnogo tešku, Četvorka je sve navaljivala na Trojku da se kuca s njime, ovaj je u pauzi apćihanja uspevo rukom da mu kaže da mu se skloni.

Časni sud najavi ponavljanje brzalice Veli Jegiba Jegibi, oj Jegiba, Jegiba, gde su naši Jegibići. Prvi bi Jedinica, Oj Jediga Jebiga, Dvojka u sedećem položaju bi nadahnutiji, Odjebiga Jebiga, Trojka stade na Jebiga, Četvorka ponovi, Veli Jebiga, gde su Jebići... U publici fras i urnebes, bi novo merenje, svi na dva i po litra, Dvojka zaostala. Onda i Dvojka uze jede suva 'leba, Čoše muzika viknu *Obriši mi vetre suzeeee*, Jedinica stade nešto vrtil glavom, Trojci pala glava, Četvorka s obe ruke nešto pilotira. Bi hodanje po beloj liniji, koja zbog radi sigurnosti predstavljala gredu, svi, uz podnošljiva skretanja, nekako ispešačiše, Dvojka uspešno primeni stabilni opkoračni stil.

Žiri uze objavi šta nagrade pobedniku, Venac od paprike, Orden od rotkve, kutija vina, i 100 evara, rekoše da se pije jošte 15 minuta u tišini. Jedinica uze sipa još jednu čašu, Trojku prošlo kijanje, preš'o na brisanje, Četvorka i pije i puši, Dvojka i dalje na suvom 'lebu. Žiri veli jošte minut, Četvorka jošte vina sipa, sve se bezuspešno 'oće kucne sa Trojku, kome glava otišla na kontra stranu. Žiri uze odbrojava, 5, 4, 3, 2, 1, gotovo, izmeriše, najviše, 3,4 litra popila Četvorka, to i pobednik, najviše poena skupio, najviše veštine i znanja pokaz'o, svi viknuše, Bravo!

Svima okačiše lente Viteza dobre kapljice, pobednik dobi i paprike venac, rotkvu na prsa, do'vati ga Dvojka u svako čestitanje, Četvorka reče da nema ni ič kaže, priđoše i medijske poslenice se slikaju sa vitezovi, voditelj objavi da se druženje za goste nastavlja, Trojka je i dalje bila u spavanje položaju.

DRAGAN TODOROVIĆ

Kratko i jasno

Sajt Okuraži se (<http://www.okurazi.se/>) deo je kampanje “Zajedničkim snagama protiv diskriminacije” koju udruženim snagama sprovodi šest nevladinih organizacija za LGBT prava. Pored beogradskih organizacija: Labris, Kvirija centar, SPY i Gejten, tu su i organizacije iz unutrašnjosti: Asocijacija Duga iz Šapca i Izadi iz Novog Sada

Položajem i pravima LGBT osoba javnost se obično bavi samo u dva slučaja: s jeseni, u vreme zakazivanja Parade ponosa i kada dođe do napada na osobu drugačije seksualne orijentacije. O tome šta se po pitanju institucionalne borbe i LGBT aktivizma događa u ostatku godine, retko kad imamo priliku da čujemo i to obično ostaje ispod radara šire javnosti. O položaju ove manjine, o tome koliko im je i na koje sve načine ugrožena bezbednost, čini se da znamo gotovo sve. Ali, sa zakonskim mehanizmima koje LGBT osobe imaju na raspolaganju onda kada su im prava ugrožena, nisu dovoljno upoznati ni ljudi iz ove zajednice. U Srbiji postoji desetak organizacija koje se bave LGBT pravima. Javna percepcija ovih organizacija svodi se, opet, na pitanje održavanja ili neodržavanja Parade ponosa, pa se stvara pogrešna slika da je ova manifestacija sama sebi cilj.

Sajt *Okuraži se* (<http://www.okurazi.se/>) deo je kampanje “Zajedničkim snagama protiv diskriminacije”, koju udruženim snagama sprovodi šest nevladinih organizacija za LGBT prava. Pored

beogradskih organizacija: Labris, Kvirija centar, SPY i Gejten, tu su i organizacije iz unutrašnjosti: Asocijacija Duga iz Šapca i Izadi iz Novog Sada. Kampanja je pokrenuta kako bi LGBT zajednica bila kvalitetno informisana o zakonskim okvirima od koristi LGBT osobama. Pokretanju sajta prethodilo je skeniranje terena i uvid u to koliko je LGBT zajednica upoznata sa zakonskim mogućnostima koje joj stoje na raspolaganju. Sajt je zamišljen tako da može da ima visok nivo praktične primene i da osobama koje se nađu u određenoj kritičnoj situaciji odmah ponudi primenljivo rešenje. Uz ilustracije mlade umetnice Helene Janečić, u formi stripa prikazani su određeni slučajevi kršenja prava LGBT osoba, uz detaljnu informaciju koja su prava garantovana zakonima Srbije i prekršena i savet kojim institucijama sistema oštećeni mogu da prijave svoj slučaj i poveru ga na rešavanje.

Prema rečima Bobana Stojanovića iz Kvirija centra, saradnja šest nevladinih organizacija je posebno važna jer je ponekad veoma teško osnažiti LGBT zajednicu koja živi van većih gradskih sredina

i preneti joj neke važne informacije. “Ako ne postoji neka vrsta nacionalne kampanje, to je još teže. Upravo zato smo odlučili da svoje kapacitete usmerimo na promociju postojećih zakona i upoznavanje sa informacijama šta se sa njima može učiniti, a može dosta toga. Neke od mogućnosti smo izložili na sajtu, neke ćemo tek predstaviti, a bili bi veoma srećni da nam i posetioci sajta pošalju neki uspešno rešen slučaj”, kaže Stojanović. On napominje da cilj projekta nije tek puko prikupljanje slučajeva: “U savetima na sajtu insistiramo na tome da prilikom saslušanja ili bilo kog drugog kontakta sa policijom, policajci moraju da se ponašaju korektno, da ne vređaju, da ne okrivljuju žrtvu nasilja bez obzira kakav je njihov stav prema LGBT zajednici. Na nekoliko mesta pominjali smo takozvanu unutrašnju kontrolu kojoj možemo da prijavimo nekorektna postupanja.”

O tome koliko je LGBT zajednica informisana o svojim pravima, svedoči anketa sprovedena na ovogodišnjem festivalu Exit u Novom Sadu (videti okvir), ali i skeniranje stanja na terenu, koje je sprovedeno pre pokretanja sajta. I Boban Stojanović potvrđuje u razgovoru za “Vreme” da LGBT zajednica nije dovoljno kvalitetno

Prijateljska većina

Rezultati istraživanja koje je sprovedeno tokom jula, u kome je učestvovalo više stotina osoba, pokazuje da većina građana Srbije nema radikalno negativne stavove prema pripadnicima gej zajednice. Čak 70 odsto anketiranih kaže da bi podržalo afirmativne akcije koje se odnose na prava LGBT osoba ukoliko bi iza njih stala država i njene institucije. Činjenica da većina ispitanika nije znala da navede neke od zakona koji štite prava gej osoba, upravo potvrđuje nedostatak institucionalne kampanje prema LGBT zajednici. Oko 90 odsto anketiranih smatra da se prava LGBT osoba u Srbiji krše. Fizičko nasilje je i dalje najvidljiviji oblik kršenja ljudskih prava LGBT osoba, dok se diskriminacija (maltretiranje, isključivanje iz društva, diskriminacija na radnom mestu...) teže prepoznaje. Osnova za pozitivne promene ima, jer dve ili više LGBT osoba među svojim prijateljima ima čak 37 odsto građana Srbije, onih koji tvrde da ne poznaju nijednu je 15 odsto, više od pet LGBT osoba u krugu prijatelja ima 16 odsto ispitanika, a 32 odsto građana Srbije se druži sa više od pet LGBT osoba.

foto: www.okurazi.se

ZAJEDNIČKIM SNAGAMA PROTIV DISKRIMINACIJE: Aktivisti šest NVO

mnogi saradnici naših organizacija: od lokalnih nevladinih organizacija do predstavnika institucija, dobili dragocene informacije koje im u postojećim programima nismo nudili na sažet i konstruktivan način", kaže Stojanović.

O zakonodavstvu Srbije, kada je o ovoj temi reč, nedavno se pozitivno izrazila i Evropska komisija. Predstavnici Evropske komisije su u februaru boravili u Beogradu u okviru Unapređenog stalnog dijaloga Srbije i EU i naglasili da će u narednim mesecima velika pažnja biti posvećena praćenju poštovanja prava seksualnih manjina, što bi podrazumevalo i održavanje Parade ponosa ove godine. Prilikom te posete, oni su istakli da "EU smatra da je postojeća zakonska regulativa u domenu prava LGBT populacije u Srbiji adekvatna, ali da je neophodno pojačati napore kako bi u praksi bila sprovedena proklamovana načela". Sa ovom ocenom saglasan je i Stojanović koji kaže da su najveći problemi u poštovanju LGBT prava u zakonskom okviru: intertnost sistema, odnosno izostanak implementacije zakona, kao i sporost pravosuđa. "Kada govorimo o pravima manjinskih grupa, onda je tu reč i o nedostatku kulture ljudskih prava unutar institucija", kaže on: "Dakle, ako neko na ulici bude napadnut zato što je gej, lezbejka, Rom, Mađar, koristi kolica, to onda nije samo krivično delo, neko nije hteo samo da ukrade novac ili nešto drugo, već je nekome naneo štetu samo zato što pripada nekoj društvenoj grupi. Za to je potrebno vreme i puno energije sa raznih strana, a mi smo želeli da damo mali doprinos toj promeni."

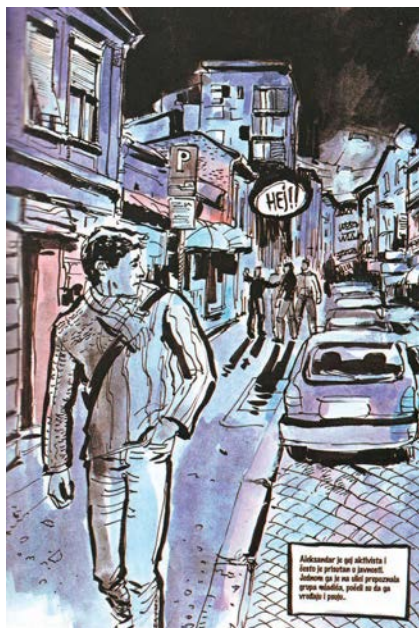
Govoreći o sajtu *Okurazi se*, Stojanović kaže da on već sada, za nepunih mesec dana od pokretanja, ima odličnu posećenost. Pored informacija na sajtu, sve informacije pretočene su i u video-formu, pa posetioci ne moraju da troše vreme na čitanje, već mogu da gledaju i slušaju klipove na Jutjub kanalu ili da ih čitaju u štampanoj publikaciji. "Da sajt ima efekta pokazuje i jedan hakerski napad koji smo, na sreću, vrlo brzo otklonili", zaključuje Stojanović.

informisana o svojim pravima, kao ni o zakonskim okvirima koji je štite: "Odgovornost za to leži u celokupnom društvu, institucijama, političarima, nevladinim organizacijama. Mi smo, kao organizacije, prepoznali naš deo odgovornosti i ovim projektom smo želeli da to stanje promenimo."

Tokom realizacije kampanje "Zajedničkim snagama protiv diskriminacije"

održane su brojne radionice, seminari, javne debate i akcije. Jedna od najvažnijih stvari kojom su se organizatori vodili, jeste da izađu u susret lokalnim potrebama gradova u kojima je realizovan projekat. "Nismo hteli samo da dođemo i kažemo šta imamo, već i da okupimo ljude koji su zaista spremni da zajedno sa nama istraju u zalaganju za ljudska prava. Taj model se pokazao veoma uspešnim jer su

PRIMERI SLUČAJEVA KRŠENJA PRAVA LGBT OSOBA: Strip Helene Jančić

JOVANA GLIGORIJEVIĆ

THE SPARKLING EXPERIENCE

Hotel Park is located at the heart of the city, on the corner of the most beautiful Belgrade streets. Its attractive location and excellent position surrounded by greenery provides isolation from the city noise and offers the same key elements as the real park does - rest, relaxation and peace.

Renovated in 2012, Hotel Park proudly wears its three star by international standards and excellent quality of service of each of its segments. The special values of Hotel Park are its staff and high quality services that give guests a reason to come back and honestly recommend Hotel Park.

Hotel Park nalazi se u samom centru grada, na uglu najlepših beogradskih ulica. Svojom atraktivnom lokacijom i odličnom pozicijom, okružen zelenilom i izolovan od buke, omogućuje sve ono što nudi i pravi park – odmor, mir i relaksaciju.

Renoviran 2012, s ponosom ističe svoje tri zvezdice po internacionalnim standardima i odličan kvalitet svakog segmenta usluge. Posebnu dragocenost Hotela Park čini ljubazno osoblje i visok nivo servisa koji će gostima pružiti ugodan boravak i razlog da ponovo posete prestonicu Srbije.

Njegoseva 2, 11000 Belgrade, Phone: +381 11 3640-383
e-mail: reception@hotelparkbeograd.rs
www.hotelparkbeograd.rs

*Welcome to
the Brand New Park*

Slučaj brkate tetke

Prošli put smo govorili o prisutnima na upravo minulim "martovskim idama". Možda bi sada vredelo progovoriti koju i o odsutnima... To jest o onima koji su dobro (pri)pazili da se ne nađu tamo gde ili ne bi hteli ili "ne bi bilo zgodno", pa su se pobrinuli da budu *opravdano sprečeni*. Došli bi oni, ali eto, viša sila, bato! Doduše, opravdanost njihove sprečenosti ponajviše je ličila na ono kada Bora Todorović kao muzikant u *Balkan ekspresu* gleda da uhvati maglu iz opasne situacije "samo da odnese tetki lek" pa će se vratiti, časna reč.

Jedan takav "todorovićevski" slučaj zove se Dačić Ivica i trenutno je prvi premijer i drugi čovek Vlade Srbije, a drugi potpisuje ukaze i deli ordenje pod imenom Nikolić Tomislav i trenutno je... uf, znamo šta je, a i nije baš tako trenutno: potrajaće to kao gladna godina. Dačićeva tetka, ispostavilo se radno boravi čak u Briselu i zove se Ketrin Ešton: čak do

će, simpatičnu ćelu model "šef računovodstva u kolhozu oko 1976" i zove se Aleksandar, ali kad je Nikolić Tomislav imao takvih patrijarhalnih rodni predrasuda?! A ionako nije nosio lek nego orden.

To sa ordenom kao i njegovim dobitnikom, dražesnim beloruskim diktatorom Lukašenkom (koji je kao i njegov režim pod međunarodnim sankcijama u kojima učestvuje i Srbija) je onaj drugi set problema, mada se i on može i mora čitati kao Nikolićev politički "stejtnent". Em je, dakle, zaždio iz Beograda na Nezgodan Dan, em je otišao baš u Belorusiju: malo mu bilo što je Lukašenka okitio odlikovanjem, nego je još otišao i da mu ga uruči lično, da ga pošta(r) slučajno ne zagubi.

Ako pođemo od bar načelno relativno razumne pretpostavke da političari, kamoli predsednici država, nisu beslo-

Nije nelogičan Nikolićev put u Minsk i to baš 12. marta: nelogično je da se o tome ćuti ili da se laže o tome šta to znači

nje je Dačić potegao ovog jedanaestog marta ne bi li tako bio opravdano sprečen da bude u Srbijici, što bi mu otvorilo mogućnost da ode ili pak da ne ode na grob Slobodana Miloševića pod onom lipom u Požarevcu. A ne zna čovek šta je tu zazornije: da li da ode ili da ne ode... Zapravo, sasvim je jasno da apsolutno nije u poziciji da ode, a opet je i to neodlaženje malo i nezgodno jer se kakav-takav simbolički link sa senima Osnivača Prvog Predsednika i uopšte Boga i Batine mora održavati...

Pa dobro, mora se priznati ipak da dvojica narečenih nisu baš u identičnoj situaciji: Dačić je u Brisel išao važnim i stvarnim poslom i može se makar zamisliti da je sve to tako "slučajno" ispalo i da niko, ups, pri dogovaranju termina posete nije ni obraćao pažnju na datum i njegovu simboliku, ali kad je već sve ispalo tako Dačić se eto blagoizvleo okoristiti situacijom i prebrinuti tu martovsku brigu za ovu sezonu. Nije da verujem u tu varijantu, ali ipak je barem zamisliva. S Nikolićem, međutim, takvih dilema nema ni u travgovima. Jedina svrha njegove posete Belorusiji baš 12. marta jeste to da tog dana ne bude u Beogradu, jer da je bio tu niti bi on znao šta da radi s ubijenim Đinđićem i pomenom na njega – setimo se: koliko pre par godina grmeo je da će da se iseli iz ulice koja je dobila ime po njemu! – niti bi čak i ovako razblićkana i raspamećena "srpska javnost" mogla bez grimase gađenja da zamisli bilo kakvo aktivno učestvovanje ili pak demonstrativno neučestvovanje Nikolića u državnom odavanju počasti predsedniku vlade, odstreljenom tek koji dan nakon što ga je ono Nikolić radikal Tomislav javno podsetio da je "i Tito pred smrt imao problema s nogom". I eto "elegantnog" rešenja: odeš lepo u daleki ali bratski Minsk da odneseš tetki lek! Doduše, tetka ima lepo razvijene musta-

vesna stvorenja koja niti znaju šta rade i kuda idu niti zašto to uopšte čine, onda je legitimno zapitati se da kog je đavola Nikolić tražio baš u Minsku gde ne ide niko iz evropske političke zajednice kojoj navodno i zemlja kojoj je Nikolić "džumhurbaškan" (op. cit. Svetislav Basara) teži da se pridruži? Dakle, poseta Lukašenku jeste nedvosmisleno namigivanje o tome gde Nikolić politički zapravo stoji.

Pa dobro, da li to mene iznenađuje? Ne, ni najmanje. Da li me skandalizuje? Zapravo ne: to "samo po sebi" jeste skandalozno, ali opet je i sasvim logično jer prirodno ide uz politički i svetonazorni profil te intelektualni potencijal građanina Nikolića, grotesknim sticajem okolnosti i bez osobite lične krivice zatečenog u onoj zgradi na Andrićevom vencu. Jedino što je skandalozno u vezi s tim jeste na urnebesno jasan i drastičan način ofirano ili licemerje ili nedotupavnost onih naših Šampiona Demokracije koji su nas tu sasvim nedavno silovali u moždanu masu pričom kako je taj Nikolić Tomislav neki drugi Nikolić Tomislav od onog na kojeg mi "nereformisani" i zlopamtila mislimo, to jest kako je ovaj novi, apgrejdovani Nikolić Tomislav nezamislivo bolji ne samo od ranije "fuj" varijante sebe samog nego i od ("fuuuuuuj!") konkurencije mu a naročito od Onog konkurenta, znamo mi kojeg, bio, ne povratio se...

I, šta je rezime slučaja? Tjah, osrednji čemer, ništa drugo. Imamo predsednika kojem je bizarni beloruski diktator ako ne tetka a onda brat od tetke, dočim mu Zoran Đinđić nije niko i ništa ili mu je – pre će biti – i kao mrtav i dalje neprijatelj. Ako je to vox populi, neka tako bude. Ali nemojte da se lažemo da je nekako drugačije. Od te orgije laganja koja prekriva naš javni prostor kao nekakva zavesa od smoga, ne može se više disati.

IZJAVA
NEDELJE

foto: A. Anđić

“Srbija nije za prodaju i nije šaka zobi koju bilo ko može da pozoba.”

ALEKSANDAR VUČIĆ, ministar odbrane, obraćajući se kadetima na proslavi 163 godina Vojne akademije (“Blic”)

Aleksandar Milić,

kompozitor estradnih hitova, govori o ljubavi prema tenisu i najboljem igraču sveta: “Nole je osoba koja unosi puno sreće u naše živote. Meni je kada Nole igra život bolji za 20 procenata, jer pokazuje sve ono najlepše iz našeg naroda – istrajnost, borbu, osmeh i fer odnos prema svima.” (“Stil”)

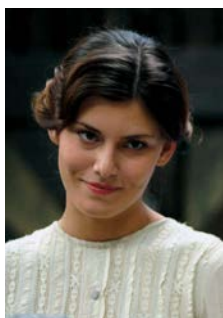

foto: Vesna Anđić

Tamara Dragičević,

glumica, kaže da nije da ne eksperimentiše sa hranom, ali do određene granice: “Probala sam i divljač, i to na lovačkim večerama koje negde u decembru organizuje moj kolega Vuk Kostić. Ne znam šta je spremao, niti želim o tome da razmišljam. Mnogo volim divlje životinje i možda bi najkorektnije bilo da sam rekla da to neću da jedem, ali nažalost nisam mogla da odolim primamljivom mirisu. Sve je bilo isuviše ukusno. A kada je na sto izneo i salatu od kiselog kupusa, potpuno sam odlepila!” (“Gloria”)

Aleksandar Šapić,

političar, posle nastupa u “Utisku nedelje”, izazvao je burne reakcije na društvenim mrežama, uglavnom negativne. Razloge za to vidi u svom superiornom fizičkom izgledu u odnosu na druge aktuelne političare: “Da imam 20 kilograma više, 20 centimetara manje, naočare, govornu manu, retku kosu, neuglednu građu, možda bi se nada mnom sažalili, pa čuli šta, a ne kako govorim.” (“Blic Puls”)

Boris Trivan,

arheolog po obrazovanju, poznat kao alter ego “pokojne Mileve”, čiji profil je kreirao na društvenim mrežama pre dve godine, a sada ima 225.000 prijatelja na Fejsbuku i 80.000 na Tviteru; o vezi arheologije i virtuelnog sveta, kaže: “Kada me pitaju za pokojnu Milevu, stalno se zezam da ja i dalje radim ‘u struci’ i da su mi iskopine definitivno pasija.”

Da li se veliki medijski uticaj toleriše u Srbiji: “Nisam apolitičan. Tako sam u blogu komentarisao prošlogodišnje razvlačenje sa formiranjem srpske vlade. Pokojna Mileva je stav iznela šaljivim tonom, ali njene poruke nikada nisu bile samo šaljive. Verovatno je to isprovociralo nadležne iz jednog ministarstva da me pozovu i kažu da se primirim dok se ne formira vlada. Bilo mi je užasno smešno, pitao sam šta to zapravo znači i da li je to pretnja, a taj neko mi je odgovorio da je to više ‘prijateljski savet’. I pošto ništa u životu ne mogu da shvatim ozbiljno, nisam odoleo da ne kažem: ‘Znam ja šta znači prijateljski savet, gledao sa Kuma!’”

O omiljenom liku sa estrade: “Željko Joksimović izigrava najveću divu, ne daje izjave, ne reaguje na provokacije, retko kada daje intervjuue. Kao da nije odavde, kao da je rodio Zdravka Čolića, te ga zato i zovem ‘Joksimovička’. Ali kada je odreagovao, srušio je taj mit o sebi, jer prava diva nikada ne bi reagovala. Ma, ne bi ni primetila neku tamo Milevu.” (“Gloria”)

Siniša Mihajlović,

sektor fudbalske reprezentacije Srbije, pred meč sa Hrvatskom: “Ne vidim zašto bi neko imao potrebe za seksom pred ovako važan meč, ali dobro.” (“Informer”)

Goca Božinovska,

pevačica, pozvana je da gostuje u jednoj TV emisiji u Požarevcu, a tamo je išla sa kolegicom Suzanom Jovanović, koja je iskusan vozač: “Suzana vozi ludački brzo. Vrištala sam, zapomagala i pokušavala da je usporim, ali ona kao da me nije slušala. Znoj mi se slivao niz telo, a niz lice su mi tekle suze. Bila sam sva mokra. Imala sam osećaj da ćemo završiti u bankinama. Skočio mi je pritisak i htela sam da crknem od straha.”

Suzana Jovanović,

pevačica, o putu sa Gocom, priča: “Volim brzu vožnju, ali pažljiva sam prvenstveno zbog sebe. Goca je preplakala ceo put, a meni je to bilo zabavno, pa sam namerno davala gas u krivinama.” (“Blic Puls”)

foto: Vesna Anđić

Saša Kovačević,

pevač, govori o masaži, seksu, cenama u poznatom letovalištu: "Tajlandani startuju 98 odsto turista koji tamo odu. Ne biraju uopšte, bitno je da imaš para! Seks nije skup, dođe otprilike 20 evra. Ne napadaju samo transvestiti, nego i devojke koje rade po centrima za masažu."

Kako se on snašao u takvom okruženju. "Njih sedam-osam, u narančastim suknjama i belim majicama, sede ispred, vuku za rukav i nude masažu u prostoriji u kojoj su kreveti odvojeni parovima. Išao sam u dva centra za masažu, ali sam se u prvom zeznuo, jer sam izabrao gospođu od 60 godina da me izmasira. Nakon 15 minuta me je pitala da li želim samo masažu. Potvrdio sam, ona je nastavila, ali je posle nekog vremena opet počela nepristojno da me pipka. Izvadio sam se govoreći da nemam ni dinara i da mi brat plaća. Da sam hteo da osetim tajlandsku masažu, bar bih izabrao neku mlađu maserku." ("Kurir")

foto: Vesna Anđić

Bojana Stojković,

bivša manekenka, supruga fudbalera, na pitanje da li je tačno da se žene doteruju zbog ženske konkurencije, a ne zbog muškaraca: "To je živa istina. Žene se ulepšavaju zbog drugih žena, jer muškarci ne obraćaju pažnju na detalje. Kod njih je to crno-beli svet. Dobra riba! Loša riba! Nema ništa između. Nikada nisam čula da muškarac obrati pažnju i prokomentariše celulit na ženi, dok ga druge žene vide i tamo gde ga nema. Svesne smo da prolazimo kroz rendgen kod ostalih žena i znamo koliko smo surove." ("Stil")

foto: A. Anđić

Bojan Bočvarov,

kuvar i voditelj tv emisije o kuhinji Josipa Broza Tita, morao je da nauči mnogo o njegovim navikama i sklonostima, pa to slikovitim poređenjem prenosi gledaocima: "Oduševio me podatak da je pre rata bio probni vozač u firmi koja je bila preteča Mercedes. Iznenadio sam se kad sam čuo da je bio odličan skijaš, jer nikad ne bih rekao da je voleo sport. Ali najviše me fascinirala činjenica da je bio svetska faca, da su osim najvećih svetskih državnika, kod njega na večere dolazile zvezde poput Elizabet Tejlor i Ričarda Bartona, kao kad bi sad Anđelina Džoli i Bred Pit došli kod Tomislava Nikolića na kafu."

O Titovoj snalažljivosti: "Kada su ga na prijemu kod jednog visokog svetskog zvaničnika poslužili golubovima, Josip Broz Tito našao se u nebranom grožđu. Nikako nije želeo da proba gadnu mu pticu, ali ni da uvredi ljubaznog domaćina. A onda mu je sinulo: 'Ne jedem golubove. Oni su simbol mira.'" ("Večernje novosti")

Boris Tadić,

počasni predsednik ds-a, upozorava sadašnje rukovodstvo: "I oko vas vidim ljude danas koje sam video u vreme dok sam ja vodio ds koji kad nešto postanu prvo pitaju – mogu li da dobijem službeni automobil i telefon sa 20 i nešto godina. Tu su, u vašoj blizini, iza vas, a od njih nikakve koristi nema."

Kako Tadić vidi stranačku birokratiju: "To je kao skrama na slatku od jagoda, koju treba skloniti da bi se došlo do slatka, ali to ne znači da svi ostali članovi ds-a jesu one zdrave jagode." ("Alo")

Nataša Bekvalac,

pevačica, o situaciji u Srbiji: "Danas je teško biti lepa žena u Srbiji, biti uspešna je još teže, a biti i lepa i uspešna je kobno. Ipak, ni sa kim se ne bih menjala." ("Gloria")

Čile Marinković,

slikar i profesor, upravo izlaže u Rimu, a na novinarsko pitanje da li će italijanska publika verovatno misliti da je on tipični predstavnik srpske likovne scene, kaže: "Ne znam koliko se zna da je srpsko slikarstvo bilo preteča italijanske renesanse. Freska u Sopoćanima "Sahrana Bogorodice" je preteča Đota. To je neverovatan dokument! Naša nevolja je što smo imali gorku sudbinu iz koje ne možemo da se iščupamo ni do dana današnjeg. Zašto vlasti ne cene kulturu? Jedino u kulturi i u sportu je naša afirmacija, a ne u avio-industriji, raketama i automobilima. Ukinuo bih ministarstvo za kulturu, kao nepotrebno! Ako mu je određen minimalan gotovo ništavan deo budžeta, znači da je ono državi nepotrebno!" ("Ilustrovana politika")

VELIKI FILMSKI KONKURS KREIRAJTE SVOJ POSTER

Pozivamo vas da upotrebite svoj talenat i znanje i kreirate svoj poster za misteriozni triler „Stoker“!

Nagrada za najuspešnije rešenje - grafička tabla Wacom Bamboo Pen

Deset rešenja iz najužeg izbora biće odštampano i izloženo na premijeri filma,
3. aprila u multiplexu „Kolosej“

Detaljne informacije o konkursu, kao i inspiraciju pronađite na adresi stoker.mcf.rs

Nagradni konkurs traje od 22. do 31. marta.

MCF

COMPUTERLAND

McCANN
BEOGRAD

VREME

m+ mondo

CINEMA+

Rana za tice

Bi li mi i sama titula savetnika bila radost, bih li savetovao domaćeg velemoćnika ne uzimajući iz budžeta ni dinara, da nemam ni kancelariju, ni mobilni, nego da sa svog telefona zovem narodnog dobrotvora željnog da čuje moje mišljenje, ma bio on I u romingu?... Ima, zaista, savetnika nekoristoljubivih, vođenih prečistom hrišćanskom željom da karijera njihovog miljenika ide kao po loju, radi su, naravno, i da stanje u državi bude cakum-pakum, jer, ako predsednik na primer republike postupa razborito, što vođen svojom prirodnom bistrinom, što dobro savetovan, biće i stanovništvu lepo da ne treba lepše.

Ali, ali... Naši vladari i velikodostojnicu listom su savetnike birali među svojim prijateljima ili među negdašnjim autoritetima, a to vodi intelektualnom rodoskrvnuću: da bi porod bio zdrav tj. da bi odluka bila ispravna njeni tvorci ne smeju biti u mentalnom srodstvom bližem od šestog kolena.

Da. Kad bi na ceni bila mentalna, etička i staleška nesrodnost savetnika i savetovanog za mnom bi među inaugurisanima bila prava jagma, pre nego što bi položili zakletvu već

NE GRADI ŠKOLE U DRUGIM DRŽAVAMA, NE OTVARAJ IH I NE KRŠTAVAJ IH IMENOM NAŠIM!

Pitao Boris Tadić savetnika koji nije bio njegov đak, koji nije svirao u bendu kome se predsednik Republike dok bejaše tek mlađani anonimac divio: "Šta da radim sa školom na Palama, da li da iz budžeta izdvojim jedno dva bratska miliona evra, škola će se zvati 'Srbija', uz nos onima koji nas ne ljube, Milorad me zove da kao braća rođena školu svečano otvorimo..." A savetnik reče: "Znate šta, mi smo isuviše propali da bismo pomagali levo i desno, naša je kuća Srbija, u njoj nema dovoljno bolnica, ljudi primaju neku smejuriju od penzije, ne dajte nikome vani ni dinar, iako vas vaša plemenitost na to navodi, dapače, ako Skupština odobri tu bolesnu donaciju, vi to osporite, ta predsednik ste... Na svečanom otvaranju se ne po-jav-ljuj-te! Ne može šef države da ide od škole do škole, dosta je vama i škole iz koje ste nepovratno otišli u bolji život, odete li u ovu na Palama sve druge nove škole u Srbiji, Rumuniji, Mađarskoj, Hrvatskoj, Bugarskoj, Makedoniji pa i u lažnoj državi Kosovu dovodite u neravnopravna položaj!"

Nema posla boljeg od savetničkog, ali me ta čaša mimoilazi već koji put, tja, savetovaću i dalje preko novina, a savetovani ako hoće neka promisle, ako neće – opet lepo

bi me pitali bih li ja svoju logiku, moć zapažanja i svoju ponekad već i odurnu glagoljivost stavio u službu toga i toga, ali se, avaj, narodni se izabranici dirljivo drže ljudi za koje veruju da ih vole i da će ta ljubav jamčiti iskrene i nadasve korisne savete.

&

Breht je na radnom stolu držao malog drvenog magarca kome je oko vrata okačio cedulju: "Piši tako da te i ovaj razume!", e, ja sam se zanosio da će neko od naših velikodostojnika izrezati moju sliku sa kolumne i napisati preko nje: "Postupaj tako da ti ni ovo piskaralo koje te očito ne ljubi ne mogne ništa pod milim Bogom spočitnuti!"

&

Kao što pustosvati na rubu trpeze piju i jedu te u opštem metežu i zaplešu sa nekom snajkom ili poruče pesmu pa ju ne plate, kao što neko sazida baš lepu kuću, ali bez građevinske dozvole, pa mu se dom vodi kao divlja gradnja, kao što neko bude ljubomoran, a ta lepa žena nije uopšte njegova, niti je ikad bila – tako može neko i da daje savete: sam sebi ličim na Bosanca uhvaćenog u švercu satova i municije kad ostaje pri svojoj prethodnoj tvrdnji da donosi ranu za tice: "Ja sam im ovo kupio, a one ako hoće da jedu nek jedu!"

&

NE GOVORI KAKO ČEŠ PITATI NAROD ŠTA DA RADIŠ SA KOSOVOM!

Pitao Tomislav Nikolić savetnika koji nije bio dekan Pravnog fakulteta i koji nije bio u SRS bi li referendum bio zgodan način da se prebolno tj. neprebolno pitanje Kosova jednom za svagda reši na sveopšte zadovoljstvo birača, a savetnik će: "Gospodine Nikoliću, iako smo vršnjaci osećam se kao da sam vam deda-strict! Toliko se kad je politika u pitanju osećam verujte zrelijim od vas! Vaša je duša kao duša osmogodišnjaka, da vi fino sve pitate i da ih onda veselo *poslušate*, kao da vas građani šalju u dućan da im kupite kvasac?! Kako biste sročili pitanje za referendum?! 'Želite li da se Kosovo vrati u ustavno i svako drugo majčinsko okrilje Srbije i odobravate li da se albanski živalj u roku od šest meseci bez ikakvih represalija zbog neuspelog pokušaja otcepljenja iseli što u Albaniju što u Evropsku uniju?' Ako to budete pitali, kao što ste već pitali SANU, da biste sa sebe stresli bar deo odgovornosti, stanovništvo će vam odgovoriti potvrdno, još malo srbovanja šta ga košta! Ama iza tako krasno iskazane narodne volje ne bi stajala nikakva gotovost da se za uzvišenu stvar stavi život na kocku, dapače, kad bi Kosovo moglo da se otkupi dobrovoljnim prilozima i tu biste se štrechnuli: ako im zajamčite tajnost priloga neće za Svetu zemlju iz svog džepa dati ni dvadeset evra, u šta biste se uverili čim bi CESID saopštio prve rezultate!"

¶

Foto: Saša Rakezić

Čemu umetnost

“Nakon izbijanja afere sa plakatom za turneju Laboratorije zvuka 1982. zbog koga sam bio osuđen na 40 dana zatvora, moj brat Bata je odlučio da Vilmoš Kauboj, u kome su neki prepoznali karikaturu Tita, ne nastupa više sa nama. Slučajno sam posle toga sreo Vilmoša u gradu i on me kroz plač pitao: ‘Zašto ja više ne mogu da nastupam sa vama?’ Rekao sam mu da je to jako komplikovano da mu objasnim, ali da je nama strašno žao i da nastupe s njim pamtimo kao izuzetan period i da ga i dalje volimo. Umro je 1992, u zimu. Svi su bili ‘zauzeti’ pa sam ja otišao na sahranu i održao mu posmrtni govor. Na sahrani smo bili Cigani i ja, što samo potvrđuje teoriju da je čovekov život po sebi tragedija – glavni junak uvek umire na kraju”

“Umetnost je govno!”, rekao mi je Peđa Vranešević, dok sam se još spuštao u stolicu u njegovom stanu u naselju Liman IV, u Novom Sadu. Sledećeg momenta, citirao je Georga Grosa (koji će izmeniti svoje ime u Džordž), nemačkog slikara i grafičara, prema jednom zapisu iz 1925. godine: “Sve se svodi na isto, bilo da neko brblja gluposti, ili veliča sonete Petrarke, Šekspira, Rilkea, bilo da delje đonove ili rezbari Bogorodice. Ubijanje se nastavlja, profitiranje se nastavlja, glad se nastavlja, laž se nastavlja: čemu onda umetnost?”

Učinilo mi se kao da je prošao tek tren između ovog razgovora i diskusija koje smo, zajedno sa drugim zanimljivim ličnostima sa novosadske scene, vodili još početkom osamdesetih u stanu u kojem je Peđa u to vreme živio; on je tada već bio član popularne grupe Laboratorija zvuka braće Vranešević, a ja radoznali tinejdžer. U skorije vreme, o Peđi Vraneševiću je ponovo bilo govora u javnosti, nakon izvođenja njegove rok-opere *Nema zemlja* u Beogradu i Novom Sadu, i to je bio dobar povod da se prisetime mnogih njegovih aktivnosti, među koje spada rad sa bendom iz šezdesetih godina, The Best Nothing, aktivnost na sceni novosadske konceptualne umetnosti, rad na filmu i televiziji, komponovanje filmske i pozorišne muzike, itd. Široka publika takođe pamti muziku za popularne TV serije, koju

je kreirao zajedno sa bratom Mladenom (preminulim 2006. godine) – “Poletarac”, “Fore i fazoni”, “Varošarije”, “Priče iz Nepričave”... Lista filmova za koje su komponovali muziku uključuje *Splav Meduze*, *Još ovaj put*, *Oktobarfest*, *Original falsifikata*, *Pun mesec nad Beogradom*, *Kraj rata*...

Iznad svega, Peđa Vranešević je zanimljiv sagovornik, lucidan, humorističan. “Možda bi naziv članka o mom životu mogao da bude – *anarhista sam, al’ sam srećan*”, kaže mi, dodajući da se kloni javne scene u Srbiji, i da se danas obraća tek malobrojnoj publici, koja je zainteresovana za ono što radi. Uz slet-operu *Nema zemlja*, kreirao je i “Artepaket” sa reprodukcijama crteža, fotografija, tekstovima i zapisima, u svega 100 primeraka, kao i likovnu izložbu koja je trajala svega tri sata, ispred ulaza u salu “Amerikana” Doma omladine Beograd.

“VREME”: Već toliko vremena si prisutan na ovdašnjoj sceni, pa ipak veruješ da je moć umetnosti ograničena?

PEĐA VRANEŠEVIĆ: Umetnost zapravo ne postoji. To je izmišljotina. Vidiš li onaj plakat na zidu, to je iz filma *Splav Meduze*. Branko Vučićević je pisao scenario, režirao Karpo Acimović Godina. Na jednom mestu u filmu mladi umetnici (zapravo se radi o Miciću i zenitistima), predstavljaju se kao X1, X2, X3... Tu su dve seoske učiteljice, i jedna od njih kaže: “Ju, kakva su to imena?”, a druga će: “Oni

su umetnici!” Na to jedan od njih odgovara: “Pardon, nemojte da vređate!” I zaista, reći za nekog da je umetnik nije drugo nego uvreda. Zato što umetnost spada u *craftswork*. Umetnost je veština. Umetnik, to je Salvador Dali. Kazimir Maljevič nije umetnik. Ruska konstruktivistička škola na koju se moj rad nadovezuje, još od vremena studija u Beogradu šezdesetih godina, jeste negacija umetnosti. Oni su smatrali da sve što rade mora da bude u neku svrhu. Nema tu – lepo je, nije lepo, sviđa mi se, ne sviđa mi se. U knjizi *Dizajn za stvarni svet*, poznatog američkog dizajnera i predavača Viktora Papaneka, on objašnjava da se najveći broj produkata dizajnira na pogrešan način – padnu mi na pamet oni ruski televizori, okrugli kao jaje... Ili tako neke džidžabidže, ponekad proizvedene na Zapadu... Sve je to ono što Gros naziva laž. U *Nemoj zemlji* jedna od prvih stvari kad se narod pobuni jeste da počnu da viču “DO-STA LA-ŽI, DO-STA LA-ŽI”... E pa, laž je sveprisutna.

Jedan prijatelj me je zavatlavao da je Aca Lukas moj kolega, umetnik. Ja sam odgovorio da je to tačno, mi smo isto, Aca Lukas i ja. I moja koleginica Jelena Karleuša – mi smo isto. Jedino se razlikujemo po tome što će se njihova muzika naći na ringfonu mobilnih telefona, a *Nemu zemlju* je videlo nekoliko stotina posvećenih posetilaca...

Tvoj projekat (“slet-opera”) *Nema zemlja* zasniva se na rok operi

Fabrike radnicima/ Crna metalurgija, koju si zajedno sa Želimirom Žilnikom napisao davne 1971. godine. Kako ste došli na ideju da napravite rok operu, da li ste bili inspirisani mjuziklom *Kosa*, koji je bio postavljen i u Beogradu, i izvođen u periodu 1969–1973, ili su uticaji dolazili sa druge strane?

Bože sačuvaj! U to vreme sam mislio da je *Kosa* odvratan. Radovan Hiršl mi je rekao da je, zajedno sa nekom ekipom beogradskih hipika, sreo Ragnija i Radoa – originalne autore mjuzikla, koji su došli na beogradsku premijeru, i zatim su im ponudili šit kakav nikad nisu probali, ovde je to dolazilo direktno iz Avganistana. "Al smo ih naduvali!" Međutim, čak ni ta grupa beogradskih hipika nije bila na predstavi, već su Ragnija i Radoa sačekali ispred izlaza! *Kosa*, kao produkt Brodveja, nama mladim zaluđennicima se činila tek kao zašećereni proizvod mejnstrim kulture.

Što se tiče naše rok opere, inicijator čitave ideje zapravo je bio Želimir Žilnik. Bilo je to 1971. godine, ubrzo nakon što sam završio komponovanje za film Karpa Aćimovića *Godine Zdravi ljudi za razonodu*, za koji sam dobio nagradu za muziku na Festivalu kratkometražnog filma u Beogradu 1971. Film je bio nagrađen i u Oberhauzenu... Ubrzo nakon toga sreo sam Žilnika, koji mi je predložio da radimo scenario za rok operu pod radnim naslovom *Crna metalurgija*. Za svega par meseci završili smo delo koje ćemo potom nazvati slet-opera *Fabrike radnicima*. Otkud mu je palo na pamet da sve to radimo, nemam pojma. Mislim da su njegovi motivi bili

ANARHISTA SAM, AL' SAM SREĆAN: Peda Vranešević u slet-operi "Nema zemlja"

višak testosterona i energija koju je negde morao da ispolji. Dok smo radili u njegovoj kući, često se dešavalo da ja ostanem da spavam ispod njegovog klavira, a on izađe da istrči dva kilometra! Žilnik je imao burnu biografiju, rođen je u niškom nacističkom logoru Crveni krst 1942. godine, njegova majka je bila u nemačkom zarobljeništvu, koji nije preživela. Iz logora su uspeli da ga izvuku i predaju tetki u Zemun, koji je tada pripadao NDH... Kao mlad je bio omladinski funkcioner, pa se tobože "odmetnuo" i prešao na drugu stranu, iako ni danas ne znam kojoj strani on uopšte pripada. U jednom intervjuu je rekao da sam ja njegov najbolji prijatelj, a ja ne znam ko je on zapravo... On je usamljena figura, autohtona pojava na našoj sceni. U svakom slučaju, on me je naložio da radimo na projektu *Fabrike radnicima*, većina tekstova je bila njegova, tek kad njemu nisu išle rime dolazili su delovi u koje su se uklapali moji tekstovi. Muzika je bila moje delo...

Mi smo se pojavili u Ateljeu 212 sa predlogom da rok opera tamo bude postavljena, podelili smo tekstove i note, i emitovali probni snimak pred Mihizom, Jovanom Ćirilovim, Zoranom Radmilovićem, Borkom Pavićević i još nekolicinom ljudi, od kojih su svi bili za, osim Mire Trailović. Verujem da nije bilo jednostavno podržati takvu predstavu 1971, kada se spremao obračun sa hrvatskim Maspokom i srpskim liberalima... Bilo je to turbulentno vreme, ali kad kod nas nije turbulentno vreme? Pošto sam ja anarhista, moj cilj je raspad sistema i bezvlašće (eh, verujem da se baš danas nalazimo blizu ostvarenja tako nečeg)... Mislim da su oni koji su tada čuli *Fabrike radnicima* rekli da je to "do koske" i "provokativno". Ja to nazivam PPP – pamfletsko-plakatska provokacija. Umetnost priznaje provokaciju kao sredstvo izražavanja.

Dakle, do momenta nastanka opere, ja sam se već bavio konceptualnom umetnošću, pisao filmske kritike za list "Index",

ŠEZDESETE: Peda Vranešević u Večernjim novostima 1966. (sredina); grupa The Best Nothing (desno); P. Vranešević drugi sleva)

zajedno sa Miroslavom Mandićem bio urednik filmskog programa na novosadskoj Tribini mladih, a pre svega toga svirao u beogradskoj grupi The Best Nothing... Vlada Kopić me je prozvao "renesansnom ličnošću". Ipak, stalno smo bili u nekom sukobu s državom...

Možeš li da izdvojiš nešto iz rok opere Fabrike radnicima, što je, bez obzira na to kako se to čini današnjoj publici, tada zvučalo krajnje skandalozno?

Možda je dovoljno citirati refren "Ja nikog nemam, samo moju staru majku, Druga Tita i Jovanku, i vlažan stan"... Makavejev je to takođe slušao, i sa slušalicama na glavi nam je pokazao ruke u lisicama: "Ovo je za pet godina zatvora."

Koliko se verzija ove opere iz 2011. godine, koju si nazvao Nema zemlja, razlikuje od originalne, Fabrike radnicima / Crna metalurgija?

Razlikuje se mnogo. Sad prelazimo na ulogu Slobodana Tišme, Čede Drče i drugih mojih prijatelja konceptualista, s kraja šezdesetih i početka sedamdesetih godina dvadesetog veka. Tišma je imao neke vrlo konstruktivne predloge u vezi sa izmenama. Čeda Drča je takođe to preslušao, tako da sam ponešto oduzeo, a dosta sam još i dodao... Na dva ili tri mesta postoji tzv "fau efekat", efekat izlaženja ili otuđenja iz predstave. Mi pevamo refren u kojem se spominju "krv, znoj i suze", a zatim se čuje hor koji zapeva u stilu Miše Kovača – "Taaaj drugi što te uzeee, neee ljubi kao ja". A to znači: hej, ljudi, to što gledate nije za ozbiljno, ja sam samo jedan marksističko-trockistički anarhista maoističke provenijencije. Sada sam citirao seriju

"Mučke", scenu u kojoj Rodni svira u nekom bendu, a Del Boj je kao menadžer i daje im savete tipa "Ovo bi trebalo da ulepšate", a oni, buntovnici, odgovaraju: "Ne, mi smo marksističko-trockistički anarhisti", kao skup najgorih ubeđenja koja se mogu zamisliti. Shvatio sam da i sam mogu da se pronađem u toj definiciji. Služba državne bezbednosti me odavno ima na oku, a to znam preko Ane Raković iz umetničke grupe E-KOD, čiji je otac radio u policiji. Njegov kolega iz DB-a su ga jednom upozorile: znaš li ti s kim se druži tvoja ćerka? Sa onim Vraneševićem, koji je anarhista sklon maoizmu! Ja sam tada razmišljao – kako li su smislili tako čudnu definiciju, ne ide to: Mao je staljinista, a anarhisti i liberteni su nešto drugo... A onda, pomislim, pa možda policajci znaju bolje o tome ko smo nego što to mi sami znamo...

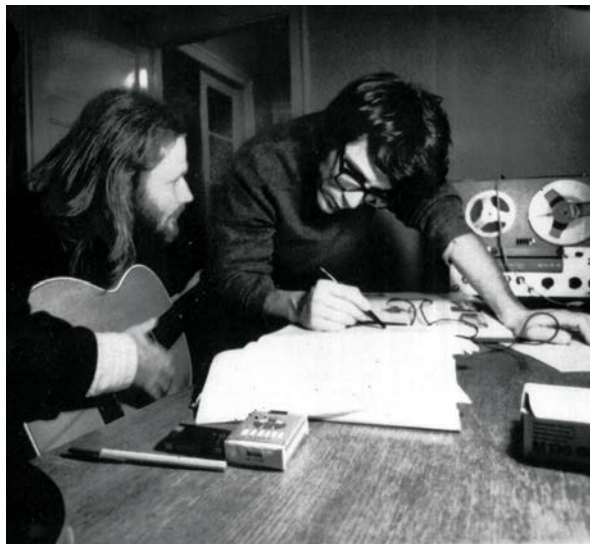
Zanimljivo je da si delo kao što je Nema zemlja transponovao u našu realnost iz vremena koje je bilo prilično drugačije. Ili misliš da ipak postoje neke sličnosti?

Ovde je uvek isto. Uvek je na svetu sve jedno te isto. Ničeg novog pod kapom nesbeskom! Inače, moje izvođenje Neme zemlje bilo je krajnje elitistički zamišljeno – izveli smo to jednom u Beogradu, i jednom u Novom Sadu, i nikad više. Samo za ljude koji su bili zainteresovani to da vide. Možda je to u skladu sa anarhističkim načelima. Da li je anarhija utopija? Sigurno da jeste. Postoje nekakvi poluanarhisti koji žele da svedu uplitanje države u život ljudi na najmanju moguću meru, ali ni to nije izvodivo. Država će uvek da se trudi da te kinji, muči i da ti otme lov. Jedan od slogana

1968. bio je "budimo realni, tražimo nemoguće". A kad pogledaš lidere pobune iz '68, vidi se da je i to bilo prevara. Da zanemarimo predvodnike pobune kod nas, ali recimo, Danijel Kon-Bendit danas je u Evropskom parlamentu. Dakle, jedan od ljudi koji su bili sinonim za "crvenu opasnost" i tako dalje, sada je fini gospodin koji sedi u parlamentu... Jednog dana je na ulicama, iza barikade, a nakon toga evo ga u parlamentu, podiže dnevnicu, leti se avionima, stižu droće...

Iako si bio prisutan u različitim medijima i kulturnim tokovima, reklo bi se da je tvoja pozicija nekako off u odnosu na glavnu struju, stoga je tvoj pogled zanimljiv i drukčiji. Recimo, da krenemo od tvojih početaka, u grupi The Best Nothing?

Godine 1962, moja majka je uspela da za mene pronađe "pen frenda" iz Engleske, sa kojim sam počeo da se dopisujem, Martina Vilisona. On 1962. dolazi na letovanje u Zadar i tu se srećemo, moj otac koji je bio istoričar posavetovao je da mu pokažem Dubrovnik, a zatim autobusom produžimo do naših manastira na Kosovu, pa do Fruškogorskih manastira, tako da je mogao da vidi dobar deo zemlje... Kad sam ja krenuo da uzvratim posetu 1963. kao sedamnaestogodišnjak, majka mi kaže da prvo odem da se ošišam, nije red da dođem pred ljude tako dugokos... Bilo je to u vreme kad su se kod nas još nosile kratke "fen kare" frizure. I tako, ja stižem u Birmingem, i sretnem Martina koji ima kosu preko ušiju! Pita me šta slušam od muzike, ja spomenem Elvise, Reja Čarlsa, voleo sam i džez, pa i Šedouze... A on kaže – Šedouz, oni zastupaju truli kapitalizam! Moj drug Martin je pripadao Laburističkoj stranci, tzv. "mladim socijalistima", i poveo me je na antiratne mitinge, gde je znak mira zapravo tada još uvek predstavljao samo znak Komiteta za nuklearno razoružanje, koji su osnovali britanski intelektualci leve orijentacije. Sa tog putovanja vratio sam se sa bedžom, pločom Bitlsa *From me to You*, i dugačkom kosom! Ja sam se nakon tog leta vratio u školu, a moju dugu kosu niko nije čak ni primećivao, sve dok negde oko Nove godine nije počelo da se i kod nas priča o bitlmaniji. Onda su počeli svi da me vitlaju, i morao sam da se ošišam za maturski pano. Nedugo zatim – kosa je, naravno, porasla i još je duža – upisujem beogradski »

ŠEZDESETE: Peda Vranešević i Želimir Žilnik 1971. godine

Foto: Privatna arhiva

Arhitektonski fakultet... Ideja je uvek da se pobegne od roditelja, i tako sam stigao u Beograd, gde sam 1964. sreo još dugokosih, sa kojima sam osnovao bend The Best Nothing. Ja sam svirao bas, a u grupi su bili i Zlatko i Ringo, Hrvati iz Bugojna. Inače, Zlatko je bio među najboljim studentima, a tokom protesta 1968. kod Podvožnjaka je bio ranjen u obe noge... To što smo mi svirali, podvlačim, nema veze sa umetnošću, zato što su u to vreme uglavnom bile obrađivane pesme stranih autora. Mi smo se čak zakleli da nećemo na srpskom da snimamo pesme, već samo na engleskom – nije nam se dopadalo kako su recimo Siluete prevodile tekstove. Iako se mora odati priznanje pevaču Zoranu Miševiću – jednom sam ga nazvao "rok fundamentalistom". On je uvek pevao te iste pesme – O, Suzi Kju... Mi smo vrlo rano otkrili Kinkse, koji imaju nekakvu socijalnu notu, kao u pesmi *Dead End Street* ili *Alcohol*. *Dead End Street* govori o tome da će ljudi živeti i umreti u ćorsokaku... Svirali smo malo i Boba Dilana, uglavnom, slagali smo vokale nas četvorica, u različitim postavama... Došla mi je u ruke knjiga Vladimira Jankovića *Džeta*, u kojoj on The Best Nothing opisuje kao bend koji baš ne zna dobro da svira, ali se ekstremnije oblači i ima duže kose, i veći su hipsteri čak i od Silueta... Bilo je to doba u kojem je Vlaja Jovanović, beogradski slikar, koji je takođe bio član jednog benda, delio bombone klincima niže od Cvjičeve ulice da idu za njim i viču: "Vlaja – Mik! Vlaja – Mik!", što je trebalo da ga uporedi sa Džegerom. A na Trgu Republike, koji je tada služio kao parking, kod Konja, mogli ste da vidite uparkirano čitavo more fića i između njih – statusni simbol, tristać (fiijat 1300), čiji je vlasnik bio sin partijskog funkcionera Svetozara Vukmanovića Tempa... Danas sve to zvuči daleko. Na ulici su dovikivali dugokosim mladićima "pederu", "jesi l' muško ili žensko" i tome slično. Prepričavalo se da je Dejan Dunić iz Silueta jednom ušao u tramvaj i začuo nekog od putnika kako kaže: "Duga kosa, kratka pamet, rekao je Njegoš." A Dejan je uzvratio: "Marš u pičku materinu, rekao je Henri Miler!" Šezdesetih, "Večernje novosti" su imale običaj da na srednjem delu, s leve strane, objave fotografiju razgoličene ženske, doduše sve mnogo skromnije nego danas, uz tekst koji naglašava da je to samo u cilju da se

LABORATORIJA ZVUKA BRAĆE VRANEŠEVIĆ: Predrag i Mladen

Otvoreno pismo jugoslovenskoj javnosti

U kulturi Novog Sada (Vojvodine) vlada u poslednje dve godine politika čvrste ruke, potpuna birokratizacija i institucionalizovanje kulturnih aktivnosti, kao i ekspanzija monopola i pojedinaca na odgovornim funkcijama.

Arbitraža političkih organa i funkcionera u umetnosti i kulturi postala je uobičajeni metod za diskvalifikovanje novih pojava. Održava se hijerarhijski odnos među kulturnim radnicima i apriorno diskvalifikovanje mladih stvaralaca i savremenih tendencija u umetnosti.

Bavljenje kulturom pretvoreno je u izvor sticanja političke i materijalne moći.

Političko i administrativno rešavanje stvorilo je atmosferu straha, ugrozilo progresivnu misao, slobodu stvaralaštva i bavljenje umetnošću čini mučnim i rizičnim.

Samoupravna praksa u atmosferi strahovlade je nemoguća, jer se poverenje vlasti uvek ukazuje politički "ispravnim" pojedincima.

Sve ovo onemogućava demokratizaciju kulture i uključivanje umetnosti u društvene procese – čemu slede osude da je umetnost odvojena od društva i naroda.

Sredstva masovnih komunikacija dezinformišu jugoslovensku javnost i deluju kao produžena ruka monopola u političkoj i kulturnoj strukturi.

Naš jezik je jezik umetnosti i ne želimo da postane jezik politički.

GRUPA ZA NOVE UMETNOSTI „FEBRUAR“
KOD NOVOSADSKJE TRIBINE MLADIH:

Branko Andrić, s.r., Slavko Bogdanović, s.r.,
Čedomir Drča s.r., Janez Kocijančič s.r.,
Vladimir Kopicl s.r., Božidar Mandić s.r.,
Miroslav Mandić s.r., Mirko Radojičić s.r.,
Ana Raković s.r., Dušan Sabo s.r.,
Slobodan Tišma s.r., Vujica Rešin Tucić s.r.,
Peda Vranešević s.r., Miša Živanović s.r.

(Pismo je upućeno najistaknutijim državnim i partijskim funkcionerima, institucijama i medijima 12. 2. 1971)

OTVORENO PISMO: Novosadski umetnici se obraćaju jugoslovenskoj javnosti 1971.

pokaže kako taj truli Zapad izrabljuje, što je razume se znatno uvećavalo tiraž ovih novina. Nakon Gitarijade 1966, ovaj list je, na istom mestu, umesto gole ženske objavio moju fotografiju uz natpis: "Član grupe Najbolje ništa imao je najdužu kosu na Gitarijadi!" Moja majka, inače profesorka strogih nazora, koja je svoje đake redovno ganjala da se podiššaju, preklinjala me je: "Zašto si mi to uradio?" A ja sam rekao da mi je drago ako sam nju, kao autoritarnu ličnost, makar za trenutak sprečio da maltretira tu jednu decu. Ona je zatim krenula od trafike do trafike po Novom Sadu, i otkupljivala svaki primerak "Večernjih novosti" do kojeg je mogla da dođe!

Iako je dobar broj ljudi na ulici mrzeo da vidi dugokose mladiće, ipak su državne strukture bile prilično

blagonaklone prema rok muzici, pa čak su i organizovale gostovanja stranih muzičara?

Lemi, legendarni basista i glavni vokal grupe Motorhed, čije je puno ime Jan Frejzer Kilmister, još je 1965. godine, kao dvadesetogodišnjak, bio u Beogradu, svirajući sa bendom Rockin' Vickers, prvom muzičkom grupom iz Britanije koja je svirala u Jugoslaviji. Oni su bili na prijemu kod Maršala Tita lično, koji im je tom prilikom uručio orden! Kada sam 1983. bio u Londonu, tada novinar lista "Džuboks" Saša Stojanović upoznao me je sa Lemijem, za kojeg je rekao da mu je Jugoslavija veoma draga. Lemi mi je tada i pokazao orden – rekao mi je da je od Tita tražio nešto za uspomenu, i ovaj je verovatno naredio da im podeli nekakvo ordenje, iako

OSAMDESETE: Oficijelni plakat Laboratorije zvuka

Foto: Privatna arhiva

ne znam tačno kakvo... Svejedno, mogu da zamislim Lemijevo oduševljenje nastupa-jući po prvi put iza Gvozdene zavese, gde ga je primio predsednik države lično... To naravno samo govori u prilog pretpostavci da je rokenrol u Jugoslaviji bio podržan sa samog vrha. Ja mislim da je to možda bilo rezultat Titove ambicije da dobije Nobelovu nagradu za mir... Nedavno sam na internetu naleteo na snimak tv Dnevnika iz vremena dočeka nove 1968. godine. Upravo je bio izgrađen pothodnik na Terazijama, i tamo su usnimljeni oduševljeni mladi ljudi koji igraju, verovatno bez muzike, a na snimku je kao pozadina išlo *She Loves You* od Bitlsa... Dakle, to je prikazano u glavnoj informativnoj emisiji, koju su tada gledali svi, na jedinom tv kanalu. U svakom slučaju, za vreme Tita se znalo šta je to što je bilo preferirano – ozbiljna muzika, nešto malo džez, rokenrol (ako je moguće što više blizak šlagerima, al može i čist rokenrol), a narodna muzika tamo gde joj je mesto – u kafani. Potpuno se slažem sa Žikom Pavlovićem da je Titovo doba bilo Periklovo doba kulture južnoslovenskih naroda.

Krajem šezdesetih i početkom sedamdesetih i, nakon povratka u Novi Sad, postao si delom scene konceptualne umetnosti, kao član grupe KOD? U to vreme delovala je grupa mladih umetnika, koji će kasnije obeležiti scenu u različitim umetničkim disciplinama.

Slobodan Tišma, Miroslav Mandić, Branko Andrić Andrla i još nekolicina nas, bili smo mišljenja *Less is More*, "manje je više". Verovali smo da je konceptualna umetnost bila pobuna protiv galerijske umetnosti, pobuna protiv komercijalizacije. Konačno,

moje okretanje rokenrolu je došlo iz te pobune.

Godine 1984, u Institutu za savremenu umetnost (ICA) u Londonu, održao sam performans "Riding the Horses of San Marco". Nakon toga mi je prišao direktor Majkl Moris i pitao: "Pa dobro, šta sad?" Ja kažem: "Ništa, izvršili smo umetnički čin." Pita: "A ono?", trljajući prste kao da broji novac. Shvatio sam: ipak se u svemu tome radi o lovi.

A pogledaj Miroslava Mandića danas, ili Slobodana Tišmu, koji uprkos NIN-ovoj nagradi i dalje živi vrlo jednostavno i skromno. U svojim knjigama Tišma rokenrol ponekad zove "dubretom". To je vrlo blizu istine. Rokenrol te ponese u nekom momentu života, kao što može da te ponese i bilo šta drugo. U jednom momentu, pre više godina, grupi Laboratorija zvuka zafalile su magnetofonske trake, i moj pokojni brat Bata je nabavio nešto traka iz radija – planirali smo da prethodne zapise sa tih traka izbrišemo na studijskom magnetofonu. Odlučili smo da ipak prvo čujemo šta je na trakama zabeleženo: bilo je to odlično usnimljeno izvođenje Mocartove muzike, studijski kvalitet, milina. Bata mi je tada rekao: "Hajde da mi ovo ipak ne obrišemo. Čuješ li tu muziku – pa to je bre lepo. Ne uznemirava te, ne dodiruje te. A naša muzika – to je neka buka, samo nerviramo ljude..."

U čemu misliš da je bio značaj umetničke grupe KOD?

Bilo bi tačno reći da je taj umetnički kolektiv bio potpuno beznačajan. Tek zahvaljujući Žilniku, koji je tome pridodao političku konotaciju, grupa KOD je dobila na značaju. Inače, ta konceptualna umetnost

■ **Lemi iz Motorheda mi je pričao da je 1965. godine, kao dvadesetogodišnjak, bio u Beogradu sa bendom Rockin' Vickers, prvom grupom iz Britanije koja je svirala u Jugoslaviji. Oni su tada bili i na prijemu kod Maršala Tita i od njega dobili - orden!**

ti je bre čista dosada (opšti smeh)! Žilnik nas je stalno ganjao da pravimo skandale. Početkom sedamdesetih, u okviru grupe "Januar/Februar", on nas okupi i smisli akciju u kojoj bi trebalo da na javnom mestu pljunemo na knjigu nacionalne istorije. Ja i još nekolicina umetnika smo zaista pljunuli, a Slobodan Tišma i Slavko Bogdanović to jednostavno nisu mogli... Vrlo brzo nakon toga u tv Dnevniku su se ostrvili na nas kao državne neprijatelje... Pa ipak, mi smo malo nakon toga išli na Bijenale mladih u Pariz, gde smo predstavljali jugoslovensku umetnost. U svakom slučaju, bilo je to haotično vreme, a oni koji su nas najviše cinkarili kod vlasti su bili tzv. "državni umetnici". Oni su bili ti koji su trčali u Pokrajinski komitet, kao nakon akcije kada smo ispisivali poruke na novčanici od hiljadu dinara, što se smatralo za svetogrđe... Najbitnije u vezi s konceptualnom umetnošću sažima jedna fotografija Slobodana Tišme i Čede Drče, pod nazivom "Nevidljiva umetnost". Za razliku od mene koji verujem da umetnost uopšte ne postoji, oni smatraju da umetnost postoji, ali da ne može da se vidi.

U svakom slučaju, kako se završilo zajedničko delanje grupacije novosadskih konceptualnih umetnika?

Završilo se kada su neki od nas dospeli zatvora, kao Miroslav Mandić i Slavko Bogdanović... Ne znam i ne želim da znam ko su bili ljudi koji su nas cinkarili. Stvar je u tome da Služba, bila ona američka, sovjetska, severnokorejska, japanska ili da ne nabrajam dalje, mora sebi da izmisli posao. Ako posla nema, moraju negde da ga nađu!

A naš rad u konceptualnoj umetnosti je trebalo da bude krunisan stvaranjem »

VILMOŠ KAUBOJ: Studije za sporni plakat 1982.

jedne velike anarhističke komune. Mi smo tad bili svi zarasli u kosu i bradu, Vlada Kopicl je izgledao kao Irinej Bulović... Uglavnom, ekipa stane da planira da kupi kuću u kojoj bi zajedno živeli. Bila je to ideja koju je gurao beskompromisni Miroslav Mandić, koji je planirao da tamo ne bude struje ni tople vode, da se umivamo u potoku, i potpuno odvojimo od svih institucija... Jednom smo išli tako nas nekolicina Fruškogorskom ulicom prema Štrandu, razmatrali smo planove oko kupovine kuće, ali zapravo svima nam je pao kamen sa srca kada je Tišma rekao: "Čujte, ja ne mogu da živim u komuni. Ja sam komformista." Nakon toga su se svi razišli na razne strane, a neko je završio i u zatvoru. Miroslav Mandić je proveo devet meseci u zatvoru zbog teksta "Pesma o filmu", gde je opisao "Scenario za film *Josip Broz Tito*" koji glasi jednostavno: "Snimiti fotografiju Josipa Broza Tita u koloru, u jednom kadru, koji traje dva sata. Kamera je statična. Uz natpis 'Kraj', spiker kaže: 'To je bio Josip Broz Tito'."

A Slavko Bogdanović je odrobijao osam meseci zatvora zbog članka u "Studentu" o novosadskoj anderground sceni, u kojem piše da se prijatelji sa Tribine mladih samo badava zaluđuju, kad se sve odluke na kraju ipak donose u svojoj kući na uglu, misleći na Pokrajinski komitet, danas zgradu u kojoj je sedište SPS-a...

Da li je sa tvojim angažmanom s kraja šezdesetih i početka sedamdesetih povezano i suđenje koje se desilo mnogo kasnije, početkom osamdesetih, kada je navodno izvesni stanovnik Novog Mesta u Sloveniji podneo tužbu zato što je bio uznemiren plakatom Laboratorije zvuka? Na njemu je prikazan goli i trbušasti Vilmoš Kauboj u trku, što je savesnom građaninu zaličilo na aluziju kojom se ismeva drug Tito.

Da. Na saslušanju u Državnoj bezbednosti početkom osamdesetih su me pitali: "Šta ste mislili stihovima iz filma Karpa Aćimovića *Godine Zdravi ljudi za razonodu*, kada ste pevali o tome da 'Mi volimo

Ruse, a Rusi vole nas / Mi volimo Ruse, u Rusima je spas", iako je to bio film koji je nastao čitavih deset godina pre tog saslušanja... Kada je Laboratorija zvuka počela da prodaje puno ploča i stekla veliku popularnost, a mi krenuli da zarađujemo ozbiljan novac, reklo bi se da je neko zaključio da se to dešava odveć van kontrole, pa su želeli malo da saseku. Inače, ja čak nisam ni potpisan na tom plakatu zbog kojeg su me ganjali – to je bio plakat koji je najavljivao koncerte 1982. na tadašnjoj turneji Laboratorije zvuka. Isti plakat je upotrebljen za koncert u "Rokoteci" na Kalemegdanu, tako da su beogradski zidovi bili dobrono oblepljeni, a na koncertu je bilo pet ili šest hiljada ljudi, i niko nije protestovao. Zatim smo krenuli na turneju po Istri i Sloveniji, koncert u "Uljaniku" u Puli je prošao skroz ok, a kad smo došli u Rijeku neko nam je javio da milicija skida i cepa naše plakate. Uopšte nam nije bilo jasno zašto se to dešava, ali nam je saopšteno da su otkazani svi planirani koncerti, tako da smo se vratili u Novi Sad. Ko je tu šta potkizivao, bog sveti zna, ali misli se da je to poteklo iz Novog Sada, zato što je dizajner plakata povukao iskaz koji je prethodno mene teretio. Na plakatu postoji samo potpis njegov i autora fotografije. Dizajn je parafraza poznatih fotografija Edvarda Majbridža, nastalih u devetnaestom veku, na kojima su usnimljeni nagi ljudi kako trče, kako bi se predstavile različite faze pokreta, što je u to vreme bilo nešto neviđeno. Mi smo snimili Vilmoša Kauboja (koji je tada nastupao sa nama), u sličnim pozama. Ja sam čak imao razne ideje u vezi sa tim, ali je dizajner rekao da to treba da bude što jednostavnije. On mi je rekao i da su mu iz Državne bezbednosti rekli da treba da za to okriivi Peđu Vraneševića. Dakle, DB je pikirao na mene, drugo ih nije zanimalo. Moj brat Bata, koji je bio prilično apolitičan, jednom je pitao našeg oca zašto je Peđa tako ekstreman u svojim stavovima, a otac je odgovorio da "Bez krajnosti, bez ekstrema / Ni sredine nema". U svakom slučaju, bio sam osuđen na 40 dana zatvora, a moj brat i dalje nije mogao da veruje

■ **Na plakatu za turneju Laboratorije zvuka 1982. bio je prikazan Vilmoš Kauboj kako trči. Neko iz Novog Mesta u Sloveniji je u Vilmošu tobože prepoznao Tita, i prijavio me miliciji. Bio sam isleđivan i na kraju osuđen na 40 dana zatvora... Danas taj moj slučaj više ne liči ni na šta, to je prošlo, procurilo kao pesak...**

NOVOSADSKA SCENA: Slobodan Tišma i Peđa Vranešević

da je zbog tamo nekakve umetnosti, zbog fotografija na kojima je neko tobože prepoznao Tita, moglo da se desi da budem isleđivan... Ne zaboravite da je Lazar Stojanović zbog filma odležao tri godine u zatvoru, a da danas niko više, posmatrajući njegov film, ne može da shvati zašto je robijao? Danas ni taj moj slučaj više ne liči ni na šta, to je prošlo, procurilo kao pesak...

Pre Laboratorije zvuka, ti si bio u još jednom muzičkom projektu, prvom u kojem si sarađivao sa bratom Mladenom – Batom, bila je to grupa Med, koja je funkcionisala u Novom Sadu u periodu 1969–1973.

Postoji i televizijski film pod nazivom *Šta je to Med?*, koji je po mom scenariju režirao Karpo Acimović Godina. Ja sam čak kreirao i animaciju za pojedine delove. Grupa je usnimila nekoliko pesama za potrebe novosadskog radija, ali se to nikada nije pojavilo na ploči. Bilo je nekoliko postava ove grupe, čija je muzika oscilirala između akustičarske i električarske. Arsen Dedić mi je kasnije rekao da je zajedno sa Gabi gledao film *Šta je to Med?* na televiziji, i da mu je izgledalo kao da mi nismo iz Jugoslavije... Pa ipak, u "Politici ekspres" film je bio kritikovan uz reči "Med je bio gorak", dok je u "Politici" na to odgovoreno "Med je ipak sladak". Naravno, ime grupe je imalo

Gerovital

Putujemo 1978. sa školskim horom na republičko takmičenje u Šabac. Na "šargijama", zadnjim sedišta autobusa, nema mesta za svakoga. Tu sedimo mi – pankeri-soprani. Zakarička (Z.V., najuže farmerke u školi – sada prodavačica štofova), Nataša (N.S., osnivačica tajne ženske grupe Tigrice Joks – sada učiteljica), Raška (Ž.R., prsti ofarbani flomasterima – sada vaspitačica) i ja (makazama isečena kragna sa tatine košulje – sada škart). Džemperu su pocepani. Bedževi ručno napravljeni. Ziherice ne fale.

Pored (za nas trinaestogodišnjake) inače kastriranog horskog programa, tu je sada, o ne, još i obavezan repertoar: *Jadovanka za teletom Jakova Gotovca*. Ništa ne razumemo. Niko nam ništa nije objasnio. U Mostaru tele poginuloooooooooo/ vas se Mostar za njim ojadioooooooooooooo...

Celim putem, umesto da uvežbavamo nastup, mi, sa kraja autobusa, namerano vrištimo jednu istu pesmu: upravo izašao, prvi radio-hit Laboratorije zvuka *Dok vam je još vreme*. Naročito zbog ludog predrefrena: *Kupio je gerovital / popio je ceo litar / ali ipak nije post'o hitar*, iritantno banalnog trostihla na koji naša dirigentkinja naročito prevrće očima.

Taj Laboratorijin *Gerovital*, lek protiv estradne depresije, bio je prvi glas kontrakulture, radio-pank pre svih kasnijih pankova, znak da se jezikom sa smrdljive police apoteke može krenuti u dvoboj sa ulicama jorgovana.

Zatoooooooooooooo..., vrištali smo, mi pankeri-soprani, praveći u autobusu anti-koncert, važniji od svih kasnijih priredbi.

DRAGAN PROTIĆ, član Škarta

dvostruko značenje, možete da to tumačite kao naziv za pčelinji proizvod, ali i na engleskom kao ludost, posvetu američkom časopisu "Med" ("Mad"). Bend je imao zapažen nastup u Beogradu, na koncertu kod Hajdučke česme, 1972. godine, zajedno sa grupama kao Jutro (buduće Bijelo dugme) i Yu grupa. Svirali smo često sa Siluetama, što je bilo čudno, mi smo imali dosta akustičarskih pesama sa slaganjem glasova, nešto potpuno različito od onoga što su radile Siluete, pa kad nas publika vidi kako izlazimo sa akustičnim gitarama, najpre su sumnjičavi... Međutim, dobro smo prolazili zato što su moćno zvučale vokalne harmonije – tri muška vokala i jedan ženski (pevačica Branka Ris). Kada je grupa Med prestala da postoji, ja sam nastavio da se bavim muzikom za film i pozorište. Međutim, godine 1978. Novi Sad je bio pozvan da pošalje svoje predstavnike na Opatijski festival, i Anđelko Maletić sa Radio Novog Sada me je pitao: "Imaš li neku pesmu da tamo bude izvedena, što da to leži u fioci?" I mi smo sa novom grupom, Laboratorija zvuka braće Vranešević, na Opatijskom festivalu izveli *Dok vam je još vreme*. Pesma kao da je bila ostatak iz vremena seksualne revolucije – "ljubite bez razlike supruge i svastike"... Slične su bile inspiracije i za naš album *Telo*, iz 1980. godine. Reklo bi se da je publika dobro reagovala na sve to.

Inače, ja sam u to vreme radio i na

kreiranju pozorišne muzike, sarađujući sa nekima od najvažnijih reditelja kod nas – Paolo Mađeli, Duško Jovanović, Dejan Mijač, Vida Ognjenović, Mita Đurković – do sada sam sarađivao na stotinak pozorišnih predstava. Neki od tih ljudi, ne svi, ipak su me razočarali... Ostavio sam kosti u tim mračnim teatarskim salama. Kompozitori imaju običaj da dođu na tzv. "progon", kada se radi proba različitih scena, i zatim se povuku da rade na muzici... Ja sam išao na probe, gledao sve to, učestvovao, osluškivao. Možda to što sam proizveo na kraju nije bila umetnost, ali sam potrošio dobro parče vremena koje mi je dato na ovom svetu. A ako me posluži sreća i zdravlje, na jesen ću iz pozorišnog mraka izvući bar još jednu operu.

Međutim, vratimo se na tvoj performans iz 1984. godine u prestižnom londonskom Institutu savremene umetnosti (ICA), gde si nastupio pet večeri zaredom, što je pravi podvig za nekog ko dolazi iz ovih krajeva.

Performans *Uzjahati konje Svetog Marka* uključivao je video-rad koji je projektovan na dva velika bima i emitovan na desetak monitora načičkanih na toranj koji simbolizuje Tatlinov *Spomenik III Internacionali*. Pitali su gde je video proizveden (zbog sjajne produkcije) i nakon mog odgovora "na državnoj Televiziji Beograd", padali su u nesvest. Govorili su mi: "Shvati, »

čoveče, takav avangardni film nikad ne bi mogao da se snimi na BBC-ju!" Tada tek otvoreni Channel 4 BBC-ja se zainteresovao i tražio dozvolu da ga emituje. Nakon dva meseca vratili su mi traku sa izvinjenjem i obrazloženjem da je video odveć avangardan čak i za Channel 4!

U publici je, između ostalih, bio Hauard Divoto, osnivač post-pank grupe Magazin. Kao i Bil Dramond, koosnivač avangardne pop grupe KLF, pisac knjige *Kako dospeti na Top 10* i jedan od osnivača "K Foundation" – to je fond za umetnost (nakon raspada KLF-a), možda najpoznatiji po tome što je 1994. spalio milion funti koje su ostale od zarade sa grupom KLF, na brodu-kući na jednom od škotskih ostrva... i likovi slični njima. Bilo je bezbroj novinara, samo tokom jedne večeri dao sam pet intervjua.

Inače, upoznao sam se sa verenicom Igija Popa, koja je videla snimak. Rekla je: "Moram odmah da pozovem Dejvida Bouvija, vas dvojica se morate upoznati." Nismo se upoznali.

Saša Stojanović je u "Politici" napisao u rubrici "Naši u svetu" članak o uspehu premijere u Londonu, a imao je dogovor sa zagrebačkim "Startom" da zajedno sa fotografom Branislavom Rašićem Rašom napravi veliku reportažu sa kolor fotografijama u velikom formatu, što su oni učinili i poslali u Zagreb. "Start" to nije objavio.

Desa Foks, urednica rubrike za video u "New Musical Expressu", držala je na prvom mestu numeru *Red Speedy Beat*.

Misliš li da je Laboratorija uspela da nekoj širokoj publici približi nešto od tvojih intimističkih ideja i istraživanja, u okviru različitih medija? Ukoliko bismo zaustavili ljude na ulici, siguran sam da bi većina njih znala za Laboratoriju zvuka, iako ta grupa već dugo ne postoji, ali bi tvoj likovni rad ili rad sa The Best Nothing, Med ili kod, iako značajni za istoriju ovdašnje kulture, bili poznati samo stručnjacima?

Koncept grupe KOD i EKOD je u svojim manifestima imao upravo to da umetnost nije na prodaju. Možda je samo Miroslav Mandić ostao do kraja dosledan u tome, dok smo svi ostali na razne načine "izdali". Ono što je popularno (*populus* – narod, narodnjaci) je i komercijalna. Laboratorija

je bila i popularna i komercijalna. Retki su prepoznavali "umetnički" bekgraund.

Kakav je moj odnos prema Laboratoriji? Ja sam eto učestvovao u nekim prilično zamašnim projektima kao što su rok opere, Laboratorija je bila nešto drugo, ali sam sa njima radio na konceptualnom albumu *Telo*, koji je takođe odražavao moje svetonazore. The Best Nothing su bili na tragu izvornog mods pokreta šezdesetih, a Laboratorija je objavila singl pod nazivom *Mod-deran* – i to je bila posveta modsim osamdesetih godina, koji su u to vreme slušali grupu Džem i ska muziku. Dopalo mi se kako su tada Mednes obradili u svom stilu neke klasike kao što je *Labudovo jezero* od Čajkovskog. Inspirisan time, za drugu stranu singla sam improvizovao poluruski rif u molovima. Smatram da ska ima sličnosti sa srpskom narodnom "dvojkom" jer je ritmički akcenat kod oba "stila" na drugoj četvrtini. Hteo sam da iznerviram cenzore a da mi ne mogu ništa. Uzeo sam stihove iz *Crven bana*, zbirke narodne erotske poezije koju je sakupio Vuk Karadžić – "Idi seko u taj šaš namesti se ko što znaš" i "Oj, curice mila, hajde da od tebe pravim gajde". Numeru je krasio izvanredan solo saksofon Molnar Dežea. Dao sam joj naslov "Skakavac" – Čak je i štampano nekih stotina singlova sa tom verzijom pesme. Kada je to čuo Siniša Škarica iz Jugotona, rekao je – dodaj još i refren. Ja sam na brzinu okupio grupu i u studiju smo otpievali samo "Skakavac" kao refren. I tako smo proizveli nešto što će kasnije postati naša

najslušanija numera, i do danas najgledanija na You Tube portalu! Cenzori su čekali – *Crven ban* je ipak bio deo kulturnog nasleđa kojim se bavila čak i Srpska akademija nauka i umetnosti...

Laboratorija je ostala upamćena i po čitavom nizu slikovitih ličnosti, ne-muzičara, koji su se zajedno sa vama pojavljivali na sceni i u video-spotovima. Od Vilmoša Kauboja, do pro-ročice Kleopatre, i bodibildera Petra Čelika... Reklo bi se da u jugoslovenskoj muzici ni pre ni kasnije nije bilo sličnih pokušaja "vodviljskog" tipa...

Dušicu Ilić aka Kleopatru sam slučajno otkrio dok je pevala u šatri na Novosadskom sajmu – setio sam se reportaže iz zagrebačkog magazina "Start" o transvestitu iz Bijeljine. I zamolio sam ga (nju) da učestvuje u snimanju video-albuma *Nevinost*, koji je režirao Bata 1986. Kada sam pravio omot za album *Telo*, uzeo sam sliku Arnolda Švarcenegera kako drži ženu na jednoj ruci i kolažirao hranu i naše portrete, onako kako izgleda dizajn za album *Telo*. Bata se uplašio da bi Švarceneger mogao da nas tuži, pa je našao Petra Čelika i u naručje mu utrapio Dinu. Petar Čelik je od tad postao sastavni deo nastupa Laboratorije.

Vilmoša smo sreli u Katoličkoj porti, utrapio sam mu u ruke album *Telo* i rekao da pročitaj šta piše na omotu. On je numeru *Alkohol, žene...* pročitao kao "Alkoholna žena". Odmah se rodila ideja da nam Vilmoš bude konferansije. Njegova uloga je od konferansijea rapidno rasla do glumačkih zadataka u raznim numerama, naročito u *Skakavcu*.

Nakon izbijanja afere sa plakatom, koja je najavila kraj Laboratorije zvuka, Bata je, shvativši da je Vilmoš "opasan" ne samo na plakatu, odlučio da on više ne nastupa sa nama. Slučajno sam Vilmoša sreo u gradu i on me kroz plač pitao: "Zašto ja više ne mogu da nastupam sa vama?" Rekao sam mu da je to jako komplikovano da mu objasnim, ali da je nama strašno žao i da nastupe s njim pamtimo kao izuzetan period i da ga i dalje volimo. Umro je 1992, u zimu, svi su bili "zauzeti" pa sam išao i održao mu posmrtni govor. Na sahrani smo bili Cigani i ja, što samo potvrđuje teoriju da je čovekov život po sebi tragedija – glavni junak uvek umire na kraju.

SAŠA RAKEZIĆ

Foto: Saša Rakezić

Filozofski kentaur

Zoran Đinđić je objavio samo dve filozofske knjige: *Subjektivnost i nasilje* (1982) i *Jesen dijalektike* (1987). Njegova tragična sudbina, međutim, pokrenula je pitanja koja možda ne zvuče lepo, ali su legitimna: kakva je nosivost Đinđićevih filozofskih ideja i da li one zaslužuju istu onu pažnju koja se poklanja njegovom političkom delu? Da li su i u kojoj meri Đinđićeve filozofske ideje igrale ulogu u njegovoj politici? Kakve su to ideje? U knjizi *Bele stranice istorije – Povodom filozofskih spisa Zorana Đinđića* (Otkrovenje, Beograd 2013) Miroslav Belančić odgovara na ova pitanja

Svakom se tekstu može prići na više načina, a naročito na tri. U prvom, *objektivističkom* pristupu, autor nastoji da se izmakne iz teksta kako bi sopstvene intervencije sveo na najmanju moguću meru i tako pustio tekst da govori sam za sebe. Potpuno je, međutim, misteriozno kako to tekst govori sam za sebe ako je već predmet tumačenja?! Sve i da je najobjektivniji na svetu – šta god to, u međuvremenu, značilo... a ne znači bogzna šta – tumač uvek zaseca tkivo teksta, povređuje ga. Objektivistički pristup najčešće je izgovor za interpretativni kukavičluk, za nemoć, za teorijsku nepreduzimljivost i bezidejnost. Drugi način, način tradicionalne *hermeneutike*, nastoji da tekst razume bolje nego što ga je razumeo sam pisac. Taj pristup pretpostavlja da se istina teksta krije iza samoga teksta, u njegovim implicitnim značenjima, a ne eksplicitnim iskazima. Tumač, dakle, pokušava da uhvati ono što je autor hteo da kaže, a ne ono što je rekao. Problem je, međutim, u tome što autor valjda kaže upravo to što je hteo da kaže, te se njegova namera iscrpljuje u onome što je rekao. Zašto bi inače pisao? Za treći pristup još nije skovano ime, pa ćemo ga, za ovu priliku, nazvati *brutalnim* čitanjem. Tako je, recimo, Makijaveli prišao Titu Liviju. U svoje čitanje uneo je čitavo svoje diplomatsko iskustvo, svu svoju erudiciju, sve svoje strasti, zanose i zablude, svoju ideologiju, tvrdoglavost i tananost i nije mu palo na pamet da se femka i izigrava objektivnog čuvara istine, niti je nastojao da Livija razume bolje nego što je on razumeo sebe. Ništa od toga. Makijaveli ga

je, naprosto, bezobzirno upotrebljavao i zloupotrebljavao, uzimao je šta mu se prohte i odbacivao ono što ga ne zanima, krivio i savijao, čupao iz njega hranljive materije i sav taj livijevski materijal, čak i kada je pisao protiv njega, ugrađivao u svoju čudesnu građevinu. Makijaveli je Tita Livija brutalno i veličanstveno iskidaio, ni najmanje ne mareći da li je Livije hteo da kaže baš to što mu je Makijaveli spočitao, te mu je – noseći mu nepravdu, "krivo" ga tumačeći – svojim delom uzdigao veličanstven spomenik. Može li autor da poželi boljeg čitaoca?

ĐINĐIĆEVA FILOZOFIJA

Milorad Belančić, najplodniji domaći filozof, pisac *Genealogije palanke* (između ostalog), odlučio je da skrupulozno, ozbiljno, filozofski odgovorno, analizira dve (jedine) filozofske knjige ubijenog premijera Srbije, filozofa i prevodioca

Zorana Đinđića, a da se nijednom ne uplete u mrežu nekakve objektivnosti, niti da se bojažljivo povuče pred ozbiljnošću, ali i delikatnošću zadatka koji je nametnuo samome sebi: ispitati nosivost Đinđićevih filozofskih ideja.

Đinđić je objavio samo dve filozofske knjige: *Subjektivnost i nasilje* (1982) i *Jesen dijalektike* (1987). Posle tih knjiga, ili paralelno sa njima, objavljivao je političke oglede i angažovane tekstove po novinama i časopisima, prevodio sa nemačkog, da bi, sa ulaskom u politiku, prestao da piše i prevodi, ili barem prestao da objavljuje. Njegova tragična sudbina, međutim, pokrenula je pitanja koja možda ne zvuče lepo, ali su legitimna: kakva je nosivost Đinđićevih filozofskih ideja i da li one zaslužuju istu onu pažnju koja se poklanja njegovom političkom delu? Da li su i u kojoj meri Đinđićeve filozofske ideje igrale ulogu u njegovoj politici? Kakve su to ideje? Eksplicitno ili implicitno Belančić odgovara na ova pitanja i na 300 stranica ispisuje izvanredan filozofski tekst u kojem se mešaju njegov i Đinđićev glas, stvarajući svojevrnog filozofskog kentaura, novo filozofsko biće koje govori glasom za koji nismo ni znali da može da postoji (kao ni sam kentaur, uostalom).

Đinđić se filozofski obrazuje u sredini impregniranoj marksizmom, ali, na sreću, i sa snažnim naglaskom na klasičnoj nemačkoj filozofiji. Zbog toga Belančić svoju knjigu smešta na tri (sinhrono) ravni: na prvoj on čita Kanta, Fihtea, Hegela i Marksa, na drugoj Đinđića (koji čita Kanta, Fihtea, Hegela i Marksa), na trećoj uvodi sopstvenu perspektivu. Ali iz svoje perspektive – dekonstruktivne »

– on čita svakog od ovih autora, uočavajući upravo izvanredan motiv u Đinđićevim spisima: budućem premijeru tesno je u marksističkoj košulji u koju ga guraju njegovi profesori i nemačka filozofija. Đinđić se ne oseća dobro u pojmu koji je oblikovao pre svega Hegel i nastoji da izađe iz njega, da ga pocepa, da ga razori, ali to čini upravo onim oruđima koje mu nude veliki Nemci, dakle pojmovima koje su oni skovali za drugu i drugačiju upotrebu od one koja je potrebna Đinđiću. Hegel mu nudi mistriju, ali Đinđiću je potrebna kuka. Hegel mu nudi libelu, a Đinđiću je potreban pijuk. Marks mu nudi temelj, a Đinđiću je potrebna čvrsta, ali pokretna površina. U času kada piše, dok se svom svojom lucidnošću hrve sa tim problemima – a teško da je postojao zahtevniji filozofski zadatak u to vreme nego pokazati nasilje subjektivnosti – on ne poseduje dovoljno izgrađen pojmovni arsenal da bi mogao ozbiljno da nudi velikim sistemima. S druge strane, Belančić u čitavu priču ulazi iz francuske priče, već dobrano oblikovan radovima poststrukturalista, što znači da je njegova pojmovna mašinerija znatno pogodnija za zadatak koji je upravo Đinđić sebi postavio: razgraditi premoć sistema i sinteze, pokazati da je svaki pokušaj utemeljenja uvek nasilan, izumeti nove, elastičnije pojmove. (Kao dodatak glavnome tekstu Belančić je u knjigu uvrstio i razgovor sa Đinđićem koji je, 1987. godine, vodio na Trećem programu Radio Beograda, a koji svedoči upravo o tome da oni rade na istom problemu, ali drugačijim pojmovnim sredstvima.) Zbog toga se Belančić svojim dekonstruktivnim iskustvom, stranim Đinđiću, kalemi na Đinđićev tekst i koristi ga onako kako sam autor nije mogao, da bi stvorio ovog uzbuđljivog filozofskog kentaura nemačke čvrstine i francuske uzbuđljivosti.

U ovom neobičnom i na svaki način plodnom susretu na tromeđi klasične nemačke filozofije, Đinđića i Belančića, rađa se knjiga koja pokazuje, istovremeno, da se bez velikih Nemaca ne može filozofirati, da je Đinđić lucidan i važan filozof, te da je Milorad Belančić (uz dvojice, troje mladih filozofa) možda i najmarkantnija filozofska figura ove sredine. ¶

IVAN MILENKOVIĆ

Arhipelag Wostok

Wostok je Frenk Zapa našeg stripa. Njegov opus sagrađen je na opozitnim polovima, kao što je Zapin sagrađen između rokenrola, avangarde i klasične muzike. Strast, žestina i neiscrpna energija koje su uneli u svoje delo, nimalo se ne obazirući na apartnost vlastitog dela u očima osrednjaka, bez presedana je u oba medija, muzici i stripu

Kreativni kaos i obilje opusa Danila Miloševa (1963) / Wostoka / Mediokriteta, čoveka koji se pojavljuje pod različitim pseudonimima, mogu ne samo da vas zbune, sablazne i ogorče, nego i potpuno dezorijentišu, zaplaše svojom količinom i, što je pak jedino za žaljenje u "spisku reakcija" na Wostokov stripski opus, možda odvrte od traganja i snalaženja u ovom kreativnom moru. Međutim, ako se ipak upustite u "arheološko ispitivanje" Wostokovog opusa, bilo u strip fanzinu *Krpelj*, bilo na webu, naići ćete na prave dragocenosti. Štaviše, tvrdim da se pojedini segmenti njegovog stvaralaštva mogu u punjoj meri razumeti tek dovedeni u vezu jedni sa drugim, tek stvarajući celinu autorskog portreta i skupa postupaka zvanog Wostok. U suprotnom, biće gotovo neobjašnjivo otkud jedan te isti autor može stvarati tako različite stripske svetove, od kojih su neki toliko radikalni

da prelaze granicu "dobrog" ukusa stripske malograđanštine.

Kritičkih analiza Wostokovog rada ima malo, u obrnutoj proporciji s brojnošću i kvalitetom njegovih dela. To je dobrim delom i cena alternativnih kanala kojima je komunicirao sa publikom. "Suluda aura" nekih Wostokovih dela zamračila je horizont *mainstream* kritike koja Wostoka nedovoljno poznaje, a misli da zna sve što je potrebno znati o njemu. Valjda se zato niko nije pozabavio revalorizacijom kontroverzne celine zvane Wostok.

HULJENJE I ZABAJKAVANJE

Naravno, sam Wostok nije mnogo od pomoći svojim doslednim alternativnim imidžom kojim izmiče i opire se celini uvida. Ne zbunjuju samo pseudonimi i bezbrojne autorske simbioze na svim nivoima scenarija i crteža, uključujući druge autore, slučajne goste, članove porodice (otac, kći, supruga)... S druge strane, Wostokovo

prisustvo na webu je fragmentarno, a ogromno, pa mnogi izgube dah i odustanu da prođu kroz sve to (a morali bi sastavljati stotine i možda hiljade komadića mozaika) i steknu uvid u arhipelag Wostok.

Dve su tematske celine nastale Wostokovom plodnom saradnjom sa scenaristom Borislavom Grabovićem Grabowskim (1970). Jedno je ciklus bajki, a drugi tematski krug obuhvata ono što nazivam pričama o melanholiji. Priče o samoći, odbačenosti i nemogućnosti komunikacije zasluživale bi poseban esej. Na ovom mestu ću se, međutim, baviti samo "ekstremnim polarnostima", tačnije nekim tajnim vezama između "nevinosti" bajke, s jedne strane i "blasfemičnosti" persiflaže, s druge, a po persiflažama je Wostok dobro poznat, i u nekim recepcijskim krugovima ozloglašen. Najmanje nepristupačan ciklus su bajke *Popošak i Cveće* i on je, za razliku od ostatka Wostokovog opusa, naišao na nepodeljenu pozitivnu kritičku valorizaciju. Album *Devedesete* (Omni-bus, Beograd, 2012) koji je pred nama obuhvata oba tematska područja zajedničkog rada Wostoka i Grabowskog. Pozabavimo se prvo bezazlenošću u ovoj knjizi.

Neverovatan je poetski naboj vidljiv i opipljiv u stripu *Popošak i Cveće* (naravno, vredno je i povratno razmišljati – koliko poetskog naboja ima u "skandaloznom" delu Wostokovog opusa?). *Popošak i Cveće* jeste bajka. Kako i pripada podžanru potrage u bajci, pored uobičajenih peripetija, na putu ih vreba arhineprijatelj Grba sa četiri glave, četiri grbe i nijednim mozgom. Svaka od glava zlokobno uzvikuje: "Grbo majstore!". Izbavljenje od nevolja u ovoj bajci se nekad pojavi u obliku ptice vrste Pi-pi-kva-kva-ko-ko-da-ko-ko-da, čije se ime može izgovarati i kao Kva-kva-pi-pi-ko-ko-da-ko-ko-da.

Kakva je referencijalnost u ovom stripu? Pored Malog Nema zaogrnutog u kafkijansko ruho, naići ćemo i na spomenik nekoj devojčici iz *Čarobnjaka* iz *Oza*. Naći ćemo poneku parafrazu, kao onu koja koliko se odnosi na Zagorov Darkwood, još je više referenca na

DISKUSIJE O SAMOUBISTVU USRED BAJKE: Kadrovi iz Wostokovog stripa

parodije koje Wostok učestalo stvara van malog stripskog univerzuma *Popošak i Cveće*. Pored Mirka i Slavka, Diznijevih junaka i patrijarha Pavla, Zagor je omiljena tema Wostokovih persiflaža. Ko kritičarski veruje da se stripovi o *Popošaku* i *Cveću* mogu čitati bez ikakve reference na "sablazan" Wostokovih persiflaža, ko veruje da se time emancipovao od onoga što ga nervira, slep je na jedno oko, odnosno veći je hipokrit od svih junaka koje sa sarkazmom Wostok persiflažno tako dobro opeva u svojim stripovima.

Popošak pije "moloko", referencu na Burgessovu i potom Kubrickovu *Paklenu pomorandžu*. Ali, iz cevi revolvera, umesto

ubojitih hitaca kojima obiluju Wostokove persiflaže, izleteše maline i jagode. Wostokova "demonaska" ruka je ovde blaga i (gotovo) bezazlena. Putovanje *Popošaka* i *Cveća* prepuno je iznenađenja, prepreka, opasnosti, ali i lepote. Jedan od takvih trenutaka je ulazak u mećavu koja "besni svom snagom tačno 1 minut i 16 sekundi".

Sve to nam Grabovski i Wostok priređuju na način crno-belog čuda grafičke imaginacije bajke. No, ovo, naravno, nije niti može biti klasična bajka bez ostatka. Ako obratimo pažnju na jezik u ovom stripu, primetićemo i bavljenje otkrivačkom sposobnošću dečije dekonstruktivne moći u odnosu na jezik kakav mislimo da znamo. Vladanje jezikom kod nekoliko domaćih alternativnih strip umetnika je impresivno. Kod Zorana Janjetova u *Bernardu Panasoniku*, u svim

stripovima Aleksandra Zografa i kod Wostoka, bilo da Wostok "huli" (u persiflažama) bilo da nas "zabajkava" (u *Popošaku* i *Cveću*). *Popošak i Cveće* je izraz ljubavi prema detinjem u nama.

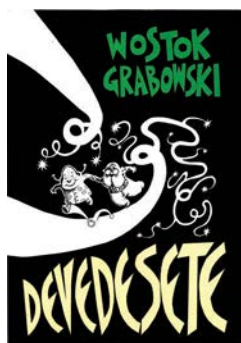
METAFIZIKA ZA DECU

Miki i Šilja, inače predmet Wostokovih persiflaža, morali su da se pojave i u nekim od stripova o *Popošaku* i *Cveću*. Da li je iko pomislio da je u pitanju *istinski omaž kulturi stripa* od strane jednog od genija domaćeg alternativnog stripa? Nesporazuma u stvari nema. Sve ovo, i *Popošak i Cveće* i Zagor, Mirko i Slavko, Diznijevi junaci, Wostokove persiflaže istih – jeste legitimno, punopravno medijsko izražavanje stripom.

Popošak i Cveće jeste metafizički strip za decu, onakav kakvi su *McCayjev Mali Nemo u Zemlji snova* i *Herrimanova Maca Šiza*. Ili, onakve kakve su pesme Vaska Pope i njegov čudesni pesnički zbornik *Od zlata jabuka*.

Urnebesna zaumnost Wostokovog jezika kakvim se inače služi je persiflaža jezika kao takvog. I ovde, u autorskoj simbiozi s Grabowskim, reč je o persiflaži. Ono na šta smo navikli u Wostokovim stripovima kao na persiflažu političkog jezika, u *Popošaku* i *Cveću* se otkriva kao *poetička* persiflaža jezika kao takvog.

U dvokrilcu iz Drugog svetskog rata iz botaničke bašte na Mesecu oni lete do Crnog Sunca. Usput vide iz daljine planetu Zemlju koja ne izgleda veličanstveno nego plavo i hladno. "Potraživši šta ima u frižideru" dvokrilca, nalaze samo video i audio kasete. Među njima nalaze klasike partizanštine *Kozaru*, *Sutjesku* i *Neretvu*, klasike art filma *Solaris*, *Stalker*, klasik »

palp filma *Grease* i dečji klasik *Dumbo*.

Progresivno-regresivnim mentalnim razlabavlivanjem naših okoštalih predstava, možemo kao hodočasnici čitalačke zrelosti stići do uvida da je u oba pola Wostokovog opusa reč o poetičkoj ekspresiji izuzetno senzibilnog i talentovanog autora koji ravnopravno stoji s najvišim u rangu domaćih strip stvaralaca – Zoranom Janjetovim i Aleksandrom Zografom. Svet nelogičnosti Wostok u svojim stripovima za odrasle i stripovima za decu uzdiže do pune poetičke zaokruženosti.

Bajke su, pored svega ostalog, poučne. Čemu nas poučava *Popošak i Cveće*? Pa, recimo tome šta je kultura. Bila ona alternativna ili, pak, stara mnogo hiljada godina, u stanju je da nam osvetli putovanje čak i onda kada nam se učini da je ugašeno i poslednje svetlo. U tom smislu, ne postoji principijelna razlika između "klasike" i "avangarde", između najstarijeg umetničkog kanona i postmodernog poigravanja sa zaobilazanjem tog kanona. I kada ga zaobilazimo, mi obigravamo oko njega upravo njime privučeni kao mušice ka svetlosti noćne rasvete, bivaјуći njime magično određeni. Ovo je spiritalno putovanje.

Wostok je Frank Zappa našeg stripa. Zašto Zappa? Iz više razloga. Kao i Zappa, Wostok je veliki *eksperimentator*. Opire se bilo kojoj uobičajenoj kategorizaciji. Čitav Wostokov opus zasniva se na *improvizacijama* na tri tematska područja, od kojih je dva stvarao zajedno s Grabowskim: na temu dečje poetske metafizike (*Popošak i Cveće*), na temu melanholije, kao i treći tematski krug – persiflaže stripskih junaka i junaka našeg mentalnog pejzaža ogrezlog u natpolitizaciju u kojoj život i kultura gube na vrednosti a, istovremeno ili baš zbog toga, sve postaje "nedodirljiva svetinja". U stvari, tu se iskazuje banalnost naših strahovanja i ugroženosti od bilo kakvog razlabavlivanja stereotipa, što Wostok bez milosti čini. Opus Wostokov sagrađen je na opozitnim polovima, kao što je Zappin sagrađen između rokenrola, avangarde i klasične muzike. Strast, žestina i neiscrpna energija koje su uneli u svoje delo, nimalo se ne obazirući na apartnost vlastitog dela u očima osrednjaka, bez presedana je u oba medija, muzici i stripu.

ZORAN ĐUKANOVIĆ

Narodnjački stokholmski sindrom

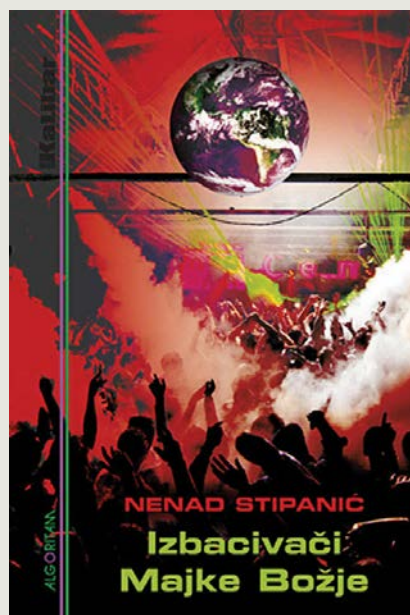
Iz ove knjige Nenada Stipanića saznaćete sve što vam je promaklo o svakodnevnoj istini supkulture turbo-folka, primenjene u narodnjačkim klubovima na periferiji Zagreba i drugih hrvatskih gradova. Saznaćete još neke ezoterične istine o malo poznatim naučnim disciplinama kakve su mariologija i zaštitarstvo.

Jebote, pomislim, vjera me uvijek izvuče iz depre. Ateisti ne znaju što propuštaju.

"N ažalost, jedva da se još nešto važno može reći što neće ljuto povrediti državu, bogove i običaje", primetio je Gete još pre vek i po, u *Venecijanskim epigramima*. E, pa Nenad Stipanić je uspeo da ljuto povredi sve to; mora biti da je napisao nešto važno. Jeste.

Izbacivači Majke Božje (Algoritam, Zagreb, 2012) roman je posle kojega se odbijate od zidova: glatko ispričana priča o religiji, turbo-folku, tajnom životu zagrebačkog polusveta, organizovanog kriminala i licemerja. Cela se priča odvija u jednoj jedinoj noći, od devet do svitanja, na svih 239 stranica i ne možete da se odvojite. Mesto radnje je periferijski "Night club – Jacuzzi", mesto za "cajke", turbo-folk narodnjake, zabavu politički i nacionalno nekorektnu – ali omiljenu. Mesto je zastrašujuće na način one drumske mehane iz filma *Od sumraka do svitanja* Roberta Rodrigeza i onog mahnitog Tarantina. Nema vampira, ali ne nedostaju: ima gangstera, "kontroverznih biznismena", ludih klinaca, raznih sojki u ilegali, sponzoruša, kretena i – izbacivača, kao žrtava i gubitnika.

Ova bi knjiga trebalo da bude obavezna lektira u bar dve stručne discipline: pri polaganju ispita za zaštitarsku (FTO) licencu; i u mariologiji, relativno

novoj teološkoj disciplini, popularnoj u Crkvi u Hrvata. Nenad Stipanić (kome smo ovde prikazali knjigu priča "Odlično je baviti se kriminalom" iz 2008) zna o čemu piše: bio je u životu svašta, a najviše izbacivač, vunbacitelj, kako se to agramerski kaže. Taj simpatični macan i međed otkrio je u sebi pisca i okanuo se boksa i borilačkih veština (osim za održavanje elementarne kondicije, što će mu posle ove knjige biti od koristi). Dobro je uradio.

Dakle, bivši izbacivač dolazi u narodnjačku rupu da vidi kolege, ali u pratnji Djevice Marije koja mu se već neko vreme javlja u obličju veoma putenom;

drugi ju ne vide. Majka Božja, u svom autentičnom obliku lepe mlade cure, uslišila je njegove molitve jer su bile jedinstvene: jedini je on shvatio da ona već 2000 godina pati od neжебice i ponudio se. Sve ostale milijarde molitvi bile su banalne: ludela je, kaže, "kao operater na nebeskoj centrali kojem neprekidno zvoni telefon i maltretiraju ga milijarde nezadovoljnih mušterija... Ja samo sve vaše kuknjave trpam u golemi bubanj sreće i patnji i pritiskam dugme pred komisijom Oca, Sina i Duha Svetog, ja sam samo nebeska loto-djevojka koja milijardi kuglica padnje jednu koja propadne kroz žlijeb Božje milosti pokaže trojedinoj komisiji, i kad blagogospoda kimnu, samo pritisnem ružičasto dugme koje ponekad posljednji stadij tumora dvogodišnjeg djeteta izbriše sa hardvera sudbine, nekom donese vikend na Zrću, a nekom proljepša nožne listove." A ni to bezgrešno začecije nije bilo nešto: "... Duh Sveti se svima izlajao kako sam pohotna bila one noći, a to nije bila istina. Duh Sveti je očajno loš ljubavnik, i neprimjeren i grub za prvi snošaj."

I tako dalje i još bolje. Sada vam je jasno zašto Nenad Stipanić treba da ostane u formi. Objaviti takvu jednu jeretičku mariološku studiju u Hrvatskoj gde, kako primećuje Ezra Paund beležeći nečiju primedbu na jednu drugu zemlju, "ima mnogo katoličanstva i malo vere" (*Hay mucho catolicismo y poco religion*), nije higijenski. Osim toga, Stipanićeva Djeva Marija stalno brka "Međunož... Međugorje". Koliko znam, a pratim, Sveta Matera Crkva u Hrvata pratila je ovaj roman zlokobnom ćutnjom. Kao strasni čitalac svih mogućih apokrifnih jevanđelja i sličnih jeretičkih štiva, moram priznati da je ova knjiga zaista nešto novo, neviđeno i pritom nadahnjujuće. Ta će se mariološka priča već završiti na svoj način, jer se radnja pri kraju zgušnjava jako, ali to čitajte sami – vredi.

Zaštitarski poziv, tužan i star kakav je, nepriznat i prezren, u ovoj knjizi dobija *homage* koji zaslužuje; rasprava između kurvi i špijuna oko toga koji je zanat stariji dobija konkurenciju, kao što će čitalac videti.

MILOŠ VASIĆ

Harold i Modulacije

- Beatles On, Dom sindikata, utorak, 12. III
- Buika, Sava centar, subota, 16. III 2013.
- XIV Guitar Art Festival, Beograd

ROĐENDANSKA ČESTITKA:

Beatles On

Foto: M. Milenković

Dva (i pravljen da budu) najpopularnija koncerta ovogodišnjeg Guitar Art Festivala (dalje: GAF) šarenom publikom napunila su dve najveće dvorane u 6 dana XIV izdanja ovog milenijumskog čeda kulturne scene Srbije. Bez insistiranja na gitarskim veštinama, festival je otvoren opuštenim provodom na opštem mestu (nasleđe Bitlsa), a Dom sindikata popunili su posetioci (s ulaznicama 1700–2800 din.) koji verovatno nisu sretali naš kostimirani omaž The Bestbeat po brojnim manjim svirkama. Zato su prilježno pratili oba 'bloka' programa ('rani' i 'pozni') ovog dosledno zabavljačko-imitatorskog kvarteta+1, i gostujuće tačke između. Neobavezno u odnosu na već što povezan povod – pola veka debi-albuma Bitlsa *Please Please Me* (objavljen 22. III '63) – gosti su uglavnom izveli obra-

de iz kasnijeg razdoblja 'Buba', sa promenljivom srećom.

Započeo je već odomaćeni umetnički direktor GAF-a, grčki klasični gitarista Kostas Kociolis (Costas Cotsiolis) s gudačkim kvintetom "Dušan Skovran" te očekivanim numerama koje i u originalu imaju takvu pratnju. Mnogo više međutim postići će takođe akademski obrazovani, ali klavijaturista i pop-muzičar Kornelije Kovač s gudačkim triom i ozbiljno razrađenom *Lucy in the Sky with Diamonds*. Čerka mu Aleksandra sa svojim učenicima, malim horom Beogradski glas, bila je standardna, no sve je u zasenak bacila najbeogradskija (što podrazumeva i: zanemarena) pevačica Bisera Veletanlić, u jednom od najboljih izdanja ne samo sopstvene druge mladosti. Uz uglavnom akustični i makedonski tandem Vlatka Stefanovskog »

(gitara) i svog sestrice Vasila Hadžimanova (klavir), Bisera je baladu *And I Love Him* zadivljujuće jednostavno isporučila glasom koji ispunjava sale i živote, kao sa najboljih snimaka iz velikih starih studija s prigušenim ehom, sa vrhunskih vinila. (Klasik *And I Love Her* – 'Makartnijevu prvu *Yesterday*' (Lenon) – rodno je 'izvrgnula' Ester Filips '65, a najpoznatiju žensku verziju u džezu dala Sara Von '81).

Neki su delovali kao da poneku Bitls-pesmu ubace u svoje redovne rokerske gaže (Dado Topić, Kiki Lesendrić), no rapavi glas i

The Universe i (Lenonovom) *Imagine*. Gitara Gorana Potića i kontrabas Milana Pavkovića ostavili su puno prostora dubokom, zavijenom glasu, kao i izvornoj i mutiranoj dikciji – podudarno naslovu XIV GAF-a, *Modularnost*.

STRAST I ISTINA KONČE BUIKE

A vokalne i emocionalne modulacije su i srž onoga što radi Marija Konsepsion Balboa Buika, zvana Konča (Concha), r. '72. u Palma de Majorki. Puna dvorana Sava centra (ulaznice 1800–3200 din.) dočekala je rastuću zvezdu crnu kao Afrika, s

se kroz stilove, žanje komplimente i kupi obožavaoce bilo da se više prepusti džezu, afro-uticajima, soulu...ili starinskim iberijskim oblicima kao što su koplja, kanta (*copla, canta*), bulerija. Svejedly, dominira njena strastvena i iskrena interpretacija, osećanja ogoljenih kao u bluzu. Zaista, kako bi Bili Holidej zvučala da je poživila dublje u starost? A Buika prirodno *peskirani* glas ima od detinjstva, i vibrato kao španski zid.

Sve zajedno učinilo je Buiku miljenicom zvezda, i saradnicom Neli Furtado, Marize, Sila, Č. Koriye, Anuške

Tako se ovog puta pojavila s triom čiji je akustični gitarista ostao potpuno u senci, važniju ulogu imao je perkusionista (sedeći na za flamenko tipičnoj kahun-kocki), koji je pružao i vokalnu pratnju, kao i odlični pijanista, mladi Kubanac Ivan 'Melon' Luis (Lewis). Zasad vrhunac među Buikinim izdanjima, album *El Ultimo Trago* (2009, u počast legendarnoj meksičkoj pevačici Čaveli Vargas) u saradnji s vodećim klavijaturistom s Kube Čučom (Chucho) Valdesom i njegovim izbeglim ocem Bebom (!), neizbežno odjekuje u ovom repertoaru – kako standar-

danim tačkama poput *Ojos Verdes* i *Cruz de Olvido*, Čavelinim rančerima vover-motiva, tako i Melonovim rumbastim deonicama.

Dok se flamenkovokalisti "po pravilu službe" pred mikrofonom dele sa životom, Buika tu muziku peva s lakoćom, uz neopterećene improvizacije, a i niz dugih, neukalupljenih monologa.

Više me je impresionirala pri prvom susretu uživo, 2007, kada se usredsredila na džez-pevanje praćena samo kontrabasom. No neosporno nadahnuta i spontana, ona ipak bosonoga prti oštricom s čije jedne strane može postati prava diva, a s druge brzo spasti u iracionalno tezgarenje i narkopatetiku. Zasad, imali smo zadovoljstvo njenog koncerta u dobroj formi, sve salve aplauza je zaslužila, a do bise *Mi Nina Lola* i ovacije. ¶

DRAGAN KREMER

KRALJICA FLAMENKA: Konča Buika

Foto: www.gaf.rs

usiljeno mladalački pozeraž nisu dovoljni. Bolje su prošli nepretenciozno sami (Dejan Cukić) ili uz Bestbeat (Neno Belan), a drugi vrhunac večeri obezbedila je glumica Ana Sofrenović, koja je s Cukićem inače nenaporno vodila složeni program *Beatles On* bez zastoja. Kao i jesenas na Beogradskom džez festivalu, ali s drugačijim repertoarom i pratnjom, elegantna u živim bojama, gđa Sofrenović je zablistala mudro prerađenim *Across*

blještavo belim osmehom i jednim od danas tako retkih originalnih glasova. Koliko Španjolka toliko i nigde ne pripada – dete izbeglica iz Ekvatorijalne Gvineje, od siromašnog komšiluka učila je flamenko i usvojila ciganski odnos ka životu kao (pro)putovanju, te dosad, srećom i zahvaljujući svojoj izvanrednoj nadarenosti – napredovala. Na vreme se izdvojivši iz sve mutnije Svetske muzike, ova (zaboravili ste izraz?) džepna *Venera* njiše

Šankar..., kao i Almodovara, u čijem filmu *Koža u kojoj živim* (2011) peva dve numere. I njena aktuelna kompilacija naslovljena je *En Mi Piel/ In My Skin* (2CD, Warner – Mascom), primamljiv presek dosad već zavidne diskografije. Nama je premijerno najavljivana kao kraljica flamenka, iako je to tek jedna od faza/ muzika kroz koje Buika prolazi; gotovo jednako brzini kojom improvizuje, menja i postave/saradnike, što umanjuje komercijalne efekte.

Mobilna demokratija

Već danima gledam spotove za Telenor koji se emituju na svim tv kanalima. Priznajem, u prvom trenutku sam bio iznenađen izborom aktera, jer se u promociji programa za besplatno "skidanje" i slušanje muzike pojavljuju muzičke veličine poput Ace Lukasa, Nataše Bekvalac ili hip-hop benda Bad Copy.

Telenor je svojom pojavom na našem tržištu uveo nova pravila medijske pismenosti. Nikada neću zaboraviti stilski besprekorno definisan spot sa devojkom koja džogira. Pre nje, za isti pozivni broj, pozirala je prepsata Ana Karić sa sloganom "uvek dostupna"!

Poslednjih godina, za Telenor se moglo reći da stilom i dizajnom praktično promoviše i inspiriše čitavu generaciju klinaca. Poruka koja je implicitno ležala iza hipsterske estetike bila je: budi u trendu sa novim tehnologijama da bi bio "in". Verujem da je i danas ova mreža okrenuta mlađim, zahtevnijim korisnicima, koji će želeti da probaju savremene aplikacije i usluge.

Ova želja za komunikacijom, brzinom, otvorenošću govori da je u središtu poruke svakog savremenog operatera – sloboda izbora.

Utoliko mi je bilo neobično što sam u spotovima video ikone domaće turbo-folk scene.

Upravo tu počinje paralela između slobode izbora u biranju operatera, muzike koju ćete "skidati" i slušati i vladajućih estetskih trendova u društvu. Sa Acom Lukasom i Natom Bekvalac vam je situacija jasna. Ona ili on su statistički verovatno najpopularniji izvođači, čije pesme slušaju i u telefonima čuvaju klinci u Srbiji. Možete se praviti da nije tako, možete im reklamirati, recimo, klasičnu muziku, ali činjenice i brojke su neumoljive. To vam je nalik na činjenicu da je u ovoj zemlji Toma Nikolić predsednik, Vučić predsednik najveće stranke a Ivica Dačić premijer. Očigledno, moralo se izaći u susret muzičkom ukusu većine.

Drugo iznenađenje je vezano za pojavu Bad Copy, benda koji nema ama baš nikakve žanrovske veze sa prethodnim muzičkim veličinama.

To je takođe činjenica koju naša generacija (preko 40 godina) mora da prihvati i proguta kao gorku pilulu. Isti klinici koji vole Acu i Natu, vole i Bad Copy jer muziku konzumiraju hedonistički, bez ideoloških barijera. Slušaju se "pe-

sme", nema granica niti žanrovskog puritanizma, a muzika je sve ređe oznaka supkulturnog identiteta. Za mene je u doba tinejdžerskog pank slušanje hard roka bilo svetogrđe. Glupost, naravno, jer smo tokom godina nadmašili svoje unutrašnje predrasude i barijere. Nisam prešao tu crtu ka Aci ili Nati, mada vidim da je sve veći broj mojih vršnjaka – narodnjaka.

Prevedeno na jezik domaće političke scene, jer zaboga, toliko smo politizovani, u koaliciji sa vladajućim SNS-om (narodnjacima) imate Dinkića (gitarski pop-rok), evergrin i izvorne (PUPS) i dens devedesete (SPS). Ko sam onda ja da insistiram na muzičkom i stilskom puritanizmu.

Vratimo se sada još jednom na spotove Telenora, jer je zadatak kreativnog tima očigledno bio da se statistika muzičkog ukusa Srbije predstavi vizuelno. To vam je kao da ste pre izbora u Srbiji pravili spotove za postizborne koalicije baba i žaba, težak zadatak, gotovo nemoguća misija. Bilo je moguće da se okliznete i preturite na stranu populizma (narod voli, pa eto mu...) ili elitizma – divni, vizuelno pismeni i savremeni spotovi o sajber-spejsu u kojem odjekuje harmonika. Kao "lost in space" gde iz digitalnog svemira slećete u Srbiju ovog proleća.

Rešenje je odlično, jer u sebi sadrži idealnu dozu svega nabrojanog, uz blagu ironiju koja je prikazana u nadrealnim situacijama. Ovo je dakle digitalna halucinacija, parafizički događaj dostojan Danila Harmsa, Aca Lukasa u Univerzitetskoj biblioteci, Nataša Bekvalac u automehaničarskoj radnji i Bad Copy u teretani.

Prevedeno na jezik dnevne politike – to je jednako ozbiljno i jednako nadrealno kao Aca Vučić u Berlinu, Ivica Dačić sa Eštonovom i Tačijem ili Toma Nikolić sa Bajdenom.

Nije dugo trebalo čekati na odgovor najvećeg operatera (MTS) koji je svoje spotove koncipirao kao "Hyde Park Corner" ili "Srpsko proleće". Mladi i besni ljudi traže, kao na demonstracijama ispred Platona – ovoga puta više megabajta, više SMS poruka i više minuta za razgovor. Demokratija se, znači, zaista meri brzinom i količinom protoka informacija. Ono što ne znamo jeste sadržaj poruka, razgovora i fajlova – a plašim se da bismo umesto revolucionarnih ideja opet naleteli na Acu, Natu ili Bad Copy.

DRAGAN ILIĆ

OBRAČUN KOD BANKOMATA

Na Kipru se širio fras nakon što su u subotu 16. marta, posle devet meseci pregovora, u Briselu izdiktirali uslove pod kojima će Kipru biti odobrena pomoć od deset milijardi evra. Plan je glatko odbijen u Kiparskom parlamentu

Jedan čovek zapretio je prošle subote da će buldožerom provaliti u kiparsku Kooperativnu banku. "Radio sam godinama i sada to gu-bim zato što su to rekli Nemci i Holanđani", izjavljuje za agenciju Rojters britanski Kipranin Endi Georgiju (54), koji se sa svojom uštedevinom vratio na Kipar 2012. godine.

"Spasio sam 67 evra! I to je nešto", uzviknuo je jedan mladić koji je izgleda na raznim bankomatima uspeo da izvuče ukupno 1000 evra.

Nakon što je na Kipru najavljeno uvođenje poreza na bankarske depozite od 6,75 do 9,9 odsto, vlasnici računa, neki

sa po pet debitnih kartica, opsedali su bankomate. Jedni nisu radili, a na drugima je maksimum od 600 snižen na 200 evra. Onlajn-sistemi bili su zamrznuti. Platni promet u zemlji i u inostranstvu obustavljen.

Da bi se smanjila panika, banke na Kipru ostale su zatvorene. Rasla je bojazan da bi posle otvaranja banaka moglo da dođe do kolapsa bankarskog sistema Kipra. Demonstranti na ulicama u Nikoziji ispisivali su reč "Ne!" na dlanovima. "Evropa je za svoj narod, a ne za Nemačku!", "Dalje ruke od Kipra!" i "Fuck the EU", pisalo je na plakatima.

"Oni su ugrozili kredibilitet banaka i

dignitet naše zemlje", izjavljuje za Rojters Andreas Evangelou (52), koji je u banku uložio novac namenjen za školovanje sina na univerzitetu.

Kiparska policija je u subotu ujutru stavljena u stanje povišene gotovosti.

Fras na Kipru širio se nakon što su ministri finansija EU, Evropska centralna banka i Međunarodni monetarni fond u subotu 16. marta, posle devet meseci pregovora, izdiktirali uslove pod kojima će Kipru odobriti paket pomoći od deset milijardi evra za konsolidaciju bankarskog sistema.

Od Kipra, koji je tražio 17 milijardi evra, tokom pregovora je traženo da poveća

DALJE RUKE OD KIPRA:

Protesti u Nikoziji

Fotografije: Reuters

kompanijski porez za 2,5 procentna poena – na 12,5 odsto, da privatizuje telekomsku i električnu kompaniju, kao i lučke servisne službe, da smanji bankarski sektor i da ga do 2018. izjednači sa evropskim prosekom od koga je 3,5 puta veći.

Traženo je i da Kipar zatvori dve krupne banke, da uloge do 100.000 prebaci u dobre banke, da depozite zamrzne na pet do deset godina, za šta bi bili izdati vrednosni papiri.

MMF je, međutim, procenio da bi u tom slučaju zamrznuti depoziti izgubili 40 odsto vrednosti.

Na kraju je Trojka (MMF, EU, ECB) rekla da Kipar, da bi prikupio 5,8 milijardi evra, mora da oporezuje depozite u bankama – oni koji drže manje od 100.000 evra da se jednokratno oporezuju po stopi od 6,75 odsto, a oni koji imaju veće depozite sa 9,9 odsto. Za tu sumu bi dobili akcije u bankama.

“Mi se penzionišemo i položimo naše uštede u kiparske banke, a oni hoće da uzmu novac bez dozvole, a onda kažu da imamo akcije u bankrotiranim bankama”, izjavljuje jedan Kipranin iz reda pred bankomatom.

PETA ZEMLJA

Posle Grčke, Irske, Portugala i Španije, Kipar je peta zemlja, koja je od evrozona zatražila pomoć. Kiparske banke su zapale u finansijske teškoće nakon kolapsa grčkih finansija, pošto potražuju 22 milijarde evra grčkih privatnih dugova.

Predsednik Kipra Nikos Anastasijades, koji je pre nedavnih izbora uveravao birače da će štiti njihove bankarske račune, sada je branio mere kao neophodne “bolni” korak da se spreči haotični bankrot. Anastasijadisovoj vladi je u nedelju 17. marta nedostajao jedan glas u parlamentu, da bi bio donet zakon o tome. Njegova partija desnog centra Demokratski pokret (DISI) i Demokratska partija (DIKO) imaju 28 mesta, a za donošenje odluke potrebno je 29 glasova.

Kasno uveče u subotu 16. marta kiparski predsednik se sreo s liderima partija, a zatim i s bankarima, ali kompromis nije

Kiparska igra brojki

- 800.000 stanovnika
- 19,5 milijardi evra (24 milijarde dolara) – BDP Kipra
- 0,2 procenta ekonomije – kiparska ekonomska težina
- 14 milijardi evra – dug kiparske vlade, 75 procenata BDP
- 10 milijardi evra – obim pomoći EU
- 5,8 milijardi evra – suma koju je kiparska vlada trebalo da sakupi da bi dobila pomoć EU
- 1350 evra – suma koju bi izgubio onaj ko ima 20.000 evra u kiparskoj banci po predloženoj stopi oporezivanja od 6,75 odsto na račune ispod 100.000 evra
- 18 milijardi evra (23,2 milijarde dolara) – realna ekonomija
- 68,4 milijarde dolara (88,4 milijarde dolara) – bankarski depoziti na Kipru
- 43 milijarde evra – Kiprani.
- 12 (Moody's) do 26 milijardi dolara (Špigel) – Rusi
- 2 milijarde evra – Britanci
- 2,5 milijardi dolara povučeno s bankarskih računa od decembra 2012. do januara 2013.
- 19 milijardi dolara – kapital ruskih kompanija
- 30-40 milijardi dolara – ukupni obim kredita ruskih banaka u ruski “of-šor” na Kipru
- 70 milijardi evra investicija u Rusiju došlo preko Kipra
- 43-53 milijarde dolara – rizik ruskih kompanija u slučaju bankrota Kipra
- 22 milijarde evra grčkih privatnih dugova potražuju kiparske banke

IZVOR: MOODY'S, "GARDIJAN", "INDIPENDENT", "ŠPIGEL", GAZETA.RU

postignut. Sednica kiparskog parlamenta je odložena za ponedeljak, a onda je ponovo odložena za utorak 19. marta. Posmatrači u tim trenucima ipak nisu isključivali da bi ekolozi, koji imaju jedno mesto u parlamentu, mogli da daju “zlatni glas”.

Međutim, predsednik Kipra je u ponedeljak uveče telefonirao zameniku predsednika Evropske komisije Oliju Renu i evropskom predstavniku Elmaru Broku, koga smatraju bliskim saradnikom nemačke kancelarke Angele Merkel, i

saopštio im da kiparski parlament neće podržati zakon o jednokratnom porezu na depozite.

PREINAČENJE

Na hitno sazvanoj telefonskoj sednici u noći između 18. i 19. marta ministri finansija evrozona dogovorili su se da Kipru preporuča nešto “mekše” – da se uloži do 100.000 evra ipak ne oporezuju, ali da se uloži veći od te sume oporezuju po stopi od 15,6 odsto.

Briselski političari su preinačili odluku, ne toliko zbog protesta na ulicama Kipra, već zbog loših prognoza, zbog loših signala s finansijskih tržišta, pa i zbog toga što su mnogi političari, privredni i finansijski stručnjaci kritikovali "kiparski paket", kao nešto što preko noći uvećava nesigurnost u čitavom finansijskom sektoru. Odlazeći premijer Italije Mario Monti u pismu evropskim kolegama poručuje da će "građani Uniji masovno okrenuti leđa".

"Ako problem eskalira, ceo bankarski sistem evrozone, može da implodira", procenjuje Kormak Lič, londonski bankarski analitičar.

Uticajni nemački finansijski stručnjak Peter Bofinger ocenjuje da bi prinudno oduzimanje dela štednih uloga ugrozilo finansijski sistem čitave evrozone. A Gustaf Horn, direktor nemačkog Instituta za makroekonomiju i proučavanje konjunktura, ocenio je briselski recept za Kipar kao "riskantan manevar sa neizvesnim ishodom", kao meru koja bi mogla da izazove paniku, dovede do masovnog povlačenja štednih uloga, da povuče Evropu u dramatičnu krizu bankarskog sistema, koju bi onda morala da sanira Evropska centralna banka "masivnom intervencijom".

I "Njujork tajms" je pisao da kiparski haos može da navede lokalne ulagače u Španiji i Italiji, a naročito klijente u južnoevropskim zemljama, da prebace svoj novac u jače Evropske ekonomije, kao što su Nemačka i Francuska. To bi oslabilo banke u prezaduženim zemljama u vreme kada se trude da uvećaju svoje kapitalne rezerve za slučaj budućih finansijskih šokova.

Američke monetarne vlasti izražavale su bojazan da bi kiparski plan mogao da se proširi na ostali deo evrozone, pa i preko njenih granica. Sekretar američkog Trezora Džejkob Dž. Lo razgovarao je o tome s evropskim partnerima pre briselske telefonske "revizionističke" sednice.

Nakon najave o oporezivanju kiparskih depozita evro je u odnosu na dolar pao na najniži nivo ove godine. Agencija Rojters je javljala da je došlo do pada akcija na Volstritu. Akcije banke *Barclays* su pale za 4,9 procenata, akcije *Deutsche Bank* za 3,3, dok su akcije američkih banaka *Citigroup* i *Morgan Stanley* pale nešto manje – za 2, odnosno za 2,9 odsto.

Srpske kiparske pare

Za sada nema reakcija u Srbiji na događaje na Kipru, niti preciznijih pretpostavki o tome koliko bi srpskih biznismena, za koje se ranije pretpostavljalo da posluju preko računa na Kipru, bilo pogođeno.

Generalni sekretar Udruženja banaka Srbije Veroljub Dugalić izjavio je 19. marta na tv Pinku da bi Poreska uprava Srbije trebalo da traži spisak njenih građana koji štede u bankama na Kipru, ali da bi u kiparskim bankama najverovatnije dobila odgovor da je to poslovna tajna. Pretpostavlja se da je više od 100 firmi iz oblasti trgovine, metalurgije, prehrambene industrije, bankarstva, farmacije, konditorske proizvodnje, građevine, u direktnom ili indirektnom vlasništvu firmi registrovanih na Kipru.

Mnogi srpski biznismeni su bili primorani da otvaraju svoje of-šor firme na Kipru u vreme sankcija da bi lakše poslovali, ali su nastavili poslovanje i posle 5. oktobra 2000. Istraga o iznošenju novca na Kipar u vreme sankcija, u kojoj su se svojevremeno u postpetooktobarskim kampanjama politički isticali Vladan Batić i Mladen Dinkić, nije dala rezultat.

POSLEDNJI TABU I PRANJE NOVCA

Komentator bečkog "Standarda" se slaže da postoji opasnost od gubitka poverenja u evro, ali naglašava da se pored ostalog želelo da se reformišu kiparski "apsurdno predimenzionirani" bankarski sistem, koji je sistematski podsticao pranje novca, prevare i utaju poreza. Uslovi EU, Evropske centralne banke i MMF-a su od zemlje do zemlje različiti i prilagođeni njenoj specifičnoj situaciji, ali uvek slede isti cilj: da se otklone finansijske, fiskalne i strukturalne abnormalije, da se saniraju greške, koje su dovele do krize.

Nemački "Zidjocher" piše: "U evro-krizi pao je poslednji tabu, sada su na radu štedne knjižice. Grci i Španci, koji nisu dospeli do Švajcarske, staviće svoj novac u slamaricu... Da bi se potreban kredit od 17 milijardi evra redukovao na deset, treba da plate "kiparske bake, grčki učitelji, britanski vojnici i Nemci

slobodnih zanimanja" koji svoj novac drže na Kipru.

Britanski ministar finansija Džordž Ozborn izjavio je u nedelju da će kompenzovati gubitke koje na Kipru budu imali britanski vladini službenici i vojni personal na Kipru. Londonski "Gardijan" piše da dve milijarde evra na britanskim depozitima na Kipru čine računi britanskih penzionera vlasnika letnjikovaca na Kipru i računi oko 3500 pripadnika vojnog personala u dve britanske baze na ostrvu, namenjene za kontrolu istočnog Mediterana i za intervencije na Bliskom istoku. Među njima su i oni koji su bili angažovani u Avganistanu. U utorak je na Kipar poslat britanski avion s novcem, zato što kiparski bankomati ne rade.

NEMCI, RUSI I TAJKUNI

Bečki "Standard" piše da pomoć Evropske unije ugroženim zemljama nije za džabe, te da sve države koje nisu u stanju da dođu do novca na slobodnom tržištu, moraju da ispune niz – ponekad brutalnih – uslova.

U "novoj fazi" smišljena je formula po kojoj cenu kiparske krize, koju su izazvali grčki nesolventni dužnici, treba da plate ruski tajkuni, sa svojih of-šor računa. Ili Moskva.

Motiv je politički. Poruka nemačkih političara svojim biračima glasi: mi smo sprečili da štedljivi Nemci plaćaju crne račune ruskih oligarha, teret će se prebaciti na one koji na Kipru peru svoj prljav novac.

Predsednik Evropskog parlamenta Martin Šulc pozdravio je kiparske mere zbog "ogromnih uloga na Kipru sa nerazjašnjenim poreklom". Uz retoriku "nećemo da pomažemo ruske tajkune" izgleda da su u Berlinu i Briselu polazili od toga da Rusija zapravo mora da pomogne Kipar. "Koliko razumem, ruska vlada je spremna da odobri dodatni zajam i da smanji kamatne stope", izjavio je evropski zvaničnik Oli Ren.

To se možda oslanja na ocenu rejting agencije *Moody's*, da bi banke RF, koje posluju s kompanijama ruskog porekla registrovanim na Kipru i s kiparskim bankama, u slučaju bankrota ostrva, mogle da rizikuju čak 43 do 53 milijarde dolara "Kiparski revizori", međutim, pokazuju da na toj relaciji nije sasvim lako povući

jasnu granicu između sive zone i uobičajenog poslovanja.

Procene učešća tajkunskih depozita u onih 68 milijardi evra uloženi na Kipru liče na izreku: Šta zna dete šta je 300 kila: "polovina bankarskih depozita", "četvrtina", između 12 i 26 milijardi (vidi okvir: Kiparska igra brojki).

Obim depozita ruskih kompanija na Kipru agencija *Moody's* je procenila na 12 milijardi dolara, a sredstva ruskih banaka, plasirana u kiparskim bankama, na 19 milijardi.

U Rusiju je 70 milijardi evra investicija došlo sa Kipra, koji je tako drugi investitor u toj zemlji, mada se iza tog privida

hteli da uvećaju učešće u Kiparskoj banci, u kojoj 9,7 odsto akcija pripada Dmitriju Ribolovljevu, bivšem osnovnom vladaocu "Uralkalija".

Najkrupnije ruske kompanije, kao "Noriljskij nikelj", "Mečel", ili holding "Bazovij element", imaju vlasnike registrovane na Kipru, ili obavljaju transakcije preko kiparskih banaka.

Predsednik ruske asocijacije regionalnih banaka, zamenik predsednika Komiteta za finansijsko tržište ruske dume Anatolij Aksakov, izjavio je da Rusija može da pomogne Kipru, ali da takmošnje vlasti treba da otkriju informacije o of-šor računima ruskih oligarha. Po

tržištu u Rusiji beležen je pad akcija od 2,2 odsto, u odnosu na sredinu decembra 2012. Najviše su pale akcije "Sberbanke". Rublja je oslabila u odnosu na dolar za sedam kopejaka.

ODBRANA "SIGURNE LUKE"

Predsednik Kipra se suprodstavljaao zahtevu Brisela da veće bankarske račune oporezuje iznad deset odsto plašeći se da će ugroziti reputaciju Kipra kao sigurne luke za kapital.

U utorak, 19. marta, pre podne kiparska vlada je predložila novi zakon po kome bi depoziti od jedan do 20.000 evra – trebalo da se oporezuju sa 0,00 odsto, sume od 20.000 do 100.000 evra – sa 6,75 odsto, oni veći od 100.000 evra – 9,9 odsto.

Istog dana po podne, posle nekoliko sati rasprave intonirane protiv Nemačke i protiv strane dominacije, 36 kiparskih poslanika glasa protiv predloženog paketa, 19 se uzdržava, niko ne glasa "za". Neki od poslanika govore da finansijski sektor treba da se smanji, ali ne uz "pištolj uperen u grudi" i ne "na osnovu plana o razaranju kiparske ekonomije". Zameraju poslanicima nemačkog Bundestaga što su uvredljivo govorili o Kipru, kao da kod njih nema pranja novca.

Kiparski predsednik Anastasiades kazao je potom za isto veče hitan susret s političkim liderima. Bilo je vesti da će razgovarati s Putinom. Usijala se telefonska veza s Berlinom. Svi su pitali šta je plan B, i da li ga uopšte ima.

Dok je trajala parlamentarna rasprava, dolazile su vesti o tome da je kiparski ministar finansija Mihalīs Sarīs podneo ostavku, pa da ostavka nije prihvaćena, pa da će putovati u Moskvu...

Kipar je molio Moskvu da se ruski kredit zamrzne na pet godina i da se kamate od 4,5 odsto snize za jedan i po do dva procentna poena. Neki mediji tvrde da Kipar od Moskve da traži dodatnih 15 milijardi evra kredita.

Ruska agencija RIA Novosti javljala je još u toku sednice kiparskog parlamenta da odbijanje briselskih mera ne smanjuje napetost i ne vraća poverenje koje su kiparski deponenti i investitori izgubili u prethodna četiri dana i da je potreban novi dogovor svih strana.

MILAN MILOŠEVIĆ
ANDREJ IVANJIC

ZEMLJA RUSKOG KAPITALA: Prodavnica ruske robe u Limasolu

krije fakat da se ruski oligarsi vode kao strani investitori.

Ruski predsednik Vladimir Putin je, međutim, posle dvodnevnoć ćutanja taj kiparski paket sastavljen u Briselu nazvao nepravednim, neprofesionalnim i opasnim. Ruski premijer Dmitrij Medvedev uporedio je predloženi zakon s konfiskacijom. A ruski ministar finansija Anton Siluanov je izjavio da je EU, donošenjem odluke o Kipru, prekršila dogovor o zajedničkoj akciji koji je imala sa Rusijom. Po britanskom "Telegrafu", Rusija je zapretila da će preispitati buduće odnose sa EU. U instant komentarima na BBC-u olako se skaće u zaključak da Moskva preko Kipra upire prst u Nemačku i da će, šta bi drugo, zvarnuti gas...

Kiparski činovnici su govorili ruskim medijima da se ruski investitori interesuju za kupovinu većinskog paketa akcija u Kiparskoj narodnoj banci, a i da bi

njegovim rećima, i ECB i MMF takođe traže da Kipar postane "prozračan", ali Kipranci na to ne pristaju rado zato što se boje da im otkrivanje takvih informacija može štetiti.

Uprkos pozivima ruskog predsednika i premijera da se "deofšorizuje" ruska ekonomija, ne snižava se obim aktiva u "ofšornom vlasništvu". Na izveštaj lista "Izvestija" o kiparskoj krizi, jedan komentar ruskog ćitaoca glasi: "Ja ne kradem. Ja nemam tamo račun. Pustite ih da se obese!"

To nije tako jednostavno, kako ljutitom ćitaocu izgleda. Neki eksperti prognoziraju da će i kompanije iz Ruske Federacije, koje trenutno drže kiparsku ekonomiju na površini, verovatno početi da odnose svoj novac negde drugde. Od juna 2012. s Kipra, kome je snižen kreditni rejting, već je inaće otišlo oko 2,5 milijarde evra...

Tokom kiparske krize na finansijskom

U Vatikanu nešto novo

Konzervativac i levičar, Argentinac sa italijanskim korenima, prvi papa jezuita, prvi neevropski papa, kardinal koji nije spominjan ni među prvih deset favorita za rimskog biskupa. Iako je već u prvim minutima svog pontifikata pokazao da je drugačiji od svojih prethodnika, u prvim danima svojom skromnošću pridobio velike simpatije javnosti, papu Franju tek čekaju ozbiljna iskušenja

“**B**raćo i sestre, dobro večer”, obratio se okupljenima na centralnom vatikanskom trgu do tada široj javnosti nepoznati argentinski nadbiskup Horhe Mario Bergoljo. Pre nego što ih je blagoslovio, zamolio je da se pred Bogom mole za njega. To se dogodilo prvi put u Vatikanu. A nije nosio ni crvene cipele niti crvenu mozetu. Našalio se rekavši da su kardinali tražili na kraju sveta da bi našli novog biskupa Rima. Isto večer nije bio u mercedesu predviđenom za papu,

već se zajedno sa kardinalima autobusom vratio u kuću u kojoj je boravio tokom Konklave. Sledeće jutro, noseći sam svoj kofer, peške je otišao do Apostolske palate. Svakim svojim korakom i potezom, od izbora imena do odnosa sa vernicima, on pokazuje da je blizak običnom čoveku. Očekivanja su velika. Ako se od Rimokatoličke crkve traže promene, za početak se ne može osporiti da je papa Franja već u prvih nekoliko dana svog pontifikata uneo svež vazduh u Vatikan.

“On će nas tek iznenaditi”, rekao je kelnski nadbiskup Joakim Majsner odmah pošto je izabran novi poglavar Rimokatoličke crkve.

DALEKO OD VATIKANA

Kao što je “Vreme” već pisalo, postoji izreka da ko u Sikstinsku kapelu uđe kao papa, iz nje izađe kao kardinal. Naime, nemali broj puta se događalo da kardinal kojem javnost i mediji daju najviše šansi za “pobedu” ne bude izabran za rimskog biskupa.

Tako govoraše papa Franja

O socijalnoj pravdi

“Društveno-ekonomska kriza i posledični rast siromaštva imaju svoje korene u politici inspirisane formama neoliberalizma kojima su profit i tržišni zakoni apsolutni parametri, na štetu dostojanstva osobe i ljudi.”

O prirodi

“Sve je povereno na čuvanje čoveku. Kada je čovek nesavestan, kada ne brinemo za druga bića i za braću, vlada uništenje.”

O crkvi

“Moramo da izbegnemo da crkva bude zaptvorena u svom svetu, jer bi to bilo mučno. Istina je da izlazak građana na ulice nosi

određeni rizik od nereda, ali ako crkva ostane okrenuta samo sebi, ona će propasti. I ako budem morao da biram između uvređene mase i crkve, odabraću prvo.”

O celibatu

“Celibat je životni izbor, kao što je to, na primer, život u siromaštvu.”

O drugim religijama

“Mnogi od vas ne pripadaju Katoličkoj crkvi, neki nisu verujući, dajem vam ovaj blagoslov iz srca, u tišini, svakome od vas, poštujući savest svakog od vas, ali znajući da je svako od vas Božije dete. Neka vas Bog blagoslovi.”

USTOLIČENJE:
Katolički
vernici ispred
statue Svetog
Petra u Rimu

Fotografije: Reuters

Prilikom izbora pape čudi, s jedne strane, veliko jedinstvo jedne grupe kardinala, a sa druge, zbunjenost ostalih. Papa Franja je izabran veoma brzo, sa ubedljivom većinom glasova.

Kelnski nadbiskup, kardinal Majsner, nedugo zatim izjavio je da nije mogao ni pretpostaviti da će Bergoljo postati novi “sluga slugu Božijih”. Slično iznenađenje se moglo čuti i od portparola Vatikana Frederika Lombardija, koji inače pripada jezuitskom redu, istom redu kojem pripada novoizabrani papa.

Glasanje bi se moglo protumačiti kao jasan signal da postoji krilo Konklave koje zastupa mišljenje da se sa nagonim problemima bolje može nositi neko ko je do tada bio daleko od “vatikanskih intriga i igara”. A tih intriga i igara je, prema pisanju strane štampe, mnogo i zvuče više nego zastrašujuće.

Tu je već čuveni izveštaj koji su sastavila trojica kardinala i predala ga prethodnom papi, a koji, kako navode pojedini mediji, sadrži podatke o krupnim zloupotrebama i prestupima unutar Vatikana. On je došao “u nasleđe” novom papi. Iako nije predviđeno da ga čitaju ostali kardinali, javile su se glasine po kojima su kardinali sabrani u Konklavi zahtevali uvid u isti.

Ipak, italijanske novine “La Stampa” pišu da je papa Franja izabran zbog “sudara” dva favorita. Naime, nakon trećeg kruga postalo je jasno da niti milanski nadbiskup Angelo Skola niti brazilski Odilo Šerer ne mogu da osvoje dvotrećinsku većinu. Tako se prelomilo u korist pape Franje. Ovi navodi su u saglasju sa predviđanjima pred Konklavu, ali odudaraju od informacije koja se nedavno pojavila – kada je biran Benedikt xvi, na drugom

mestu po broju kardinalskih glasova našao se baš sadašnji papa.

PAPA SIROMAŠNIH

Horhe Mario Bergoljo rođen je kao jedno od petoro dece italijanskih emigranata u Buenos Ajresu. Ima dvojno državljanstvo, italijansko i argentinsko, pa je tako odgovorio i italijanskim težnjama da imaju svog papu, posle decenija “stranaca”. Ali je jasno da je mnogo više Argentinac.

Skromnost, u čiju iskrenost neki sumnjaju, pokazao je dok je bio argentinski nadbiskup. Vozio se javnim prevozom, sam je sebi kuvao (uzgred, voli kuvanje), živio je u jednosobnom stanu.

Često govori o jazu između bogatih i siromašnih. “Nejednaka raspodela dobara je greh društva, čiji se krik čuje do neba – zašto se tolikoj braći i sestrama »

COTRUGLI

BUSINESS SCHOOL

DORDE MIRKOVIĆ

National Sales Manager
UNILEVER

Dobitnik Executive MBA stipendije 2008.

JELENA SAVIĆ

Assistant Manager, Valuation & Economics, Advisory
PWC

Dobitnica Executive MBA stipendije 2009.

BORKO JOVANOVIĆ

General Director
TELELINK

Dobitnik Executive MBA stipendije 2011.

12

STIPENDIJA

za Executive MBA i MBA programe

PRIJAVE:

www.cotrugli.eu/scholarships_serbia
+381 69 11 90 903

Rok za prijave: 20. april 2013.

Stipendije dodeljuju:

VREME

KURSEVI.COM
karijera u tvojoj rukama

MojTim.COM
ovo je tvoj poslovni resurs

poslovi.infostud.com
pouzdan put do željenog posla

BIZNIS & FINANSIJE

Nedeljnik

Danas

radio INDEX
najbolji muzički mix

BIZLife

EKOHOMETAP

INVESTIRATI

BIZNIS

uskraćuje mogućnost valjanog života", izjavio je 2007. na susretu latinoameričkih biskupa.

"Moramo da zaštitimo ljudski rod, a naročito najsiromašnije, najslabije, najmanje važne, one koji su gladni, žedni, starce, one koji su goli ili u zatvoru. Moramo da dozvolimo zraku svetla da se probije kroz teške oblake. Danas, usred tolikog mraka, moramo da vidimo svetlo nade i da zaštitimo svakog muškarca i ženu. Zaštita ljudi je osnovna dužnost rimskog biskupa", kazao je na svojoj inauguraciji 19. marta.

U Argentini je često posećivao bolnice i zatvore. Zalagao se za bolesnike obolele od side i krštenje vanbračne dece – što je za jednu tako katoličku zemlju kao što je Argentina od velikog značaja. Sveštenike koji odbijaju takvo krštenje nazvao je prošle godine "licemernim pristalicama neoklerikalizma". Potresne su i dirljive fotografije na kojima kardinal Bergoljo ljubi stopala bolesnima. Očigledno je da papa Franja nije čovek koji će se zatvoriti u svoje odaje, nesvestan onoga što se zbiva izvan zidova njegove sobe.

MALO LEVO, VIŠE DESNO

Ako je suditi po prethodnim izjavama i delanju, papa Franja bi se mogao opisati kao konzervativan kada je reč o crkvenoj tradiciji, a kao levičar u odnosu na socijalna pitanja. Otud pojedini kritičari Crkve pozivaju na opreznost i stišavanje oduševljenja. Da, reći će oni, papa jeste skroman, on se razlikuje od svog prethodnika po načinu delovanja, ali koliko je zaista čovek koji može i želi da donese prave promene? Drugo je pitanje da li bi te, od strane nemalog dela društva željene promene za veliki deo crkvene hijerarhije predstavljale samo reformu ili bi iz crkvenog ugla one delovale kao revolucija, odnosno urušavanje tradicije na kojoj Crkva počiva. No, jasno je da se, za početak, Crkva mora obračunati sa problemima u svojim redovima.

U rodnoj Argentini papi Franji se zamera oštro istupanje protiv homoseksualnih brakova, nakon što je izjavio da bi takvo dopuštanje bilo pokušaj uništenja Božijeg plana. (Istini za volju, teško da bi se mogao naći ijedan kardinal koji bi srdačno pozdravio usvajanje dece od strane istopolnih roditelja.)

Takođe, još nije do kraja razjašnjena

SKROMAN I GLAMUROZAN: Papa Franja i njegov prethodnik Benedikt XVI

njegova uloga za vreme vojne hunte. Optužbe se kreću od onih umerenijih, da se nije dovoljno jasno pozicionirao i pokazao hrabrost kao neki drugi sveštenici, do toga da je sarađivao sa vojnom huntom i da nije želeo da se založi za dvojicu sveštenika koji su zarobljeni i mučeni. Njihova imena su Franc Jaliks i Orlando Jorio. Radili su u siromašnim slamovima Buenos Ajresa, a vojska ih je optužila da su pripadnici gerile. Proveli su pet meseci u zarobljeništvu, vezani i sa povezom preko očiju. Jorio je kasnije umro, a Jaliks je otišao u egzil u Nemačku. Mnogo godina kasnije, sadašnji papa i Jaliks su održali zajedničku misu.

Pre nekoliko dana Jaliks je izjavio da je on pomiren sa događajima iz prošlosti i da su, što se njega tiče, gotovi. "Želim papi Franji veliki Božiji blagoslov za njegovu službu." Vatikan je odbio pomenute optužbe, a sam papa tvrdi da je pomogao ljudima koji su se skrivali od vojske.

PRIZNANJE LATINSKOJ AMERICI

Većinsko raspoloženje koje vlada u Argentini je ipak oduševljenje. Vatrene navijač tamošnjeg fudbalskog kluba San Lorenzo koga su mogli videti i na tribinama, nadbiskup kojeg su sretali po

autobusima, sada je prvi čovek Rimokatoličke crkve. Ovo se može shvatiti i kao zakasnelo "priznanje" Latinskoj Americi u kojoj je ogromna većina stanovništva katoličke vere.

Međutim, tamošnja Katolička crkva već godinama gubi svoj uticaj, a pripadnost vernika je više deklarativna. Religijska mapa Latinske Amerike pokazuje jasan rast broja protestantskih zajednica, koje kao da više umeju da odgovore na potrebe stanovništva. Na ovom kontinentu više od 40 odsto populacije živi ispod granice siromaštva, a sve je jači uticaj i političke leve, "socijalizma za XXI vek" (pogledati "Vreme", br. 1158, tekst "Borba za drugu nezavisnost").

U takvoj atmosferi papa Argentinac je izgleda obradovao mnoge. Od zapadnih državnika do tamošnje crkvene hijerarhije kojoj je potreban podsticaj da bi se vernici vratili Katoličkoj crkvi.

Kada se stiha prva radost, brzo postaje jasno: iako je već u prvim minutima svog pontifikata pokazao da je drugačiji od svojih prethodnika, u prvim danima svojom skromnošću pridobio velike simpatije javnosti, papu Franju tek čekaju ozbiljna iskušenja.

JELENA JORGAČEVIĆ

Magla glavu čuva

Nekoliko dana pre našeg dolaska u ni od koga priznatu republiku Nagorno-Karabah dva azerska vojnika su ubijena na severu, na teritoriji pod jermenskom kontrolom. Oni su bili u sastavu grupe komandosa koju je presrela jermenska patrola. Noć pre našeg dolaska, snajperi su gađali mlade regrute na položaju koji obilazimo, a dva dana kasnije jermenski vojnik je pogođen na drugom mestu. Za zvanično zamrznuti sukob između Jermenije i Azerbejdžana, na liniji razdvajanja vlada veoma živo ratno stanje. Nas je magla čuvala od snajperista

Za "Vreme" iz Stepanakerta

Motor starog sovjetskog terena UAZ brunda na blatnjavom putu koji vodi do linije fronta. Nije previše hladno u maglovitoj ravnici istočno od administrativne granice nekada autonomne pokrajine Nagorno-Karabah. Glavni grad Stepanakert sa pedeset hiljada duša nalazi se 40 kilometara zapadno odavde. Tigranakert, pre mnogo vekova glavni grad nekada moćne Jermenije, ostao je iza nas na obroncima

planina. Ispred su sablasne ruševine Agdama, malog grada sa nekada trideset hiljada stanovnika, sa lepom persijskom džamijom iz 19. veka, čija su dva minareta i zidovi poslednje neporušene građevine kilometrima uokolo.

Agdam je sravnjen sa zemljom tokom sukoba Jermena i Azera posle raspada Sovjetskog Saveza. Nagorno-Karabah, pokrajina sa većinskim jermenskim stanovništvom koju je Staljin poklonio

Azerbejdžanu, tražio je veću autonomiju. Azerbejdžan nije pristao na to, već je poslao tenkove. U periodu od 1991. do 1993. godine, azerske snage su osvojile skoro sedamdeset odsto teritorije samoproglašene republike Nagorno-Karabah. Onda su Jermeni prešli u kontranapad i uspeali da povrate skoro svu izgubljenu teritoriju, čak i da osvoje novu. Danas, nekoliko kilometara duboka tampon-zona zadire u azersku teritoriju, dok je mala

POLOŽAJ KOD GRADA AGDAM:

Put koji vodi sve do Bakua

Foto: E. Mangini

pokrajina na severu Nagorno-Karabaha još uvek pod kontrolom Azera.

Sve u svemu, bilans tog rata su trideset hiljada izgubljenih života i milion izbeglica. Broj žrtava i izbeglica je skoro ravnomerno podeljen među Jermenima koji su napustili Azerbejdžan i Azera koji su napustili Nagorno-Karabah i tampon-zonu. Primirje je sklopljeno 1994, a devetnaest godina kasnije obe vojske su još uvek na istoj liniji fronta.

U Agdamu se linija fronta menjala četiri puta. Svaki put je sve više građevina srušeno sa zemljom. Danas, ovog mlogovitog jutra, samo poneka krava i pastiri izazivaju sudbinu na minskim poljima na glavnom putu i oko njega.

IMA LI SNAJPERISTA

“Molim vas, bez fotografisanja”, kaže ljubazno ali strogo poručnik vojske (zvanično Odbrambenih snaga) Republike Nagorno-Karabah. Odlazi do regionalne komande i pozdravlja svog oficira, potpukovnika Arzvik, stamenog četrdesetpetogodišnjaka svetlozelenih očiju sa dva zlatna zuba i lovačkom puškom na suvozačevom sedištu uaz-a u koji ulazimo. “Pođimo”, mahne i krećemo ka prvoj liniji, koja se nalazi tu negde, u magli. “Ovo je za patke ili golubove, u slučaju da ih ugledamo”, kaže tapkajući po kundačkim lovačkim puškama.

“Imate sreće, nema snajpera po ovačjoj magli”, kaže Arzvik, “ali su juče dva puta pucali na naše vojnike. Srećom, naš protivnik nije bio precizan.” Arzvik koristi jermensku reč *hakarakord*, što znači protivnik, kao da smo na fudbalskom terenu ili igramo partiju šaha. Ne koristi reč *teshnami* – neprijatelj – za azerijske trupe koje se nalaze na oko 200 metara od nas.

U svom “prethodnom životu” Arzvik je bio agronom. “Pre dvadeset tri godine počeo sam da služim u vojsci i još uvek sam tu.” Odvodi nas do ulaza u rovove: “Danas nema snajperske vatre, ali ostanele dole za svaki slučaj.” Do prve linije rovova postoji i pravi put. “Vidite, ovo je put za Baku”, kaže Arzvik i pokazuje ka severoistoku, “ali mi ostajemo ovde. Ovde smo poslednjih devetnaest godina.”

Rovovi su malo bolji od onih koji su se koristili u Prvom svetskom ratu: blatnjava zidovi pokriveni sa malo cementa i betonska prostorija u kojoj četiri vojnika mogu da odspavaju posle noćne straže. Kalašnjikovi i minobacači stoje u uglu, pored šporeta sa čajnikom koji koriste da zagreju vodu za čaj ili kafu. Ostali vojnici stoje u rovovima gledajući u pravcu protivnika. Duž spoljne strane rova nalaze se prazne limenke povezane žicom: “Ako priđu, čućemo ih”, objašnjava Arzvik, “ali imamo i savremenije uređaje, a ne samo limenke koje prave buku, mada su i one dosta efikasne.” Nekako je neverovatno da u eri bespilotnih letelica ovde život vojnika zavisi od limenki povezanih žicom.

“Regruti ostaju u vojsci dve godine”, priča Arzvik dok otpozdravlja vojnike, “ali u slučaju ozbiljnog napada, svi ljudi u Nagorno-Karabahu laticе se oružja kao što je bio slučaj 1991”. Kao i mi, i on zna da je kontraofanziva 1993. bila moguća zahvaljujući intervenciji jermenske vojske koja je “strateška rezerva” malobrojnih vojnih snaga Nagorno-Karabaha. Rovovi su predviđeni da omoguće otpor nekoliko sati, taman koliko je potrebno da jermenske snage stignu u NKR. Ali nekoliko sati može biti mnogo vremena u slučaju rata. Iza rovova nalazi se ravnica u kojoj su raspoređeni tenkovi. Tenkovi su negde iza naših leđa, baš kao i artiljerija, skrivena da se ne vidi sa glavnog puta koji vodi od Stepanakerta do Agdama. “Ne mogu da kažem niti ću reći koliko ovde imamo trupa”, sa smeškom govori pukovnik, “recimo da ih imamo dovoljno

i da savršeno poznajemo ovu teritoriju, tako da imamo samopouzdanja u slučaju napada. Ali naravno, ne želimo novi rat.”

MIRNODOPSKO RATNO STANJE

Zvanično, rat nikad nije okončan. Jermenija i Azerbejdžan su sklopili primirje kojim je sukob zamrznut. Međutim, poslednjih nekoliko godina, azerbejdžanska vlada provocira, ili bar to tako vidi jermenska strana: nekoliko dana pre našeg dolaska u Nagorno-Karabah dva azerska vojnika su ubijena na severu, na teritoriji pod jermenskom kontrolom. Oni su bili deo grupe komandosa koju je presrela jermenska patrola. Noć pre našeg dolaska, snajperi su gađali mlade regrute na

POSREDOVANJE U MIROVNOM PROCESU:
Predsednici Jermenije, Rusije i Azerbejdžana
Serž Sargsjan, Dmitrij Medvedev i Ilham Alijev
Foto: Reuters

položaju koji obilazimo, a dva dana kasnije jermenski vojnik je pogođen na drugom mestu. Za zamrznuti sukob, ovde je veoma živo ratno stanje.

“Ne želimo da krećemo u pohod”, objašnjava Arzvik. “Nismo zainteresovani da osvajamo azersku teritoriju, niti da se naseljavamo u tampon-zoni. Bićemo na svojim položajima dok god to bude potrebno, ni dan duže. Naravno, nije na meni da kažem kad i kako će se ovaj sukob okončati.”

Mladi vojnici, stari devetnaest i dvadeset godina, ćutke slušaju. Deluju dobro drilovani: čiste oružje, spremaju municiju, imaju nove uniforme, zimsku odeću i čiste nove čizme. Pa ipak, očigledno je da

**NA LINIJI RAZDVAJANJA:
Potpukovnik Arzvik sa vojnicima**

Foto: E. Mangini

bi većina njih radije šetala glavnom ulicom u Stepanakertu, tražila posao ili završavala fakultet. Jedan od njih će na primer uskoro postati advokat. Oni su prva generacija građana republike koju niko nije priznao, a koja ima svoj parlament, izbore, predsednika, vize i ministarstva za svojih 150.000 stanovnika.

Čak ni Jermenija nije priznala Nagorno-Karabah, iako su njegovi stanovnici Jermeni koji govore jermenski i koriste jermensku valutu. Vlada u Jerevanu je pristala na to, da bi imala šansu da pregovara sa Azerbejdžanom pod okriljem takozvane Minsk grupe, sastavljene od diplomata iz raznih zemalja, a koju je 1992. formirao OEBS da bi podstakao mirovni proces. Kopredsedavajući su iz SAD, Francuske i Rusije uz učešće Turske, Italije, Belorusije, Portugala, Nemačke, Švedske, Finske i Holandije.

Mirovni proces je zaustavljen 2011. Tadašnji ruski predsednik Dmitrij Medvedev je posredovao na sastanku između predsednika Azerbejdžana Ilhama Alijeva (sina prethodnog predsednika Hejdara Alijeva) i predsednika Jermenije Serža Sargsjana u Kazanju. Na sastanku nisu uspeali da finalizuju dogovor koji su prethodno postigli ministri spoljnih poslova ove dve države. Jermenska strana tvrdi da su amandmani Azera, podneti u poslednjem trenutku, doveli do neuspeha sastanka. Azerbejdžan tvrdi da je pozicija Minsk grupe narušena zbog moćnih jermenskih lobija iz SAD, Francuske i Rusije i da je Nagorno-Karabah okupirana teritorija koja bi u potpunosti trebalo da se vrati Azerbejdžanu. Jermeni odgovaraju da je Nagorno-Karabah već bio autonomna teritorija u vreme SSSR i da Azerbejdžan ni u kom slučaju nije bio država samo Azera, čak ni za vreme vladavine Sovjeta.

Jermenija je očigledno prihvatila takozvane "Madriidske principe" ustanovljene 2007, i spremna je da napusti tampon-zonu istočno i zapadno od administrativnih granica Nagorno-Karabaha, ali zauzvrat traži mali koridor kojim bi se povezala sa samom Jermenijom. To je koridor u planinama kroz koje prolazi put od Jerevana do Stepanakerta i penje se do Tamerlanovog prolaza na visini od 2500

metara. Nakon deminiranja i demilitarizacije tampon-zone i povratka dela azerskih izbeglica u Nagorno-Karabah, Madridski principi predviđaju da se njegov konačni status odluči na referendumu. Niko ne sumnja da će se na duge staze mala republika u planinama pripojiti Jermeniji. Ova ideja je čak utkana i u zastavu Nagorno-Karabaha: ima boje jermenske zastave, sa cik-cak linijom koja razdvaja narandžaste, plave i crvene pruge, što predstavlja odvojenost Nagorno-Karabaha od ostatka nacije.

POLITIČKI MILJOKAZI

Glavni problem za pukovnika Arzvika i njegove mlade vojnike, kao i za ljude koji tvrdoglavo rekonstruišu Stepanakert i restauriraju istorijske zgrade u malom planinskom selu Šuši i drugim mestima, jeste to što je sukob postao značajan na međunarodnoj sceni. Kada je sukob počeo krajem osamdesetih godina prošlog veka, sa prvim masovnim demonstracijama na kojima se tražila veća autonomija, i još više devedesetih godina, koristili su ga i posmatrali kao okidač za raspad Sovjetskog Saveza. Evropske zemlje i američki kongresmeni odobrili su rezoluciju da se brani pravo ljudi Nagorno-Karabaha da odrede svoju sudbinu. Pa ipak, nakon konačnog raspada SSSR niko više nije mario za ove ljude. Niko, osim naravno dva protivnika koji igraju diplomatsku igru ne bi li stekli nekakvu

prednost, ili da zaštite ono što brane već devetnaest godina.

Signali vezani za blisku budućnost su različiti. Jermenija bira novog predsednika 18. februara i Serž Sargsjan će verovatno dobiti novi mandat. Poznato je da on želi da reši problem, čak i kreativnim političkim potezima kojima bi pridobio poverenje azerske strane i stekao bolji imidž na međunarodnoj sceni. Jedna, još uvek nezvanična ideja mogla bi biti unilateralno povlačenje snajperista sa prve linije fronta: Jerevan se već saglasio sa bilateralnim sporazumom na osnovu koga bi se povukli snajperisti, ali Baku to još nije prihvatio.

Jermenija, država sa 3,5 miliona stanovnika i dobrim odnosima sa Evropskom unijom i Rusijom, nakon oporavka od političkih nemira 2008. jača svoj demokratski kapacitet vratolomnom brzinom: do kraja godine mogla bi da bude spremna da potpiše sporazum o slobodnoj trgovini sa EU. Demokracija će biti još jedna strela u luku jermenske diplomatije zajedno sa idejom o normalizaciji odnosa sa Turskom (zategnuti zbog genocida nad Jermenima 1915). U međuvremenu, Vlada u Bakuu koristi svoje naftno bogatstvo da dobije međunarodnu podršku za polaganje prava na Nagorno-Karabah.

Međutim, rukovodstvo Alijeva postaje nervozno zbog sve većeg nezadovoljstva koje se oseća među deset miliona građana kojima vlada.

U Azerbejdžanu se prepoznaju znaci nezadovoljstva zbog "nasledne republike" koju su Alijevi stvorili nakon raspada SSSR. To nezadovoljstvo je sve izraženije, kako se približavaju predsednički izbori u oktobru. Dva istaknuta člana opozicije, od kojih jedan planira da se kandiduje za predsednika, nedavno su uhapšena pod optužbom da podstiču nemire u gradu Ismaili. Čuveni azerski pisac Akram Ajlisli napisao je roman o tome kako su Azeri pomagali Jermenima tokom pogroma u Nakičevanu početkom dvadesetog veka i u Sumgajitu u februaru 1988. Zbog ovog romana Ajlisli je javno ponižen, a neki poslanici su tražili od vlade da mu oduzme državljanstvo.

A čuveni scenarista sovjetskih i azerskih filmova, 74-godišnji Rustam Ibrahimbejov (napisao je scenario za film *Varljivo sunce* Nikite Mihalkova koji je 1994. dobio Oskara za najbolji strani film), napustio je zemlju nakon što je osnovao EL, građanski pokret koji poziva na slobodne i fer izbore.

OSAMNAEST MINUTA

Irina Girigojan ne gubi nadu da će se situacija normalizovati. Bivša nastavnica

u liceju u Stepanakertu sada upravlja obdaništem u centru grada, odmah pored male zgrade Ministarstva spoljnih poslova Nagorno-Karabaha. U svojim šezdesetim godinama, radi za nvo koja pokušava da ponovo uspostavi vezu sa azerskim partnerima.

"To je neka vrsta demokratije običnih ljudi", objašnjava u svojoj kancelariji, "kontakti kakvi su nam potrebni da bismo izašli iz zamke etničkog sukoba." Kaže da je skoro osamdeset odsto muških učenika iz njenog liceja poginulo za vreme rata. "Ne mogu da dozvolim da se više ijedna generacija nađe u toj situaciji, zbog toga pokušavamo da radimo sa Azerima koji takođe žele mir. Neki od njih su sada moji prijatelji." Priseća se vremena kada je Stepanakert bio pod opsadom i kada su ga azerske trupe granatirale sa brda iz grada Šušija. U to vreme su fudbalski mečevi dece trajali osamnaest minuta: znali su da nakon jednog granatiranja imaju tačno osamnaest minuta do sledećeg. Osamnaest minuta da ponovo budu deca i da se igraju na ulici.

Njene aktivnosti su neko vreme podržavale zapadne nvo, naročito one iz Ujedinjenog Kraljevstva, ali skoro sva

podrška je prestala 2009. "Pokušavamo da naučimo ljude koji ovde žive da prihvate ideju da će biti napravljena neka vrsta kompromisa, da bi se okončao konflikt", kaže Irina. "Nismo želeli rat, nametnut nam je, mi smo se borili na našoj teritoriji, za svoje kuće. Pa ipak, ovo nije bio međuetnički sukob. Moje komšije su bili i Azeri i zajedno smo protestovali za veću autonomiju Nagorno-Karabaha krajem osamdesetih godina prošlog veka. Svi mi smo bili deo i žrtve diplomatske igre svetskih sila."

Iste te sile, međutim, ne mare mnogo za Irininu prošlost, a ni za budućnost 230 dece o kojoj se ona i njeno osoblje svakodnevno brinu. "Slavimo Dan pobeđe 9. maja kao pobeđu sovjetskih snaga u otadžbinskom ratu. Ali ne govorimo svojoj deci protiv koga su se njihovi očevi borili. Ne želimo da posejemo seme buduće mržnje među Jermenima i Azerima koji će sigurno biti susedi." Ako zvanična diplomatija bude nalik Irininom radu, njeni đaci će moći da se igraju koliko žele na ulicama Stepanakerta. Bez straža u rovovima po nekom maglovitom danu. ¶

ENZO MANGINI

S engleskog prevela: Aleksandra Đerić

UBB
UNIVERZAL BANKA A.D.
BEOGRAD

0800 10 20 12
(besplatan poziv)

www.ubb.rs

Prekookeanski

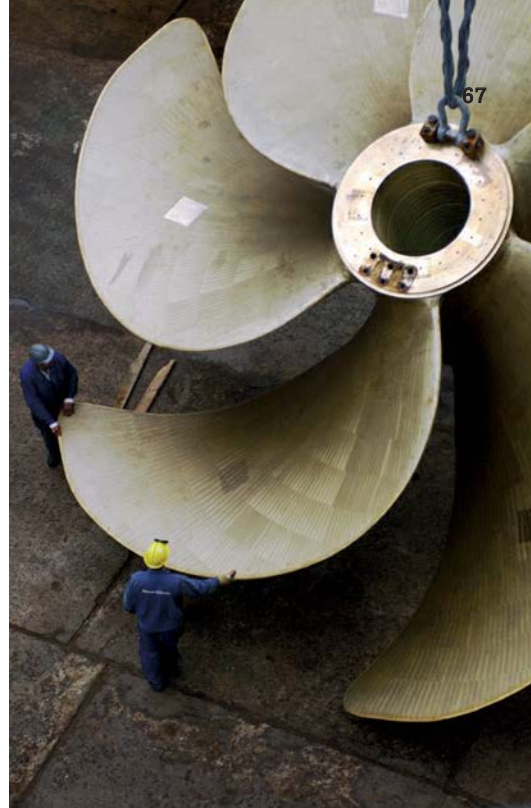
Kako će se promeniti međunarodna trgovina sa pojavom nove generacije prekookeanskih brodova, koji na samo jednom putovanju iz Šangaja u Evropu dovezu čak 111 miliona pari patika

Ako ste o prethodnim vekovima mislili kao o prohujalom zlatnom dobu pomorske trgovine, prevarili ste se. Najveći deo stvari koje danas imate u svom stanu, pre nego što je stigao do mesta gde ste ga kupili, plovio je udaljenim morima. Pre nego što počne da ih prikazuje u dnevnoj sobi, vaš novi LED televizor je oplovio Madagaskar i razna egzotična ostrva u Indijskom okeanu, uređaj za kafu je mimoišao Rog Afrike, a pre nego što prvi put u njima izađete na ulicu, vaše patike su prešle razdaljinu od Indokine do Beograda. Zapravo, morem nikada nije putovalo više robe nego danas. Svetska ekonomska kriza je pre tri godine na trenutak usidrila velike trgovačke flote, ali se sa postepenim oporavkom vodećih ekonomija sveta pomorski transport ne samo obnovio već doživljava novu renesansu.

Stotine današnjih superbrodova koji u dugim konvojima praktično spajaju Evropu, Aziju i Ameriku preneće ove godine više tovara nego ikada ranije. No, pomorska revolucija tek dolazi. Do kraja 2013. godine na pučinu će isploviti još jedno tehnološko čudo – novi najveći brod na svetu – "Maersk EEE". Kapacitet ovog broda danske kompanije Maersk, nazvanog

dugu 18 i visoku neverovatnih 1000 metara. U "Tripl E" se može utovariti tolika količina robe da se artiklima popuni hiljadu samoposluga, sto robnih kuća, deset šoping-molova i pride dva buvljaka. I sve to dovezeno samo na jednom jedinom brodu, nakon dvadesetak dana plovidbe iz dalekog Šangaja.

KRVOTOK EKONOMIJE

Superbrodovi, sasvim nalik supertankerima kojima se prevozi nafta, predstavljaju svojevrstan *perpetuum mobile* savremenog transporta. Potrošačka kultura našeg veka podrazumeva neprekidnu

▪ **Reč je o novoj generaciji brodova koja će biti veća, trošiće manje goriva i sporije će ploviti, a transport će učiniti jeftinijim**

"Tripl E", odnosno "EEE", veći je četiri puta u odnosu na brodove s kraja prethodnog veka. Kapacitet broda "Tripl E" teško je i zamisliti – nakon što se tovar ovog džina istovari u luci kakva je na primer Roterdamska, potrebno je neverovatnih 18.000 šlepera koji će kontejnere sa broda razvesti širom Evrope.

Kada bi se kojim slučajem tovar sa "Maerska EEE" istovarilo usred Beograda, kontejneri bi prekrili gotovo ceo Stari grad, sve ulice, vence, trgove od Kalemegdana do "Londona". Ako bismo pak pokušali da ih složimo uvis, dobili bismo kulu od kontejnera veću od čuvene Burdž Kalife u Emiratima – široku 12 metara,

igru divovskih brojeva. Gigantsko veliki, kontejnerski brodovi svakodnevno lagano mile okeanima, prevozeći milijarde i milijarde tona svakojake robe. Zahvaljujući ogromnim razmerama njihovih tovara, ovaj krvotok svetske ekonomije omogućuje da cena transporta u konačnoj ceni proizvoda bude praktično zanemarljiva, bez obzira da li je roba doplovila iz Vijetnama, Brazila ili Južne Koreje.

Međutim, razmenu robe nimalo ne ugrožava to što su plovni putevi danas duži nego pre sto godina i što divovski prekooceanski tegljači ne mogu da prođu kroz Panamski kanal koji je previše uzak za njih. No, količina robe nadoknađuje

U PRIRODNOJ VELIČINI: Tripl E na vodi i "soliter" koji bi nastao kad bi se poredalo 18.000 kontejnera koje može da ponesu

Foto: Maersk

dužinu transporta u najudaljenije delove sveta. To utiče na globalno razmeštanje industrijskih pogona, povećanje proizvodnje i, na kraju, sveopšti napredak. Tako snažan puls svetske ekonomije podstaknut je, naravno, tehnološkim napretkom i razvojem prekoookeanskih brodova u poslednjih dvadeset godina.

Kapacitet brodova nakon Drugog svetskog rata bio je neuporedivo manji, mada se ni tada nije govorilo o malim pošiljkama koje su u Evropu i Ameriku stizale iz starih i novih kolonija. Brodovi su do sedamdesetih godina XX veka ustaljeno prevozili od 500 do 800 takozvanih *twenty-foot* kontejnera. Reč je o najmanjem među kontejnerima standardizovanih dimenzija, širokom 2,44 metra, visokom 2,59 metara i dugom dvadeset stopa, odnosno 6,1 metar. Od njihovog *twenty-foot* naziva potiče ekvivalentna jedinica TEU, kojom se meri kapacitet tovora kontejnerskog broda.

Tako su nakon brodova sa 800 TEU, od osamdesetih počeli da plove brodovi sa kapacitetom od 3000 do 4500 TEU. Sredinom osamdesetih godina, oni prelaze i Panama granicu, postajući i konačno preveliki za Panamski kanal. Ispostavlja se da malo duža plovidba nije prevelik problem kad vozite tako veliki tovar i nakon toga superbrodovi počinju sve više i više da rastu. U devedesete godine ulaze sa 5000 TEU, a u dve hiljadite sa 8000

TEU, koliko može da preveze kategorija brodova poznata kao Post Panamax Plus.

Zahvaljujući očekivanom oporavku svetske ekonomije, prevoznici u poslednje dve godine naručuju nove superbrodove. Prema podacima iz časopisa *Shipping Watch* tokom 2013. godine biće dovršeno i u svetska mora porinuto čak 46 brodova čiji je tovarni kapacitet veći od 10.000 TEU. Međutim, novi brod kompanije Maersk, "Tripl E", kao što je pomenu-to, obara sve ove rekorde i može da ponesu čitavih 18.000 *twenty-foot* kontejnera, odnosno 18.000 TEU. To je za 16 odsto veći kapacitet u odnosu na do sada najveće brodove na svetskim morima, odnosno rekord za 2400 TEU veći od rekorda koji je do sada držao "Maersk E".

I sama kompanija Maersk, odnosno A.P. Moller – Maersk Group, danas je ubedljivo najveći operator brodova koji prevoze kontejnere. Ova danska kompanija sa sedištem u Kopenhagenu posluje u 135 zemalja sveta. Ona dominira morima od 1996. godine i to pre svega zahvaljujući veličini svojih brodova. Trećina transporta koji obavlja Maersk odnosi se na robu iz Kine, koja stiže plovnom putem AEIO, glavnim putem između Azije i Evrope. Naime, svakog dana pet divovskih Maersk brodova stigne u evropske

luke sa kineskom robom. Sa povlačenjem krize, na pučini se, na morskoj liniji Kina–Evropa, ponovo nalazi čitava flota od 100 Maersk superbrodova.

MORSKA NEMAN

Tako se pokazalo da je tačno jedan vek posle potonuća "Titanika", a nakon problema tokom krize koja je zahvatila sve operatore i usidrila mnoga čudovišta od čelika, u 2012. godini Maersk kao najveći među prevoznici kontejnera isplivao na površinu. U međuvremenu su se, očekujući oporavak svetskog tržišta, Danci već bili upustili u izazov izgradnje do sada najmoćnije klase plovila za prevoz robe, "Tripl E" brodova. Naime, Maersk je sa kompanijom Daewoo Shipbuilding ugovor o izgradnji ove morske nemani sklopio još pre dve godine. Ukupna vrednost ugovora iznosi 3,8 milijardi dolara, a uključuje izgradnju dvadeset "Tripl E" brodova.

Početak marta je u jednom intervjuu za dansku štampu, Søren Skou, direktor Maersk Grupe, najavio da će tokom 2013. isploviti prva četiri "Tripl E" broda, a da će se prava promena u kapacitetu transporta osetiti sledeće godine. Skou je to objasnio postepenim oporavkom i rastom kineske ekonomije. Prvi "Maersk

**20 DANA: Najverovatnija ruta
kojom će se kretati "Tripl E"**

Foto: Maersk

EEE" isploviće iz brodogradilišta Odens Stil Šipjard u Danskoj gde Daewoo gradi prvih deset morskih nemani, koje je Maersk u prvoj tranši isplatio sumom od 1,9 milijardi dolara.

"Tripl E" se ne naziva čudovištem bez razloga – brod će biti dug čak 400 metara, sa visinom od 59 metara i gazom dubokim čak 14,5 metara. Na tako velikom brodu moguće je smestiti jedno igralište za fudbal i pored njega još jedno za tenis i hokej, i to sa prostorom za gledaoce. Brod se, za razliku od prethodnika, kreće pomoću ne jednog, nego dva dizel-motora – to omogućuje da budu manje visine i da tovarni prostor na brodu bude veći. Sama skraćena, Tripl E, odnosno

EEE, jeste akronim od *Economy, Energy, Environmentally*, što je sažeto od slogana: "Ekonomija velikih skala, energetska efikasnost i zaštita životne sredine". Naime, velika poboljšanja su učinjena na ekonomičnijoj potrošnji goriva, a očuvano je i upravljanje takozvanom "izgubljenom toplotom", što ove brodove čini izuzetno energetski efikasnim.

Posebno je zanimljivo da će se "Tripl E" kretati kao kornjača, izuzetno sporo. Maksimalna brzina mu je 25 čvorova. No, umesto 23 do 26 čvorova, što je brzina sličnih plovila, optimalna brzina "Maersk EEE" je samo 19 čvorova. To će produžiti putovanje za 2 do 6 dana, na pune tri nedelje, ali će uštedeti čak 37

odsto goriva. Računica naravno pokazuje da to, zajedno sa ogromnim kapacitetom, dramatično pojeftinjuje cenu transporta robe. A kapacitet od 18.000 TEU zapravo znači da na njega može da stane čelika kao za šest Ajfelovih tornjeva. Kad govorimo o svakodnevnim proizvodima, to je zastrašujuća količina za jedan brod. Naime, samo jedan "Maersk EEE" na jednom putovanju od Šangaja do Kopenhagena može da preveze neverovatnih 111 miliona pari patika. Tri takva broda, praktično, mogu da obuju ceo evropski kontinent.

Reč je, očigledno, o sasvim novoj generaciji brodova koja će biti veća, trošiće manje goriva i sporije će ploviti, ali će na kraju – što je ultimativni cilj u ovom poslu – učiniti transport još jeftinijim. Time će međunarodna trgovina, a i ekonomija uopšte, doživeti promene. I mada zbog gabarita ne može da plovi kroz Panamski kanal, "Tripl E" još uvek može da se provuče kroz Suec – gaz od 14,5 metara je dovoljan da prođe kroz 16 metara dubok Suecki kanal. Međutim, ne može da pristane u svakoj luci. To će dovesti i do rekonstrukcije lučkih postrojenja širom sveta, kao što je na primer londonski Gejtvej koji je, nakon najave "Tripl E" brodova, već najavio promenu svojih planova razvoja. Jer, u ekonomiji velikih brojeva to je osnovna veština – kako velike brojke uočiti na vreme.

SLOBODAN BUBNJEVIĆ

Ovako i onako, igy is, ugy is!

Bolje je da ne potegnem pitanje kom narodu pripada junak koji je Beograd odbranio od Turaka, Srbi ga poštuju kao Janka Sibirjanina, Mađari kao Hunjadi Janoša. Ja mislim da je bio Rumun, ali nema nikakve sumnje da je bio otac velikog mađarskog kralja Matije Korvina

Svejedno u kojoj ulozi dozvoljavate da ovde nastupim, verujem da niko ne očekuje da za 15 minuta može nešto zaista produbljeno da se kaže o srpsko-mađarskim odnosima. Mogu samo da pokušam da sa svog subjektivnog staništa ukažem na neke značajne trenutke isprepletenih odnosa dva naroda. Trudiću se da to budu momenti na koje ne mislimo "na prvu loptu" ili koji se oslanjaju na moja sopstvena iskustva i istraživanja.

Ja mislim da Kosovski boj za Srbe znači isto što za Mađare predstavlja bitka kod Mohača 137 godina kasnije. I na jednoj i na drugoj strani legende i mitovi su u nacionalnoj svesti postali važniji od istorijske istine. Paralelno o ulozi Mađara na Kosovu, Srba na Mohaču, mogla bi da se napiše podebela knjiga, ali koliko ja znam ta tema tek čeka svog autora. Nabacujem primer: da li Kraljevića Marka – heroja srpske mitologije – ali u istoriji vazala Otomanske imperije – smem da uporedim sa Janošom Zapoljom, koji kod Mohača ljubi ruku Sulejmanu Veličanstvenom? A serija o tom Sulejmanu na moje veliko iznenađenje upravo svake večeri zabavlja srpsku televizijsku populaciju. Sulejman je u pravcu Mohača krenuo iz

Beograda. Valja, doduše, takođe podsetiti da je u to vreme današnji glavni grad Srbije bio pod vlašću Mađara, koji su ga zvali Nandorfehvar.

Bolje je da ne potegnem pitanje kom narodu pripada junak koji je Beograd odbranio od Turaka, Srbi ga poštuju kao Janka Sibirjanina, Mađari kao Hunjadi Janoša. Ja mislim da je bio Rumun, ali nema nikakve sumnje da je bio otac velikog mađarskog kralja Matije Korvina.

MATICA SRPSKA

Koliko je komplikovano odrediti nacionalnost velikana mađarske i srpske istorije možemo da proučimo na primeru najvećeg mađarskog pesnika svih vremena, ličnosti koja je delom, pesmom i nastupom ostvarila preokret istorije svoje zemlje, a bio je Srbin, dok mu je maternji jezik, sa kojim je kao dete odrastao, bio slovački. Svi znate da mislim na Aleksandra Petrovića, koji je izabrao ime po kome ga pamtimo: Petefi Šandor. Bitno nije šta je on bio po nekakvoj rasnoj ili nacionalnoj osnovi, nego da se osećao kao Mađar, da je živio, borio se i poginuo za Mađarsku. Međutim, za razliku od čoveka koji se u istoriji beleži kao njegov najveći saveznik, a zapravo je

postao njegov ljuti protivnik, Lajoša Košuta, nije bio nacionalista, nego je zahvaljujući svom poreklu shvatao značaj manjina, koje su se u Titovoj Jugoslaviji zvale "narodnostima", što se ne može prevesti ni na jedan drugi jezik na svetu, osim na mađarski, gde se kaže *nemzetiség* (nemzetišeg).

Nemamo vremena da razmotrimo razvoj srpsko-mađarskih odnosa u XIX. veku, samo ću napomenuti gde je već 1826. godine osnovana tada najvažnija i do dana današnjeg veoma značajna kulturna ustanova Srba. Ne u Srbiji, već u Budimpešti, 1826. godine. Matica srpska se rodila u glavnom gradu Mađarske.

Mađarska je na osnovu ugovora sklopljenog u Trianonu posle Prvog svetskog rata izgubila 71 procenat svoje teritorije i 59 procenata svog stanovništva. Iako je car Franc Jozef nosio i titulu mađarskog kralja, a lepa i tajanstvena Elizabeta, Sisi, bila i mađarska kraljica, Mađarska je rat izgubila kao deo carske Austro-Ugarske. Srbi su smatrali da je Austro-Ugarska bila "tamnica naroda".

Ne možemo direktno da uporedimo Rezoluciju Saveta bezbednosti 1244 iz juna 1999. godine sa ugovorom u Trianonu juna 1920. godine, ali mogli bismo da uporedimo trenutna osećanja u Srbiji zbog gubitka Kosova sa žalom Mađara za teritorijama izgubljenim pre više od devet decenija.

PAKT O VEČNOM PRIJATELJSTVU

Povodom Drugog svetskog rata – i opet nemajući vremena da analiziram detalje – podsećam da je 12. decembra 1940. godine između Jugoslavije i Mađarske potpisan "pakt o večnom prijateljstvu". Ni četiri meseci posle toga, zbog puča 27. marta 1941. Hitler je odlučio da napadne Jugosla-

Sličan lik je za mene mađarski političar Endre Bajči Žilinski, koji je posle novosadske racije januara 1942. godine u mađarskom parlamentu pokrenuo debatu rekavši da je to bio zločin, zbog čega su ga fašistički njilaši – pošto su preuzeli vlast u Mađarskoj – obesili 24. decembra 1944.

Stigli smo do datuma koji su neki najstariji među nama doživeli. Ja sam imajući polulažni-polustvarni dokument da sam Mađar, kao učenik trećeg razreda Mađarske gimnazije u Novom Sadu, ujutro 21. januara 1942. krenuo u školu, zapazio objavu da je svako kretanje zabranjeno i sav srećan što mogu da izbegnem nastavu se vratio kući. U delu grada u kome sam stanovao ništa se strašno nije dogodilo, osim što su mađarski policajci dva puta zakucali na vrata i legitimisali prisutne. Na sto pedeset metara dalje se ubijalo. Da sam stanovao drugde, ne bih vam danas referisao. Tog 24. januara mi je bio trinaesti rođendan, znači, po jevrejskom verovanju postao sam punoletan. Mađarski policajci će me tek dve godine kasnije uhapsiti, predati esesovcima, koji

na poslovicu: "Nazovi me i loncem, samo me nemoj razbiti."

NAŠI MAĐARI

U poslednje vreme dosta se govori o mađarskim žrtvama u Jugoslaviji posle oslobođenja Vojvodine. Ja sam proučavao sudbinu vojvođanskih Nemaca, o tome napisao *fičer* za nemačku radio-stanicu WDR u Kelnu, objavio kratku seriju na tu temu u nedeljniku "NIN", najzad kao nepopravivi beletrista napisao i roman.

Toma Granfil, pre Drugog svetskog rata advokat u Kikindi, za vreme rata neprekidno na visokim, naravno ilegalnim partijskim funkcijama u okupiranoj Vojvodini, dao mi je 1989. godine izjavu, citiram:

"Posle oslobođenja, kad Bačka još nije cela bila ni oslobođena, Ivan Milutinović nam je dolazio u ime Vrhovnog štaba i Politbiroa CK... Tada je organizovana vojna uprava za Banat, Bačku i Baranju, i ja sam postao zamenik komandanta vojnog regiona Banat. Ivan Milutinović nam je na jednoj sednici preneo u ime Vrhovnog štaba i Politbiroa sledeće: U Banatu i Bač-

SRBI I MAĐARI:
Hunjadi Janoš /
Sibinjanin Janko;
Petefi Šandor /
Aleksandar Petrović;
premijer Pal Teleki koji
se ubio zbog napada
na Jugoslaviju;
Endre Bajči Žilinski,
obešen jer je
novosadsku raciju
proglasio za
ratni zločin

viju, ponudio Mađarskoj neke njene delove za učešće u napadu bez objave rata, mađarski predsednik vlade, grof Pal Teleki, koji se tome opirao, preglasan je na ratnom savetu, i u zoru, 4. aprila, izvršio je samoubistvo. U oproštajnom pismu šefu države Hortiju, napisao je pored ostalog: "Kršimo zadatu reč iz kukavičluka... Izgubili smo čast... Postali smo pljačkaši leševa... Najbednija nacija..." Zaista valja reći da je inače konzervativni političar, pa čak i deklarisan antisemita, aristokrata Teleki, svojim životom i svojom odlukom da ga prekrati sopstvenom rukom bar u mojim očima spasao čast Mađara.

će me uputiti u Aušvic, ali to je druga priča. Ovde to pominjem samo jer se usuđujem da kažem da me uopšte nije zanimalo da li će nekakav bedni žandarmerijski kapetan sa prelepim prezimenom Kepiro star devedeset i kusur godina umreti na slobodi ili u zatvoru.

Kao što sam bio ravnodušan prema njegovoj sudbini, iako me, da kažem figurativno, zamalo nije ubio, meni je takođe svedjedno i da li će neko moj rodni kraj, Vojvodinu, nazivati *délvidék* – južna pokrajina – kao što većina srpskih političara danas Kosovo i Metohiju naziva "srpskom južnom pokrajinom". Mislim

koj sve Nemce staviti u logore, u Bačkoj takođe i Mađare. Ta direktiva promenjena je već posle nedelju dana: Nemce logorisati, ali ne i Mađare u Bačkoj, samo iz Žablja i Čuroga Mađare preseliti na neka druga mesta..."

Nikakav dokument ni zapisnik o takvoj odluci nisam uspeo da nađem, možda je zaturen u nekoj arhivi, možda je još uvek tajna, ali ja verujem da su se čak i vrlo važne odluke te jeseni 1944. godine donosile na brzinu usmeno, a na terenu izvršavale na osnovu lokalne volje ili samovolje.

Naišao sam na ubijanje nevinih Nemaca u Banatu pod užasnim okolnostima i već »

REVOLUCIJA I PROPAST SOCIJALIZMA:
Imre Nađ i Janoš Kadar

sam osamdesetih godina o tome pisao, jer sam smatrao da je to zadatak nekoga baš sa mojom prošalošću. Na ubijanje Mađara samo zbog toga što su Mađari u Banatu ja naišao nisam, ali ne mogu da tvrdim da ono što ja ne znam nije postojalo. Ne znam ni šta bih ja radio, da li bih se nekome svetio, da tada nisam bio u koncentracionom logoru u Nemačkoj, mogu samo da se nadam da se danas ne bih kajao za ono što sam u besu neposredno posle rata učinio.

Nešto više pažnje bih posvetio Mađarskoj revoluciji 1956. godine. Sticajem okolnosti leta te godine bio sam u Mađarskoj na poziv omladinskog lista, a oktobra kao specijalni dopisnik našeg tadašnjeg nedeljnika "Mladost". O toj temi napisao sam dve knjige, jedan roman i knjigu *nonfikšn*, koja je izašla 2007. godine, u kojoj se nisam oslanjao na lična iskustva, nego proučavao relevantna dokumenta, radio u arhivima i bibliotekama, razgovarao sa involviranim ličnostima i pročitao na desetine knjiga koje su dotle izašle.

ZARAZNA "GREŠKA"

Na jednom primeru ovde želim da dokažem kako greška, koja čak nije ni nameran, nego očigledno izgrađena na svesnoj laži, posle prelazi u druge tekstove, tako da mnogi poveruju da je istina.

Američki profesor Čarls Gati – rođeni Mađar kao Gati Karolj – za svoju knjigu "Izgubljene iluzije" kaže da je pisana i na osnovu uvida u arhive američkih tajnih službi, koje su njemu prvi put bile otvorene. On u vezi sa tajnim sastankom Tita sa Hruščovim na Brionima tvrdi: "Tito nije samo odobravao odluke Kremlja, nego je ponudio da se Imre Nađ namami u zgradu jugoslovenske ambasade, a zatim dozvoli da ga KGB kidnapuje i odvuče u Rumuniju." Gati se poziva na knjigu Veljka Mićunovića *Moskovske godine*, ali u toj knjizi o tome nema ni reči.

Na sastanku održanom na predlog Hruščova na Brionima usred Mađarske revolucije, 2. i 3. novembra, prisutni su bili sa sovjetske strane Hruščov i Maljenkov, a sa jugoslovenske Tito, Kardelj, Ranković i Veljko Mićunović, tada ambasador u Moskvi. Razgovor se vodio na ruskom jeziku bez prevodioca, nije snimljen, zapisnik je posle završetka napisao Mićunović. Imao sam uvid u taj dokument, koji je, naravno, mnogo opširniji od onog što je izneo u knjizi. O tome da bi Jugoslavija "namamila" Nađa ni ovde nema govora. U izveštaju Hruščova u Moskvi, koji je Jelcin ustupio mađarskoj strani zajedno sa drugim dokumentima, takođe o tako nečem nema ni slova. Naprotiv! Jugoslovenska strana bila je očajna što je Nađ zatražio azil baš u njenoj ambasadi i kolebala se da li da mu ga pruži. To se vidi na osnovu depeša, koje je Ambasada razmenjivala sa Beogradom, ali potvrdili su i moji razgovori sa Miklošem Vašarhelijem, a od Jugoslovena pre svega sa Osmanom Đikićem, tada ministrom savetnikom u jugoslovenskoj ambasadi i Dobrivojem Vidićem, podsekretarom u Ministarstvu inostranih poslova, koji je došao u Budimpeštu da bi u direktnom kontaktu sa Janošom Kadarom tražio rešenje problema Imrea Nađa u Ambasadi. Na drugom spratu Ambasade je od paljbe ruskog tenka poginuo ataše za kulturu Milenko Milovanov u vreme kad je Nađ bio u njoj.

Rekoh, imao sam uvid u neka jugoslovenska dokumenta, ali ne u sva koja sam tražio. Dobrivoje Vidić mi je ispričao da su Nađ i Lošonci u jugoslovensku ambasadu doneli jedan kofer sa dokumentima, koje je on posle lično odneo u Beograd. Nigde nisam našao trag o njemu.

PROPAST SOCIJALIZMA

Davno sam objavio da smo nas četvorica novinara 29. oktobra imali razgovor

sa Janošom Kadarom, koji nismo objavili, jer nam je pored ostalog, ovde to iznosim skraćeno, rekao: "Ako nastavim kao Nađ, kod nas će biti neofašizam, a ako pozovem Ruse da se vrate, ući ću u istoriju kao dželat mađarskog naroda. Kažite drugovima u Jugoslaviji da je stvar socijalizma u Mađarskoj propala i ovako i onako!" Na mađarskom: *igy is, ugy is!* Mi to nismo preneli ni našem tadašnjem poslaniku Daliboru Soldatiću, nego smo Đuka Julius i ja smesta krenuli na granicu i Đuka je napisao izveštaj, koji je za CK preuzeo Geza Tikviki. Ni taj dokument posle pola veka nisam našao. U svojoj knjizi sam nabrojao tačke koje bi po mom mišljenju na našoj strani na osnovu još uvek tajnih ili nepronadenih dokumenata trebalo rasvetljavati, ima ih dosta. U Mađarskoj se o tome brine poseban Institut koji sam u dva navrata posetio, čija sam izdanja pročitao.

Izložio sam ovaj slučaj opširnije da bih, nadam se, kod svih vas izazvao sumnju u *nonfikšn* a la Gati, (koji, kako čitam u internetu, sada grmi protiv Orbana). Neophodno je da ukristimo različite tvrdnje, a ne da prepisujemo jedni od drugih.

Mene je tog oktobra u Budimpešti zbulio masakr na Trgu Republike, kome sam prisustvovao kao gledalac, čovek obešen o drvo na bulevaru, kao i parole: "Vešajte komuniste i Jevreje." Ali to je već možda isuviše subjektivno... Da li je?

Voleo bih da naše unuke i unuci žive u vremenu kada će različitost folklor biti sve što ljude razdvaja po nacionalnoj osnovi. Zašto da ne? Folklor ume da bude lep. To, naravno, daleko nadvisuje problem odnosa dva susedna i često međusobno narmirana naroda, ali njegovo rešavanje bi mogao da bude i te kako dobar prilog takvom razvoju.

IVAN IVANJI

(Izlaganje na okruglom stolu srpsko-mađarski odnosi – put napred, u organizaciji centra za međunarodne i bezbednosne poslove i fondacije "Fridrih Ebert", jun 2012)

Novac

Šta je muškarac – kad dotle dođe? Snabdevač; danas se to zove *provider*, ali se odnosi na internet i GSM telefoniju. Snabdevač je pojam arhetipski: onaj ko iz lova donosi okrvavljene lešine divljači. Arhetip izranja svako malo u trenucima kriza, kada se na muškarca baca okrivljujući pogled: ajde sada učini nešto. U međuvremenu, u periodima običnog života, zaposlenost žena donekle poravnava tu stvar. Uostalom, kad razmislim, bez žena bi u trenucima kriza muškarci načisto propali, kakvi su nepraktični i glupi.

Novac, dakle, kao postvareni otuđeni višak vrednosti (to jest rada; videti pojam PDV), još od Feničana (seme im se zatrla!) ostaje vladalac sveta (vidi grupu Abba i film "Kabare").

novom ulju i prelitu špagete. Ali: tada su i beli luk i špageti i maslinovo ulje bili jevtini; tada je suvi bakalar bio još uvek sirotinjska hrana, *il cibo dei poveri*, kako je to do kraja života sa nežnošću zvao moj prijatelj Aljoša Mimica.

Novac je danas – da preskočim jugonostalgiju – vlasništvo bankara i multinacionalnih korporacija (seme im se zatrla i njima!). Pojavljuje se u vidu plastičnih kartica; ako ste dovoljno glupi, onda i onih sa "dozvoljenim minusom". Više se ne isplati raditi ni za stranog naručioca, jer su propisi EU postali monstruozi: za običan mizeran honorar traže sve – od devojačkog prezimena bake do popunjavanja besmislenih obrazaca u ekselu. I onda im treba mesec i više da pla-

Danas se po Evropi zgražaju jer da im neko meša konjetinu sa junetinom, a one divne, tamnocrvene matore govedine ionako više jedva da ima

Radimo i plaćaju nas – kad nas plate, to jest – koliko-toliko. Nikada u mom dugom i zanimljivom životu nisam više radio za manje para nego sada, u zlatnu jesen mojeg prevezovitog žitija. E, od toga treba živeti. Tu prirodno dolazimo na definiciju življenja i na rumunsku dilemu – ima li života pre smrti? Šta je, dakle, pristojan život za koji valja raditi i (ne nužno) i zaraditi?

Krevet, hrana, prnje za nas, plus sve to isto i škola za decu. Ako vas je zmija ujela da uzmete kredit ili – daleko bilo! – nešto na lizing, najebali ste. Normalno je onda što se prisećamo kako je to bilo kad smo bili siroti. Ja zaista ne mogu da se požalim: moji su bili dobrostojeći svet, ali pripadam generaciji u čijoj ranoj mladosti to nije mnogo značilo; značiće kasnije. Sećam se "tačkica" i "bonova" za snabdevanje; sa uživanjem sam jeo konjetinu koju je moja mama smatrala za veoma zdravu hranu i zato sam porastao veliki i jak. Danas se po Evropi zgražaju jer da im neko meša konjetinu sa junetinom, a one divne, tamnocrvene matore govedine ionako više jedva da ima, na oćanje ljubitelja paštica. Bilo je to vreme kada su se sakoi i zimski kaputi "prevrtali" u rukama veštih krojača dugo pošto se ofucaju, kada su se pocepane čarape krpile (na prego-reloj sijalici), a ne bacale. To je onda prošlo.

Otisnuvši se od kuće imao sam, dakle, već određeno iskustvo u sirotinjskom životu. Naučio sam se da radim sve, jer je posla bilo. Trenutke potpune besparice olakšala mi je ta jedina lepota sirotica s kojom sam u Zagrebu živio: ta je ume-la da spremi ukusnu skromnu klopnu ni iz čega. Sirotinjska pasta kalabreze, na primer; do dana današnjeg je obožavam: nekoliko čenova belog luka pustiti da porumene na masli-

foto: Reuters

te; a nekad i ne plate uopšte, pljunem im pod prozor.

Tako on i ona rintaju, dobijaju crkavicu sve manju; deca su – slava Bogu – već odrasla, pa imaju svoje prihode, iste takve, ali njihove. Razumni parovi imaju jednu kasu i paze kako u nju posežu. Ponekad on zaradi više; ponekad ona; ali – lako je razumnima i skromnima. Kad se oni drugi naviknu na status, na "brendove", na

modu – e, to postaje drama, povremeno i tragedija. Kad se devočurak rasplače zato što nema *smartphone* i ne može da "u sebi probudi revolucionara" tako što će sa Gugla skinuti aplikaciju, to postaje drama. Da vidim prosečnog savremenog roditelja koji će detetu objasniti da smo postali siroti. A postali smo i sada treba u sebi buditi revolucionara, inače nas je vrag odneo.

Dok ovo pišem, slušam na zagrebačkom Radiju 101 jednu gospođu sociološkinju, Kseniju Klasnić (pametna žena), kako objašnjava da trećina žena doživljava ekonomsko zlostavljanje. Ostali smo bez definicije toga zlostavljanja, ali se može donekle nagađati: s jedne strane, slabije su plaćene, izložene su diskriminaciji kod zapošljavanja, ne računa im se sav taj rad kod kuće, a tek na selu... Ali, s druge strane ostaje pitanje misle li anketirane građanke i na patrijarhalni teror viktorijanskog tipa, kad je žena bila izjednačena sa decom, sumasišavšima i neuračunljivima (Srbija je dugo imala takve zakone)? Ili misle na uskraćivanje prirodnog prava na "Pradu", "Zaru" i Audi TT? To nije ostalo jasno, ali muškima od toga nije mnogo lakše. A pametan muškarac predaće sve pare svojoj pametnoj ženi i prepustiće se mirnom životu – čak i sirotinjskom.

Budućnost istorije

Grupa srednjoškolaca koja je pisala o navodnom trovanju albanske dece na Kosovu 1990. godine bila je naročito aktivna u postavljanju pitanja o neutralnosti. Smatrali su da treba da budu obazrivi sa činjenicama

“**R**epublika Kosovo je proglasila svoju nezavisnost 17. februara 2008. godine. Ustav Republike Kosovo definiše Republiku Kosovo kao nezavisnu, suverenu, demokratsku, jedinstvenu i nedeljivu državu čija suverenost proizilazi iz naroda” – deo je članka “Pravni sistem Kosova”, koji je napisan i postavljen na englesku Vikipediju tokom seminara pod nazivom Viki Akademija Kosova, održanom pre mesec dana u Prištini.

Pre toga dobila sam poziv da budem jedan od mentora učesnicima. Vikipedijanac u meni je smatrao da je to odlična prilika da učestvujem u “viki” okupljanju, a novinar je želeo da vidi Prištinu i napiše nešto o ovom događaju.

Ono što me je dočekalo, iznenadilo je obe strane.

“Želeli smo da unapredimo kvalitet i kvantitet *online* sadržaja o Kosovu kako bismo ga bolje prezentovali svetu, a Vikipediju smo koristili jer je otvorena za sve”, objasnio mi je Arianit Dobroši, jedan od organizatora Viki Akademije Kosova. “Kosovari se nisu dovoljno angažovali oko stvaranja *online* sadržaja na Vikipediji, te smo pomislili da bi ovaj događaj bio vrlo stimulativan”, dodao je Arianit.

“Kosovo nije predstavljeno na pravi način”, bio je zajednički stav i zvaničnika koji su otvorili ovu Akademiju u prostorijama Učiteljskog fakulteta. Petrit Selimi, zamenik ministra spoljnih poslova, pozvao je sve učesnike da kroz svoj rad pokažu šta Kosovo zaista jeste.

ŠTA KOSOVO ZAISTA JESTE

Tokom seminara su učesnici, mahom srednjoškolci i studenti, napisali oko 50 članaka i na Vikimedijinu multimedijalnu stranicu postavili više od 1400 fotografija. Teme tekstova su bile različite, od ustavnosti, preko telekomunikacija i klasične muzike, do klime, pešačenja i narodne nošnje. Svi članci, kao i celokupan događaj, imali su za cilj da se “svetu

BESKOMPROMISNO: Priština, mart 2013.

Foto: S. P.

predstavi istina o ovoj državi”, kako je to naglasio Jan Bratu, norveški ambasador na Kosovu. Učesnicima su na raspolaganju bili mentori koji su pomagali pri uređivanju Vikipedije i govorili o načinu postavljanja i izboru fotografija, kao i važnosti neutralne tačke gledišta pri pisanju članaka. Grupa srednjoškolaca koja je pisala o navodnom trovanju albanske dece na Kosovu 1990. godine bila je naročito aktivna u postavljanju pitanja o neutralnosti. Smatrali su da, kao i svi, kako kažu, “pravi Vikipedijanci” koji pišu o osetljivim temama, treba da budu obazrivi sa činjenicama, te su “iskopali” vesti koje su u to doba objavljivali srpski mediji i izjave koje su davali srpski zvaničnici. Međutim, bilo je i grupa koje su odbijale da sarađuju sa mentorima iz Srbije,

uz obrazloženje da “nisu dovoljno kompetentni da pomognu”.

Sa druge strane, grupa koja je pisala tekst o Ulpijani, antičkom rimskom gradu u blizini Gračanice, tražila je mentora iz Srbije. Razlog je bio taj što je jedna od bitnijih knjiga koju je trebalo da koriste kao izvor napisana na srpskom jeziku. To je bio prvi i jedini tekst napisan na srpskom jeziku koji sam pročitala tokom svog trodnevnog boravka u Prištini. Srednjoškolcima kojima sam tekst o Ulpijani prevodila sa srpskog na engleski bilo je nepoznato i smešno što pri pominjanju Mitrovice dodajem pridev “Kosovska”.

1200 EVRA ZA “ARHEOLOGIJU KOSOVA”

U nedelju, 24. februara, proglašeni su pobednici takmičenja. Prvo mesto osvojio je članak “Arheologija Kosova”, čiji je autor, Ade Prelvukaj, dobio 1200 evra. Za drugo mesto nagrada je bila 800, a za treće 500 evra. Narednih deset mesta bilo je nagrađeno sa po 150 evra, a nešto manje cifre bile su i za najbolje autore uporedo organizovanog takmičenja za prikupljanje fotografija.

Znajući da većina Vikipedijanaca doprinosi slobodnoj enciklopediji bez naknade,

Katalonija i Kosovo

Iako su se učesnici seminara trudili da zaobiđu razgovore o trenutnim problemima na političkoj sceni, mentor iz Katalonije pred svima je podržao nezavisnost Kosova, rekavši da su i Katalonija i Kosovo to zaslužili i da je realnost da do toga dođe.

Fondacija

Glavni organizator i sponzor događaja bila je IPKO Fondacija, "lokalna operativna fondacija na Kosovu, čiji je cilj da stvara i podržava razvoj sledeće generacije lidera sa digitalnom vizijom za Kosovo". Da se ova fondacija neskromno trudi da ispuni svoje ciljeve pokazuje i ukupan nagradni fond od 10.000 evra za pobjedničke članke i fotografije.

volonterski, upitala sam Kejti Čen, članicu žirija za članke i Vikipedijanku iz Velike Britanije, za njeno mišljenje o nagradnom fondu. "Činjenica da je dosta novca uloženo ne znači da je to nešto zlo i anti-viki. Problem nije da neko bude plaćen, tj. nagrađen za dobro napisan članak. Problem nastaje kada je i ako je neko plaćen da piše u interesu poslodavca ili nečemu što je u vezi sa istim. To ovdje nije bio slučaj. Sa druge strane, ovaj događaj ne bi bio održan, ili bar ne bi bio ovako uspešan, da nije bilo nagrada", objasnila je Kejti.

Učesnici Viki Akademije Kosova imali su sreće da je njihovom organizatoru ovaj događaj zaista bio veoma važan.

ANTIDISKRIMINATORSKO PONAŠANJE

Iako je na engleskoj Vikipediji već postojao članak "Hronologija kosovske istorije", tokom seminara je napisan novi tekst pod istim nazivom, sa navodno tačnijim podacima. Međutim, samo pola sata nakon zamene starog teksta novim, korisnik Antidiskriminator je vratio raniji članak. Svoj postupak je obrazložio rečenicom: "Neobjašnjene velike promene o kojima bi prethodno trebalo diskutovati." Ovo je izazvalo negodovanje među učesnicima i obećanje Endija Mabeta, Vikipedijanca iz Velike Britanije, da će se o ovome na Vikipediji svakako razgovarati i da su ovo normalne stvari koje se dešavaju kada su osetljive teme u pitanju.

Po povratku u Beograd, mišljenje o ovakvim i sličnim situacijama potražila sam i od predsednika Vikimedije Srbije, Gorana Obradovića. "Posao Vikipedije nije da presuđuje šta je istina, niti da donosi političke zaključke, već da bez navijanja i nepristrasno predstavi sve relevantne tačke gledišta i ostavi čitaocu da sam zaključči." Goran daje uputstvo za pisanje neutralnih enciklopedijskih

članaka: "Ukoliko bismo hteli da napišemo neutralan članak o, na primer, Južnoj Osetiji, ne bismo napisali da je to nezavisna država, niti da se reč o pokrajini u Gruziji, već bismo napisali da je to 'sporna teritorija koju Gruzija smatra svojim sastavnim delom, a koja je proglasila nezavisnost, i koja je delimično priznata u međunarodnim okvirima'. Ovo je jednostavan recept za svaku spornu temu, od Južne Osetije i Kosova pa do abortusa, smrtnih kazni i verskih pitanja."

Većina članaka postavljenih tokom Viki Akademije, ipak, nije imala ovaj uvodni paragraf.

"Priština ne pristaje na kompromise" – jedna je od najčešćih rečenica koje ovih dana možemo čuti u medijima. Tek po odlasku tamo, postalo mi je jasno šta ona zaista znači: Priština pripada drugoj državi, i to državi spremnoj da na razne načine obezbedi svoju nezavisnost i jedinstvenost i osigura kredibilitet u međunarodnoj zajednici. Novinar u meni je zaisitio svoju znatiželju, a Vikipedijanac je naučio još jednu važnu lekciju o pisanju istorije.

SANJA PAVLOVIĆ

Dr Ristić
dom zdravlja +

01.-31.
MART

- OPŠTA MEDICINA
- MEDICINA RADA
- PEDIJARIJA
- GINEKOLOGIJA
- FIZIKALNA MEDICINA
- RADIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA
- BIOHEMIJSKA I MIKROBIOLOŠKA LABORATORIJA
- PREVOZ SANITETOM
- INTERNA MEDICINA
- KARDIOLOGIJA
- ENDOKRINOLOGIJA
- REUMATOLOGIJA
- UROLOGIJA
- OFTALMOLOGIJA
- OTORINOLARINGOLOGIJA
- NEUROLOGIJA
- OPŠTA HIRURGIJA
- MEDICINA SPORTA
- GASTROENTEROLOGIJA
- STOMATOLOGIJA

11070 Novi Beograd, Narodnih heroja 38, Tel. 011/2693-287, 2697-808 mob.tel. 063/205-764, Pregledi u ordinaciji od 08 do 21:30h
Kućne posete od 00 do 24h, www.dr-ristic.com, e-mail: zcentar@dr-ristic.com

EUNET HOSTING PRIRODAN IZBOR

PROFESIONALNE HOSTING USLUGE OD 1996. GODINE

WINDOWS I LINUX NAMENSKI SERVERI
CLOUD SERVERI • PRIVATE CLOUD
MICROSOFT SHAREPOINT, EXCHANGE I
DYNAMICS CRM HOSTING
SHARED HOSTING • DOMENI

EUNETHOSTING.COM • 011 3010 550

 EUnetHosting

PROMENA

Ministar odlazi, aflatoksin M1 ostaje, INTERNET VREME, 14. MART

Stvarno treba imati neograničenu dozu bezobrazluka, drskosti... Pa izgovoriti u Narodnoj skupštini to što slušamo od naših ministara, koji se navodno toliko brinu o nama i o tome šta nam se "servira" da siti i bezbrižni spavamo. Smene pojedinih ministara neće ništa promeniti. Nama valja menjati državu, mislim da je to jedino rešenje, ova država stvarno ubija, na ovaj ili neki drugi način.

Muamer Spahić

HARMONIKA

Socijalistička slava, VREME 1158

Dragi kolega, Rado se sećam i tebe i Jusufa i tvojih kritika Marksa i obožavanja Crnjanškog. Naravno, i tvog benda "Lola" i naše apsolventske večeri... Da li današnji mladi čitaoci "Vremena" razumeju o čemu ti pričaš dok se sećaš svoje harmonike?

Svetlana Ilić

MOTIVI

Bitka za "Bitku na Neretvi", INTERNET VREME, 11. MART

Sama radnja filma se zasniva na istorijskom falsifikatu o motivima za rušenje mosta. Nemci nisu imali nameru da prelaze Neretvu pošto je to bila zona delovanja italijanskih trupa. Prosto je neverovatno da se niko nije setio da kaže da se tu odigrala najveća bratoubilačka bitka u tom krvavom ratu. Partizani su na Neretvi ubili više hiljada srpskih mladića iz Hercegovine koji su bili nasilno mobilisani od strane četnika. Partizani su još 11.

marta 1943. u Gornjem Vakufu na pregovorima sa Nemcima njima stavili do znanja da su im četnici glavni neprijatelji, što je dokumentovano tačkom 4. u kojoj se između ostalog Nemcima nudi obustava neprijateljstava. Osamnaest dana kasnije Vrhovni štab izdaje naređenje da se napadaju samo četnici a da se protiv ustaša vodi odbrambeni rat, odnosno da se odgovara samo na njihove napade.

Ivica Đurović

REGIONALNO

Srbija je postala depo za najgoru hranu, VREME 1158

Zašto je Srbija postala depo za najgoru hranu i druge proizvode? Odgovor na to pitanje nalazi se na internet stranici Ministarstva finansija i privrede u tekstu "Sloboda kretanja robe i bezbednost proizvoda" (<http://www.tehnis.mfp.gov.rs/sr/tbt-i-evropski-okvir/evropsko-tehnicko-zakonodavstvo-bezbednost-proizvoda.html>).

U ovom tekstu, između ostalog, piše: "Za razliku od starog pristupa, filozofija novog pristupa (www.newapproach.org) podrazumeva da se evropskim direktivama definišu samo bitni (suštinski) zahtevi za bezbednost proizvoda, a da je detaljan tehnički sadržaj tj. razrada tih bitnih zahteva sadržana u tzv. harmonizovanim evropskim standardima (koje je Evropska komisija "naručila" od evropskih organizacija za standardizaciju). Ispunjenjem zahteva harmonizovanih standarda smatra se da proizvođač ispunjava bitne zahteve sadržane u direktivama novog pristupa (pretpostavka o usaglašenosti)."

Posle čitanja i razmišljanja o sadržaju i smislu ovog teksta lako je zaključiti da je povlačenje srpskih standarda o karakteristikama kvaliteta proizvoda, osim u pogledu karakteristika bezbednosti, izvršeno u cilju olakšavanja regionalne trgovine i slobodnog protoka robe uz poboljšanje konkurentnosti privrede u regionu i priprema za pregovore i članstvo u EU.

Dejan R. Popović, dipl. inž.

VOĐA

O laži koja ne laže, VREME 1158

Zoran Đinđić je nameravao da u Srbiji stvori stranku po ugledu na nemačke liberalne, da zastupa interese okretnih privrednika, nije pokušavao da bude lider većinske, "narodne" stranke. Nažalost, na prelazu iz jednopartijskog sistema u demokratsko društvo socijalisti nisu bili skloni kompromisu i podeli vlasti. Neko je nagovorio Đinđića da postane "vođa" suprotno njegovim stavovima, i on je, nažalost, na to pristao.

Zorka Papadopolos

PRODAJA I PRETPLATA

ŠTAMPANO IZDANJE

	Beograd (kurirom)	Srbija (poštom)	kontinentalna Evropa (površinskom poštom)	ceo svet (avionom)
6 meseci	4650 din	4400 din	75 EUR/99 USD	115 EUR/149 USD
12 meseci	9300 din	8800 din	150 EUR/199 USD	230 EUR/299 USD

INTERNET IZDANJE

	bez PDF-a	sa PDF-om
Srbija	750 din	1200 din
svet	16 USD	24 USD

Opcija PDF podrazumeva i mogućnost preuzimanja fajla u obliku identičnom štampanom izdanju. Zabranjeno je da više lica upotrebljava isti nalog. U sve dinarske cene je uračunat PDV. U sve cene je uračunata poštarina.

DOSTUPNO U DIGITALNOM FORMATU
www.novinarnica.net

Dotatne informacije u vezi s prodajom i pretplatom: telefonom, radnim danom od 9 do 15h: 011/3234-774 ili e-mailom na prodaja@vreme.com

Potvrdu o uplati zajedno sa svojim podacima pošaljite na adresu **VREME, Trg Republike 5, Beograd**, ili faksom na broj 011/3238-662, sa naznakom za šta je uplata izvršena (pretplata za štampano/internet izdanje, knjiga ili VREME DVD). **Za internet pretplatu obavezno navesti e-mail za kontakt.** Vašu e-mail adresu ne ustupamo trećim licima. Sve dinarske uplate treba izvršiti u korist NP VREME **isključivo na račun 205-13281-15**. Za dostavu u inostranstvu, uplata u zemlji se naplaćuje u dinarskoj protivvrednosti prema srednjem kursu NBS. Iz inostranstva možete izvršiti uplate za sva naša izdanja na internet adresi <http://www.vreme.com/pretplata> pomoću kreditne kartice, (cena u USD), kojom prilikom će se stanovnicima zemalja članica EU zaračunati i dodati odgovarajući PDV ili direktno na naš devizni račun – podatke možete naći na internetu na www.vreme.com/pretplata. Šestomesečna pretplata na štampano izdanje podrazumeva 26, a godišnja 52 broja. Trajanje pretplate na internet izdanje određuje se datumski od dana otvaranja naloga, a korisniku su na raspolaganju svi brojevi objavljeni na internetu od kraja 1998. godine.

Ruke

Na sredini skale između "otvaranja očiju" kao trijumfa iznenadne spoznaje i "poklapanja ušima" tj. bježanja pred stvarnošću, jeste "gledanje kroz prste".

Drugim riječima, opraštanje. S tim da progledati nekome kroz prste ne implicira toliko veličanstvenost oprosta kao takvog, koliko pomirenost sa situacijom. Stoga bi najpribližnija definicija ovog izraza bila "preći preko nečega".

Svakako da postoje okolnosti kada gledanje kroz prste i te kako ima smisla. Ako ste policajac što zaustavi automobil koji je prošao kroz crveno i za čijim je volanom čovjek koji juri u bolnicu da mu se žena porodi, naravno da ima smisla oprostiti prekršaj.

Ipak, gledanje kroz prste u intelektualnom smislu, čini mi se, nešto je čemu ljudi na ovim desetkovanim prostorima počnu prije ili kasnije da podležu. Razloga za amnestiju drugih, inače, ima bezbroj, od mladosti, neiskustva, rata, sve do nekih neobjašnjivih "prenosa". Ako, recimo, kolega pisac proizvede kliše, zloupotrijebi citat ili pogriješi ortografiju, to nije možda razlog za prekid prijateljstva, ali jeste za ozbiljno ugrožavanje intelektualnog integriteta.

U umjetnosti dobre namjere i gledanje kroz prste ne vrijedi. Ako je ovaj moj tekst loše izveden i nezanimljiv, čitaoca se ne tiče da li sam, dok sam ga pisala, bila umorna, dekoncentrisana, nesretna ili u žurbi. Odmoriti se uvijek možemo, usporiti moramo, sabrati isto tako i srediti do te mjere da smo umjereno (ne)zadovoljni. Ono što, čak i u doba Twittera, u konačnici ostaje jesu rečenice koje svjedoče o našim eventualnim slabostima. Izgovoreno se otapa kao aspirin u vodi.

Zaljubljeni, recimo, gledaju kroz prste jedno drugome i to je dio igre. Zbog toga ovaj izraz zaslužuje mjesto u ovoj rubrici. Svakako, gledanju kroz prste skloniji je obično onaj koji više voli. Doduše, prije ili kasnije, to se obje o glavu što nije nimalo romantično.

Gledanje kroz prste nije isto što i čitanje između redova. Jer, ako za našu ispisanu bjelinu uspijemo naći barem jednog iskrenog dekodera, onda vrijedi ovo što radimo. Vrijedi biti pe(h)livan između života i literature, pretvarati taj isti život u literaturu, vrijedi se izlagati riziku od podsmijeha i neshvaćanja, vrijedi mijesiti život kao glinu ne bi li se dobio neki smisao i neka forma ove prolaznosti. Okretati stvarnost

kao što se nekima okreće u glavi kada pogledaju s velike visine. A to je upravo ono što akrobate rade: dube na glavi, odnosno, rukama. I nekad zaista dobijemo jasniju sliku promijenimo li perspektivu. Ali, isto tako, zamijenimo li idealizam realnošću, slabost forcom, pretvorimo li tragediju u komediju, red u kaos.

Ruke su, konačno, alatke kreativnosti, ali i destrukcije. Jedna od najmoćnijih scena krivnje jeste ona kada Ledi Magbet u drugoj sceni pere ruke, ali voda teško da joj može pomoći

da sapere Dankanovu krv.

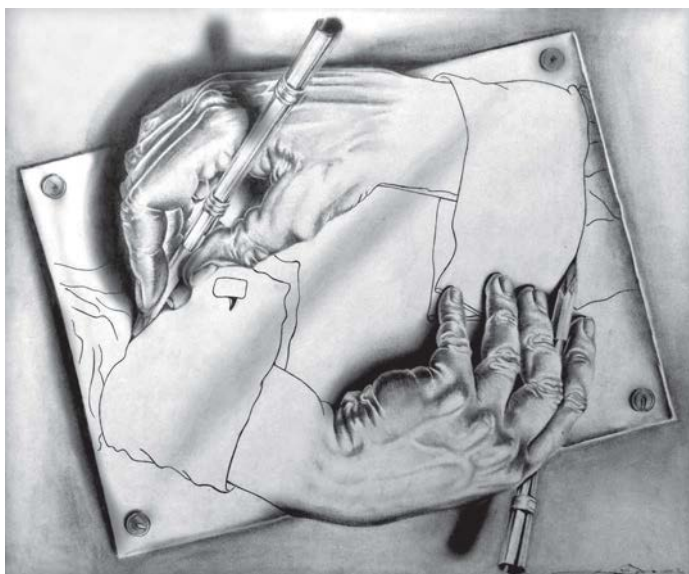
Na egipatskim hijeroglifima, otvorena ruka predstavlja ljudsku snagu i magnetičnu silu. Slično je u islamu gdje je ruka jedan od važnih talismanata. Ritualno pranje tj. abdest ("ključ dženneta") vrši se tako što se, porred lica, glave, ušiju te nogu, ruke peru vodom tri puta, od vrha prstiju do iznad laktova. Kod Berbera, recimo, ruka simbolizuje zaštitu, autoritet, snagu.

Ali ne samo u islamu, ruka je jedan od češćih motiva na stećcima. "I mnogo ot moje ruke na zemji bi, a ni ot mene niko ne bi mrtav i ubit", piše u Radimlju kod Stoca, godina 1094. Ime koje se također spominje na stećcima je Stjepan II Kotromanić, jedan od najznačajnijih i najpragmatičnijih bosanskih banova. Tvorac je povelje Dubrovčanima koja počinje: "Utvrđi zakon ki je prvo bio među Bosnom i Dubrovnikom, da zna vsaki clovjek, koji je zakon bil: Ako ima Dubrovcanin koju pravdu na Bosnjaninu – da ga pozove pred gospodina bana ili pred njegova vladaoca – roka da mu ne bude odgovoriti..."

Od bana Stipana sve do Stipišića. Džiboni: "Rekla je (rekla je)/ Odmorit ću prste/ od stalnog gledanja kroz njih." Ovo predstavlja spokoj, čak i ako je nametnut od strane drugoga. Treba reći i to da jedan od zadnjih stihova ove njegove pjesme, stih "Zavoli me il me upropasti" ima rezonancu u jednom stihu iz sevdalinke koji glasi "Ilž me uzmi, ilž me ubi". Gdje su nestale treće, najsloženije opcije?

Ruke, dakle, mnogo govore o čovjeku. No najviše govori o čovjeku ono od čega se skriva te zbog čega drugome gleda kroz prste. Zbog čega prelazi preko vlastitih principa kao rokovopač preko ilovače. U svakom slučaju, treba znati voljeti svoje ruke i zaklanjati pogled njima s mjerom.

AJLA TERZIĆ

OD DOBITNIKA NOBELOVE NAGRADE ZA KNJIŽEVNOST

Nobelovac Mo Jen u svojim memoarima prikazao je sebe i Kinu u poslednjih nekoliko decenija kroz prizmu lične ideologije i ideologije režima.

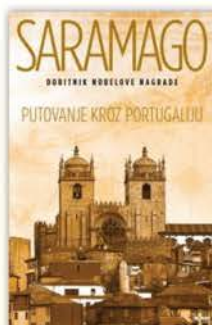
Usredsređujući se na događaje iz svakodnevice malih ljudi, Mo Jen uspeva da udahne život istoriji opisujući uticaj socio-kulturoloških tektonskih promena na prosečnog kineskog građanina.

„Da Kina ima Kafku, to bi mogao biti Mo Jen.“
Publishers Weekly

Sva imena
Žoze Saramago

Priča o čoveku koji u traganju nalazi smisao i koga je traganje otrglo od nehumane trke za opstankom.

**Putovanje kroz
Portugaliju**
Žoze Saramago

Ova knjiga je odavanje počasti zadivljujućem predelu gde se završava more i počinje zemlja.

**Jevanđelje po
Isusu Hristu**
Žoze Saramago

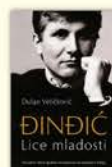
Za jedne, bliske revnosnim hrišćanima, roman je bogohulno antijevanđelje, za druge impresivna priča o ljubavi i ljudskoj žrtvi, o dvadeset vekova ljudskih patnji koji su usledili.

**Putovanje jednog
slona**
Žoze Saramago

Istorijska činjenica o putovanju jednog slona iz Azije do Evrope poslužila je Saramagu za britku metaforu o crkvi, politici i ljudskom ponašanju.

Laguna PREPORUČUJE

Dušan
Veličković
**ĐINĐIĆ –
LICE
MLADOSTI**

Dragan Velikić
SEVERNI ZID

Dejvid Mičel
**HILJADU
JESENI
JAKOBA DE
ZUTA**

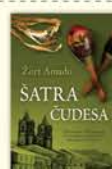
Šani Bojandžiju
**VEČNI NAROD
SE NE BOJI**

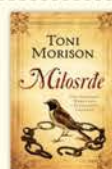
Elif Šafak
**VAŠLJIVA
PALATA**

Anri Šarjer
PAPIJON

Žorž Amado
ŠATRA ČUDESA

Toni Morison
MILOSRĐE

Li Čajld
JEDAN HITAC

Tom Rob Smit
AGENT 6

PARKIRANI ZA VAS

MEĐUNARODNI SALON AUTOMOBILA

22 – 31. MART

Glavna nagrada!

Generalni sponzor

Copyright © NP Vreme, Beograd

Upotreba materijala iz ovog fajla u bilo koje svrhe osim za
ličnu arhivu dozvoljena je samo uz pisano odobrenje NP Vreme

PDF IZDANJE RAZVILI: Saša Marković i Ivan Hrašovec

OBRADA: Marjana Hrašovec